

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra historie

Bakalářská práce

Jan Lažek

Proces proměny obce v centrum moderního města:
poválečná Poruba do konce 60. let

Olomouc 2023

vedoucí práce: PhDr. Karel Podolský

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedenou literaturu, prameny a zdroje.

V Ostravě 1. prosince 2023

Jan Lažek

Poděkování

Dovoluji si vyjádřit upřímné poděkování PhDr. Karlu Podolskému za odborné vedení, trpělivost a vstřícnost při zpracování mé bakalářské práce.

Jan Lažek

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	5
1 STRUČNÁ HISTORIE OBCE PORUBA	8
2 VÝVOJ OBCE PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE	12
3 POČÁTKY BUDOVÁNÍ NOVÉ OSTRAVY – OBEC PORUBA V 50. LETECH	18
3.1 Život v Porubě v 50. letech	25
4 PORUBA V 60. LETECH	40
4.1 Život Porubanů v letech šedesátých	47
ZÁVĚR	75
SOUHRN	78
SUMMARY	79
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	80
ANOTACE	87

ÚVOD

Předkládaná bakalářská práce je věnována historii obce Poruba od konce 2. světové války až po konec šedesátých let. Zahrnuje tak období největšího rozmachu a rozvoje obce. Druhá světová válka poznamenala výrazně život milionů lidí na celém světě. V souvislosti se snahou zmírnit dopady celosvětového konfliktu, nastartovat ekonomiku země, utišit bolest a narovnat podmínky k životu těch, kteří přežili, začala se psát nejvýznamnější kapitola malé obce na pokraji Moravy a Slezska.

Historie obce Poruba sahá až do 13. století. Její název je odvozen zřejmě od „porubanych“ hlubokých lesů, které se na tomto místě nacházely. Z tohoto byl odvozen název místního potoka – Porubka a osada, která vznikla na jeho březích, přijala stejné jméno. Nejstarší dochovanou zmínkou o Porubě je zpráva z roku 1393, zmiňující Porubu ve vlastnictví mana olomouckého biskupství pana Stacha z Poruby, samotná obec však v té době náležela k opavskému knížectví.

Významně se obec začala rozvíjet na počátku 20. století. Do té doby byla zaměřena na zemědělství a nadále se snažila udržet si svůj zemědělský ráz. Významným milníkem je rok 1951, kdy bylo rozhodnuto o výstavbě Nové Ostravy právě v katastru obce. Výrazně narostl počet obyvatel a v roce 1957 byly k Porubě připojeny obce Třebovice a Pustkovec a Poruba byla připojena k městu Ostrava. V následujících letech pak k Porubě připadly také obce Martinov a Svinov.

Motivací pro sepsání dějin období nejmohutnějšího rozvoje obce je fakt, že jsem v Porubě strávil, stejně jako má rodina, celý svůj prozatímní život. Velká část mé rodiny je s historií Poruby spojena po mnoho let. Z vyprávění prababičky jsem poznal, jaké bylo strávit dětství a dospívání ve staré porubské škole, kde byla školnicí babiččina babička a později i teta, jak vypadala Poruba ve válečných letech, jak se lidé báli v době náletů a pomáhali si po odchodu německých vojsk i Rudé armády. Život v Porubě válka ovlivnila významně. Bylo zde poničeno mnoho domů, mnoho lidí padlo. Po odchodu Rudé armády nezůstalo v obci mnoho dobytka. Smutek ze ztrát, ale i radost a nadšení z osvobození republiky, pak vystřídal nadšení z budování nového města. Jakou radost měli obyvatelé nových, krásných domů, a naopak jaké starosti s novými byty museli řešit. Babička mi pak vyprávěla, jak společně s dalšími prožívali tzv. Pražské jaro a jaké mělo na ni samotnou a část mé rodiny dopady. Jaké bylo vyrůstat v době nadšeného budování, ale také strachu z toho, co bude dál. Pouhá dvě desetiletí stačila k tomu, aby se z malé obce stala významná

městská část, která poskytovala domov a zázemí téměř sto tisícovkám obyvatel. To vše mi bylo podnětem k tomu, abych se o místo, kde jsem vyrostl, a kde mám kořeny, zajímal hlouběji.

Cílem práce je zodpovědět otázku, jakým vývojem prošla obec Poruba od svého počátku do minulosti nedávno minulé a popsat proces transformace zemědělské obce v sociální a kulturní centrum velkoměsta. Dílčí otázky si kladou za cíl zkoumat, jak se změnila demografická a sociální struktura obyvatelstva obce v době největšího rozvoje, a jak tento rozvoj ovlivnil specifika obce i její obyvatele. Jednotlivé části práce budou věnovány změnám v zemědělství, kolektivizaci a rozvoji odvětví v obci, rozvoji sociální a kulturní infrastruktury, vývoji v oblasti školství a jejich dopadu na život občanů ve sledovaných letech, v kontextu vývoje Československa.

Primárními zdroji pro zpracování bakalářské práce byly obecní a později obvodní kroniky obce Poruba – Kronika obce Poruba (1938–1959), kterou ve sledovaných letech zapisoval porubský učitel Gustav Grohmann a od roku 1956 pak dále ředitel porubské školy František Benš. Pro zpracování období šedesátých let, po rok 1967, se primárním zdrojem stala Kronika města Poruba (1960–1967), kterou sepsal Ing. Jindřich Mach. Obě kroniky jsou dostupné v Archivu města Ostravy v digitalizované podobě. Následující roky do konce šedesátých let jsou zpracovány na podkladě konceptu obvodní kroniky dle Ing. Macha, novinových ústřížků a článků, které jsou dostupné prezenčně v Archivu města Ostrava. Dalšími zdroji byly archivní fondy zahrnující úřední a pamětní knihy, zápisy místního národního výboru a obvodního národního výboru obce, soupisy vztahující se k zemědělství, demografickému vývoji obce, školství, sociální a kulturní oblasti, dostupné v Archivu města Ostrava, které mi při zpracování práce posloužily především k ucelení přehledu ve sledovaných oblastech, novinové články o obci Poruba, které jsou dostupné prezenčně ve Vědecké knihovně města Ostravy a nemnohé knižní publikace, které se k Porubě vztahují. Nezanedbatelným zdrojem informací pak byly vzpomínky mé prababičky Ivy Vojkůvkové, která ještě v devadesáti třech letech umí poutavě vyprávět, a také mé babičky Taťány Vozníkové.

Dnes je Poruba jedním z 23 obvodů statutárního města Ostrava. Svou rozlohou 1317 hektarů nepatří mezi největší obvody města, ale se svými zhruba 70 000 obyvateli je druhým nejlidnatějším městským obvodem. Skládá se z katastrálního území Poruba a Poruba sever. V Porubě nepůsobí žádné významné průmyslové podniky, a proto si zachovává kvalitní ovzduší, které je nejčistší v rámci Ostravské aglomerace.

Je vyhledávaným místem k bydlení pro velké množství zeleně, čisté ovzduší a dostupnost rekreačních a odpočinkových lokalit, které mohou porubští obyvatelé využívat.

Rozvoj průmyslovým podnikům nabízí průmyslové areály na okraji Poruby, které se zaměřují na drobné strojírenské výrobky, modernizaci technologií a distribuční centra. Nutno podotknout, že průmyslová zóna Poruba se nadále rozvíjí a postupným dobudováním tzv. prodloužené Rudné a blízkým napojením na dálnici D47 se Poruba stává dostupnou pro rozvoj drobného průmyslu.

Obec se skládá z osmi stavebních obvodů, které se rozvíjely s nárůstem počtu obyvatel a Poruby – vsi, která tvoří původní část obce.

Od počátku 18. století byl patronem Poruby sv. Mikuláš, kterému je zasvěcen starý porubský kostel a obec ho měla také ve svém pečetním znaku. V současném znaku obce se odráží právě tento patron, který je zastoupen hlavicí biskupské berly sv. Mikuláše, Slezská orlice, která symbolizuje historickou příslušnost území k rakouskému Slezsku a zkřížená hornická kladívka, která jsou symbolem vztahu Poruby k hornickému povolání. Současný znak Poruba užívá od roku 1993.

Pečetní znamení

současný znak

Zdroj: www.poruba.ostrava.cz

1 STRUČNÁ HISTORIE OBCE PORUBA

Osada Poruba byla založena kolem potoku Porubka již ve 13. století. K trvalému osídlení došlo v poslední třetině 14. století, po kolonizování zalesněného území. Nejstarší dochovanou zmínkou o Porubě je zpráva z roku 1393¹, která uvádí jako mana olomouckého biskupství pana Stacha z Poruby, samotná obec však v té době náležela k opavskému knížectví. V období na počátku husitských válek, spadala obec Poruba k třebovickému statku Jana Jičínského z Kravař. První historicky doloženou zmínkou o Porubě je zápis z roku 1434, kdy připadla Poruba, po smrti Jana Jičínského, z vlastnictví pánů z Kravař, do vlastnictví opavských knížat Václava, Viléma a Arnošta. Ti předali Porubu, tvrze a ves Třebovice a polovinu vsi Svinova a další části dědictví ve prospěch Jana Sobka a Matěje Sobka z Kornic².

Vlastnictví Poruby přecházelo v průběhu staletí na mnoho šlechtických rodů. Mezi nejvýznamnější vlastníky patřili Bzencové z Markvartovic, kteří se zasloužili o výstavbu historických dominant Poruby – kostela sv. Mikuláše³ a renesančního zámku. Bzencové z Markvartovic byli vlastníky panství od roku 1513, kdy panství zdědila, po smrti svého bratra Jiříka, Markéta Štřelová z Chechla, provdaná Bzencová z Markvartovic. Po ní převzal panství její syn Fabián, a posléze syn Jindřich. Po Jindřichově smrti došlo k oddělení části panství – Třebovic a panství převzal jeho syn Ondřej. Za Ondřeje Bzence byla připojena k porubskému panství část Svinova, v roce 1573 přikoupil Ondřej dále klimkovické panství spolu s obcemi Klimkovice, Lagnov, Hýlov, část obce Polanka a další část obce Svinov, následně pak také dva svobodné statky, které náležely dobroslavickému panství. Jako správce spravoval také léno olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského – vsi Zábřeh, Starou Bělou a Výškovice a s jeho pomocí byl jmenován hejtmanem Opavského knížectví. Ondřej Bzenec nechal zámek postavit v roce 1573, což dokládá letopočet a erb rodu Bzenců z Markvartovic. Po smrti Ondřeje, po úkladné vraždě v roce

¹ Některé zdroje uvádějí jako první písemnou zmínku o Porubě rok 1377. In MACH, Jindřich.: *Z kroniky Poruby*. Ostrava – Poruba, 1968. s. 5.

² Srov. LEXA, Jiří: *Odkazy porubských kronik*. Městský obvod Poruba v Montanex: 2007. s. 9-11.; BAKALA, Jaroslav - JIŘÍK, Karel.: *Dějiny Ostravy*. Ostrava: Sfinga, 1993. s. 547.

³ Zásahu o postavení kostela mohou mít také předchozí majitelé Jan a Matěj Sobkovi z Kornic, neboť první zmínka o duchovním správci obce pochází z roku 1491, první dochované zprávy o kostele, pocházejí z náhrobních kamenů dětí Ondřeje Bzence z let 1563 a 1568. In BAKALA, Jaroslav - JIŘÍK, Karel.: *Dějiny...s. 547.*; Naopak jiný zdroj hovoří o nápisu vytesaném do kamene na levé straně oltáře, který uvádí: „Zde odpočívají kosti hraběte Adama z Kornic, který z Ruska pocházel, chrám tento ze zbožnosti vystavěl a zemřel r. 1300.“ Protože o Adamovi z Kornic nejsou další dochované záznamy, není tento epitaf považován za historický. In MACH, Jindřich.: *Z kroniky...s. 7.*

1595, přešlo vlastnictví panství na Ondřejova synovce Kryštofa Bzence a posléze na Jindřicha Vaneckého z Jemničky. V dalších letech přecházelo vlastnictví Poruby mezi dalšími šlechtickými rody – Skrbenští a Oppersdorfové. Dalším významným majitelem porubského panství byl od roku 1720 rod Wilczků, kdy Jindřich Vilém Wilczek koupil porubské panství od Václava hraběte Oppersdorfa a připojil ji k vlastnímu klimkovickému panství. Majitelem panství porubského byl tento rod až do pozemkové reformy 1924, kdy byla část pozemků náležících k panství - 259,7 ha půdy částečně rozparcelována a přidělena zájemcům v Porubě a Pustkovci. Porubský zámek, který byl obývaný až do roku 1945, byl vyvlastněn po druhé světové válce. Majitel zámku, hrabě Ferdinand Maria Wilczek zámek opustil v době, kdy se k obci blížila fronta. Odjel k dceři⁴ do Lichtenštejnska a do Poruby se již nevrátil. V následujících letech zámeček sloužil jako byty pro občany, kteří přišli o bydlení v důsledku bombardování obce, byla zde zřízena první mateřská škola a později i lidová škola umění.⁵ Pozemky z vlastnictví Wilczků byly dále předmětem vyvlastňování v roce 1946, 1947 a 1948.

Již od roku 1650 měla Poruba školu, do které docházely děti z Poruby, Svinova, Třebovic a Vřesiny. Pro výuku dětí ze všech těchto obcí sloužila tato škola až do roku 1811, kdy obec Třebovice postavila školu vlastní. Postupně pak přibývaly školy také v dalších obcích a původní škola od roku 1874 sloužila již jen dětem z obce Poruba. Původní budova školy stále stojí, ale svému účelu již neslouží. Porubská škola je spojena také s otcem slavného porubského rodáka, skladatele Ilji Hurníka, který zde působil jako učitel a ředitel.⁶

Po mnichovské dohodě a v době nacistické okupace spadala převážně česká Poruba (v roce 1939 se k německé národnosti přihlásilo 68 občanů z celkového počtu 1755) do Velkoněmecké říše a stala se součástí sudetské župy. Obsazování Poruby započalo odpoledne 9. října 1938 a do večera byla již celá obec obsazena.⁷

Poruba byla osvobozena o půlnoci z 27. na 28. dubna 1945, 38. armádou 4. Ukrajinského frontu pod velením generálplukovníka Moskalenka. Fronta postupovala k Porubě přes Plesnou, Krásné pole a Pustkovec. Následkem bojů při osvobozování obce byla zničena velká část obce. Od 26. dubna zažila Poruba 45 náletů, ve formacích po 12. Bombardování zničilo 87 objektů. V době osvobozování obce padlo 192 vojáků

⁴ Hraběnka Georgina von Wilczek, kněžna Lichtenštejnská

⁵ srov. Oficiální stránky obce Poruba: O Porubě: *Historie*. Online: [cit. 22.3.2022].; BAKALA, Jaroslav - JIŘÍK, Karel.: *Dějiny...*s. 550-551.

⁶ Ilja Hurník (1922 – 2013), porubský rodák, hudební skladatel, klavírista, pedagog a spisovatel.

⁷ ŠMAJSTRLOVÁ, Věra - LEXA, Jiří.: *Paměť Poruby*. Statutární město Ostrava – městský obvod Poruba: 2019. s. 47.

a důstojníků a také 26 občanů obce. Teprve 29. dubna padl také zámeček, ve kterém se ukrývali němečtí vojáci, a fronta se přesunula ke Svinovu. Ze vzpomínek pamětníků vyplývá, že němečtí vojáci z Poruby utíkali velmi narychlo. Při útěku za sebou nechávali zcizené věci, které si s sebou přinesli z fronty jako válečnou kořist. Tyto věci pak po jejich odchodu občané Poruby nacházeli v okolí potoka Porubka. „*My jsme potom chodili kolem Porubky a našli tam plno věcí, které Němci ukradli při okupaci, každý tam něco našel. S tím, co komu patří, si nikdo hlavu nelámá, co si našel, bylo tvoje. Nebyly to věci, které by byly od někoho z Poruby, spíš to s sebou tahali z fronty, jak procházeli různými místy. Taky jsem tam našla vázu, takovou žlutou, asi to bylo z křišťálu.*“⁸ V Porubě zároveň vznikla základna pro 20 000 sovětských vojáků, kteří dále postupovali k osvobození Ostravy. Ze vzpomínek pamětníků vyplývá, že vojáci Rudé armády, kteří nebyli v první linii, a zůstali na základně v obci, měli s obyvateli potíže. Mnozí pamětníci uvádějí, že co se jim líbilo, vzali si. Ať už se jednalo o hodinky, jízdní kola, oblečení, vybavení domácnosti nebo dobytek. Když pak odcházeli, vzali si s sebou ty nejlepší věci, ostatní byly poházeny po obci. Proto byla uspořádána burza, na které si občané vyměňovali a navraceli věci, které našli.⁹

Celkový účet konečných ztrát nebyl pro Porubu příznivý, způsobené škody se odhadovaly na 37 milionů tehdejších korun. Zcela zničeno bylo 30 obytných budov, továrna na nábytek a mnoho budov bylo značně poškozeno – včetně zámku. Proto bylo obnově obce věnováno značné úsilí a do Poruby přicházela pomoc také z ostatních měst, které škody v takovém rozsahu neutrpěly. Po válce bylo z obce odsunuto 24 občanů Německa a 201 osob se odstěhovalo do pohraničí.¹⁰

V Porubě žilo převážně obyvatelstvo, které se věnovalo zemědělství a drobným řemeslům. Rozvoj průmyslu a industriální rozmach Moravské Ostravy a okolních obcí nezaznamenal v Porubě většího ohlasu. Obec si nadále zachovávala svůj zemědělský ráz. Průmyslové podniky se na katastrálním území obce nevyskytovaly až do roku 1903, kdy byla v Porubě vystavěna pila a továrna na výrobu nábytku Ignáce Blažeje. S centrem Ostravy byla Poruba v roce 1925 částečně propojena železniční dráhou vedenou mezi obcemi Svinov a Vřesina, v roce 1927 byla tato dráha prodloužena až do Kyjovic – Budišovic.

⁸ VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne pamětnice 10.11.2022, zvukový záznam v držení autora práce.

⁹ STRAKOŠ, Vladimír: *Pak přišly dvě hrozné rány, celý domek se zatřásl*. In ŠMAJSTRLOVÁ, Věra - LEXA, Jiří.: *Paměť...s.72-73*.

¹⁰ BAKALA, Jaroslav - JIŘÍK, Karel.: *Dějiny...s. 550*.

S nárůstem počtu obyvatelstva v obci se na konci 19. a počátku 20. století postupně rozvíjel také spolkový život – v roce 1883 vznikl Sbor dobrovolných hasičů jako jeden z prvních spolků na území Poruby, čtenářská beseda, tělocvičná jednota Sokol, která vybudovala v roce 1901 na okraji obce sokolovnu. Tato sokolovna slouží svému účelu dodnes.

Patronem obce je sv. Mikuláš, jehož vyobrazení je také od roku 1717 na obecní pečeti. Postava světce na pečeti pravou rukou žehná a v levé ruce drží berlu.

2 VÝVOJ OBCE PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

V rámci kapitoly budou představeny základní a významné události, které se v obci Poruba staly po skončení 2. světové války a zmapován především proces obnovy válkou poničené obce a snaha jejích obyvatel o návrat k původnímu životu.

Po provedení soupisu válečných škod v obci byla vyčíslena škoda na movitém a nemovitém majetku ve výši 22 milionů předválečných korun a škoda 15 milionů na Blažejově továrně. Poškozeno bylo 214 budov, zcela zničeno 88 budov. V průběhu války padlo 26 občanů obce, 7 občanů bylo internováno, 24 po válce odsunuto do pohraničí a 201 osob se odstěhovalo.

V rámci akce pomoci válkou zničenému Slezsku – „Budujeme Slezsko“ převzala nad obcí Poruba patronát město Kutná Hora. Obyvatelé města podpořili Porubany sbírkou šatstva, obuvi i finančními sbírkami. Hasičskému sboru předali novou motorovou stříkačku a zemědělcům věnovali 16 krav. V létě 1946 nabídlo město Kutná Hora prázdninový pobyt pro 16 porubských dívek a sokolská jednota věnovala finanční částku na uskutečnění prázdninových pobytů v Beskydech pro členy jednoty sokolské v Porubě. Rovněž proběhla sbírka učebnic a papírenského zboží pro potřeby porubských školáků.¹¹ Pamětnice vzpomíná: „*To víš, že tenkrát to ve škole byla velká sláva, to už si dneska nedovede nikdo představit, co to pro děti a taky učitele znamenalo, když dostali učebnice a tužky, sešity a pastelky nebo taky křídly. Nikdo nehleděl na to, že nebyly nové, byli rádi za cokoliv...*“¹²

Bezprostředně po osvobození obce, 30. 4. 1945, vznikl Místní národní výbor Poruba a šestičlenná obecní rada, kterou vedl Josef Gelnar. Mezi jeho prvořadě aktivity patřilo zřízení pracovní pomoci Rudé armádě, zřízení nemocnice v budovách školy, sokolovny, Katolickém lidovém domě a v prostorách zámku. „*Ve škole, tam v přízemí byly polní lůžka, na nich bylo pár raněných. Starala se tam o ně teta a další ženské...*“¹³

Místní národní výbor rovněž organizoval pochovávání padlých sovětských i německých vojáků, odklizení následků bojů a celkové uvedení obce do provozu – Poruba vydávala vlastní stravovací lístky, organizovala sběr obilí, mléka a další aktivity, do kterých byli zapojeni téměř všichni obyvatelé obce. Na počátku roku 1946 byly vyzvednuty ostatky 192 vojáků Rudé armády, byly uloženy do rakví a odvezeny na ruský vojenský hřbitov do

¹¹ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 60-63.; LEXA, Jiří: *Odkazy...* s. 120.

¹² VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne pamětnice 10.11.2022, zvukový záznam v držení autora práce.

¹³ VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne pamětnice 10.11.2022, zvukový záznam v držení autora práce.

Hlučina, kde byly uloženy. Výroční osvobození obce oslavili téměř všichni porubané společně. Byl obnoven bludný balvan, jako nezničitelný památník trvání svobodné republiky, na němž byla odhalena deska „Dík Rudé armádě.“¹⁴

Obec přijala za své heslo: „Svornost v obci, mír ve státě.“

Po odchodu Rudé armády se pomalu začal obnovovat také společenský život v obci. Byla obnovena spolková činnost a zformovaly se Jednotný svaz mládeže, Jednotný národní tělovýchovný výbor a oddíl skautů. V červenci 1945 se konalo pod záštitou Jednotného národního tělovýchovného výboru a obnovené Jednoty sokolské veřejné cvičení, v jehož průběhu byla demonstrována jednota a svornost, která má přetrvat. Stejně tak jako tělovýchovná společná akce i následující hasičské, dožínkové a sportovní slavnosti měly oslavovat radost ze znovu nabyté svobody a vyjádřit díky osvoboditelům Rudé armády, anglickým a americkým spojencům a prezidentu budovateli Eduardu Benešovi.¹⁵ V poděkování zmiňuje kronika obce také Josifa Vissarionoviče Stalina, Winstona Churchilla a F. Delano Roosevelta.

Na základě nařízení lidově demokratické vlády byly v březnu 1948 sjednoceny všechny tělovýchovné spolky pod Jednotu sokolskou. Sjednocení tělovýchovných spolků v jeden ale nepřineslo jednotu, spíše došlo k rozdrobení a rozkolu mezi jednotlivými spolky. Tento rozpad pokračoval také v následujících letech, kdy se dle kroniky neujala spolupráce starých a nových členů na socialistickém podkladě. Později nebyl ze strany KSČ projeven dostatek snahy o rozvoj jednoty sokolské.¹⁶

Pokračoval také rozvoj společenského života v obci, v Lidovém domě bylo zřízeno kino Ludmila se 320 sedadly a ročním počtem 45 uvedených představení. Byl rovněž postaven obecní dům, který byl ve válce silně poškozen, odpovědnost za stavbu převzal Ing. Arch. Fuka.¹⁷ „*Na rozebírání poničeného obecního domu se sešla celá Poruba, jednak tam lidi mohli najít věci pro opravu vlastních baráků a taky se u toho vždycky trochu oslavovalo.*“¹⁸

Poválečná školní výuka byla obnovena v původní, i když poničené budově školy, 4. června 1945 a školní rok byl uzavřen k 15. červenci. V tomto školním roce nebylo žákům vydáváno vysvědčení. Ředitelem školy v této době byl František Benš.

¹⁴ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 59.

¹⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 41-50, 55.

¹⁶ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 99, 107-108.

¹⁷ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 112, 117, 132.; LEXA, Jiří: *Odkazy...* s. 127.

¹⁸ VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne pamětnice 10.11.2022, zvukový záznam v držení autora práce.

Dne 25. října 1946 byl přijat dvouletý hospodářský plán, jehož cílem byla obnova válkou zničeného hospodářství a zvýšení průmyslové výroby. Ostravsko – karvinský revír, spolu s hutnickými průmyslovými podniky, zaujímal v tomto plánu významnou úlohu. S rozvojem průmyslové Ostravy a s tímto spojeným přílivem pracovních sil tak bylo nutné vybudovat sídliště pro pracující. Padesát hektarů pro výstavbu nového sídliště připadlo z parcelace Wilczkova velkostatku v roce 1946. V rámci jednání o parcelaci si obec vyžádala 20 hektarů pozemků a tzv. panský les. Zájem projevíly také Vítkovické železárny a Dusíkárna v Mariánských horách.¹⁹

Velkostatek byl zcela zrušen v roce 1947 a později zde byla zřízena velkovýkrmna vepřového dobytka státního statku – Výsadní dobytkářská společnost.²⁰ V budovách velkostatku bylo v roce 1949 zřízeno samostatné hospodářské družstvo, kterému podléhali zemědělci obcí Poruby, Pustkovce a Velké Polomi. Zbytek Wilczkových pozemků byl v rámci této fáze rozdělen mezi rolníky a stavebníky, zámek s parkem byl přidělen obecní správě. Na přidělených pozemcích se začaly budovat rodinné domky, které ale po dvou letech byly vykoupeny a musely ustoupit výstavbě sídliště. Ze vzpomínek pamětníků vyplývá, že určené náhrady za pozemky i rozestavěné domy nebyly vyplaceny hotově, ale vázány v Investiční bance. Tyto vázané vklady pak byly vlastníkům proplaceny těsně před měnovou reformou.²¹

Zbývající část majetku rodu Wilczků byla vyvlastněna v roce 1948 a Ostravsko-karvinskými doly bylo zahájeno budování hornického sídliště - tzv. dvouletky, které mělo nabídnout ubytování pro horníky ve více než 1100 bytových jednotkách. V souladu s plánem na výstavbu hornického sídliště byla započata stavba prvních hornických domů. Pro rok 1948 byl stanoven plán na 8 domů s 18 bytovými jednotkami v každém z nich, ale plán se nepodařilo naplnit. Do konce roku byly předány jen 2 hotové domy, ostatní zůstaly rozestavěné, nebo nebyly započaty vůbec. Důvodem nedodržení plánu byl nedostatek stavebních materiálů, přetížení stavebního průmyslu a změna stavební firmy, realizátora stavby.²² V roce 1949 bylo na nově budovaném sídlišti pro horníky OKD vybudováno 144 třípokojových bytových jednotek a plán pro další rok hovořil o dalších 288 bytových jednotkách. V rámci sídliště byla zřízena druhá závodní kuchyně v Porubě.²³

¹⁹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 72-73.

²⁰ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné online s. 133.

²¹ Tamtéž. s. 72-73., 87.

²² Tamtéž. s. 133.

²³ LEXA, Jiří: *Odkazy...* s. 133.

Bytová krize nejen v Porubě byla způsobena především velkým množstvím poničených, nebo zcela zničených obytných domů a také návratem obyvatel, kteří před válkou, nebo v jejím průběhu odešli jinam, ale také rostoucím počtem obyvatel přicházejících do ostravsko-karvinského revíru za prací. Tyto důvody vedly k tomu, že byly zcela zastaveny nebo odloženy jiné stavební projekty v Porubě, např. projekt na výstavbu nové školy, mateřské školy a dalších, a to do té doby, než bude zabezpečeno bydlení pro obyvatele obce. I poté byly s bydlením potíže, protože řada přidělených bytů byla v nevyhovujících prostorách, vyžadovala nezbytné opravy a nepřispívala ke kvalitnějšímu bydlení občanů Poruby.²⁴

V přízemí vyvlastněného zámku byly zřízeny nouzové, nevyhovující byty pro 8 rodin, v patře pak mateřská škola, která se starala po otevření o 56 dětí.²⁵ Další bytové jednotky byly zřízeny také v poničené školní budově. Byla vypracována studie pro novou, desetitřídní školu, plány však nebyly realizovány. Byla pouze opravena část staré pětitřídní školní budovy a zřízena provizorní tělocvična. Také v následujících letech byly v rámci školní budovy pouze realizovány opravy.²⁶

Revoluční rok 1948 se projevil také v malé obci Poruba. Již od roku 1946 bylo zřejmé, že se KSČ snaží dostat moc ve státě plně do svých rukou. Po vítězství KSČ ve volbách v roce 1946 se dostaly ostatní politické subjekty do sporů a činnost Národní fronty byla paralyzovaná. Přesto však bylo patrné, že narůstala nespokojenost ve společnosti, což vedlo jen k tomu, že před volbami v roce 1948 byl zvýšen tlak na podporu KSČ. V závodech bylo nařízeno zřídit závodní strážce, vyšší místa ve Sboru národní bezpečnosti, STB, lidových milicích a dalších organizacích byla obsazována striktně oddanými členy vládnoucí strany. Dne 24. února byla vyhlášena manifestační generální stávkou, do které se zapojila velká většina ostravských průmyslových podniků a vše vyvrcholilo odstoupením vlády 25. února. Vlivem únorových událostí vznikl také v Porubě 27. 2. 1948 Místní akční výbor národní fronty, jako „nejvyšší iniciativní a kontrolní složka politického, hospodářského a kulturního života v obci.“ V rámci výboru byly zřízeny komise vyživovací, zemědělská, živelní a komise zemědělská plánovací.²⁷ V čele výboru stál Ladislav Volný a tehdejší dělník Oldřich Černík, pozdější předseda městského výboru KSČ a také předseda vlády v letech 1968–1970.²⁸ Cílem těchto výborů bylo faktické

²⁴ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 75, 103.

²⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 74.

²⁶ Tamtéž. s. 74, 95-96, 114-115.

²⁷ Tamtéž. s. 99.

²⁸ MACH, Jindřich: *Z kroniky...* s. 22.

odstavení „odpůrců lidově demokratického režimu“. Všichni, kteří nesouhlasili s převratem a změnou politiky KSČ byli sesazeni ze svých míst a pozic a přeraženi na jiná, často zcela mimo obor původní profese. Květnové volby pak již byly jen formálním potvrzením plného převzetí moci do rukou KSČ. To vedlo k velkým represivním akcím, jejichž součástí byly také politické procesy. V souvislosti s únorovými událostmi byly v červenci sjednoceny strana sociálně demokratická a strana komunistická v jednu, a zároveň komunistická strana v Porubě byla přeorganizována do dvou místních výborů.

V rámci zásahů do hospodářské politiky státu a na podkladě zákonů přijatých v dubnu 1948, byly znárodněny podniky nad 50 zaměstnanců, maloobchodní prodejny byly začleňovány do velkoobchodních organizací, byly zrušeny samostatné peněžní ústavy, nemocenské pojišťovny a léčebné fondy. Činnost drobných živnostníků a obchodníků začala být omezována a po roce 1949 byli tito vyřazeni z vázaného trhu, což prakticky vedlo, k jejich likvidaci.²⁹ Během znárodnovacího procesu byla v Porubě zestátněna také Blažejova továrna na výrobu nábytku. Tento jediný průmyslový podnik v obci zaměstnával řadu obyvatel. „*Pohromu pro továrnu znamenalo znárodnění v únoru 1948. V té době v ní pracovalo asi 84 zaměstnanců. Bratři Ignác a Miroslav byli propuštěni a práci si našli jako dělníci v nově vznikajícím hutním komplexu v Kunčicích (NHKG). Vedením podniku byl pověřen bývalý železničář a později vrátný v továrně Baudyš a podnik změnil název na Ostravské dřevařské závody (ODZ). Na konci roku 1948 byl závod přičleněn k n. p. Delta v Praze, který jeho výrobu přeorientoval z nábytkářské na stavební. Na počátku padesátých let v továrně probíhala přísně utajovaná výroba beden na zbraně a munici, kterými tehdejší Československo bohatě zásobovalo bojující Severní Koreu.*“³⁰ Firma byla po celozávodní schůzi 6. března 1948 předána do rukou zaměstnanců a ředitelem se stal Miroslav Blažej, bývalý majitel firmy. Při firmě byla v roce 1949 založena závodní organizace KSČ i různé zájmové a sportovní kroužky a organizace.³¹

Postupně docházelo k proměně zaměření obyvatelstva, většina obyvatelstva se realizovala v dělnických profesích, což bylo způsobeno rostoucím počtem obyvatel v hornickém sídlišti.

Ihned po osvobození byla v obci obnovena činnost KSČ a rovněž organizace Komunistických žen v Porubě. V rámci volebního roku 1946 a voleb do Ústředního

²⁸ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 370.

²⁹ JUŘICA, Martin.: *Ostrava od osvobození do počátku 50. let 20. století (1945-1952)*. In. *Moderní dějiny.cz* [online]. [cit. 12. 10. 2023], s. 11-20.

³⁰ KŘIBKOVÁ Věra a PIVOŇOVÁ Marta: *V dřevařské továrně obnovili výrobu*. In. ŠMAJSTRLOVÁ, Věra - LEXA, Jiří.: *Paměť...s.* 106.

³¹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 99, 106-107.

národního shromáždění bylo odevzdáno 901 hlasů mezi stranu komunistickou, sociálně demokratickou, stranu lidovou a stranu českých socialistů. Ve volbách do místního národního výboru byly zastoupeny všechny strany lidové fronty a nově bylo zvoleno 24 zastupitelů obce. Předsedou výboru byl opět zvolen Josef Gelnar.

Volbami došlo také ke změně okresního národního výboru v Bílovci, do jehož vedení se dostali také obyvatelé Poruby.³²

V roce 1950 byla provedena reorganizace Místního národního výboru podle vládního nařízení – byla zdůrazněna úloha místních národních výborů, jejich plánů rozvoje obce a socializace vesnice. Byli voleni noví zástupci, volba proběhla aklamačně, nejvíce hlasů získal Mojmir Tesař. Zvolení nabylo okamžitou platnost.

Pod záštitou nového místního národního výboru pod vedením Mojmíra Tesaře a KSČ bylo raženo heslo „Socializace vesnice“. V rámci tohoto hesla byly vedoucí stranou KSČ stanoveny dva cíle, a to socializace živností a zavedení družstevní výroby v zemědělství. Zatímco socializace jednotlivých živností v obci probíhala bez obtíží a další drobní živnostníci se připojovali k státním a národním podnikům a družstvům, jako byly podnik Pramen, Budoucnost, Masna, nebo Narpa, v odvětví zemědělství byla situace odlišná. V obci dosud nebyli zemědělci přesvědčeni o významnosti společného hospodaření, což se projevilo napětím mezi nimi a představiteli obce. Na veřejných i zemědělských schůzích, stejně jako v soukromí, byli rolníci přesvědčováni funkcionáři o výhodách společného obhospodařování. Vyjednávání o vstupu do jednotného zemědělského družstva ale nebylo úspěšné. Ti, kteří odmítali vstoupit a vložit svůj majetek byli perzekuováni a šikanováni nejen vysokými, a často nesplnitelnými odvody státu, ale také občansky a lidsky. Vzhledem k tomu, že socializace obce nebylo možné dokončit bez vytvoření jednotného zemědělského družstva, jež mělo být vyvrcholením socializačních snah, byl v roce 1950 místní národní výbor reorganizován a odvolán dosavadní předseda výboru Josef Gelnar. Byla sice oceněna jeho práce na rozvoji Poruby, ale zároveň mu bylo vyčteno, že nepůsobil dostatečně politicky při socializaci obce. Z tohoto důvodu také byla stanovena zásada, že předsedou nemůže být zvolen nikdo z boháčů, aby nedocházelo k brždění socializace obce.³³ Jednotné zemědělské družstvo se v Porubě podařilo založit po mnohých problémech až v roce 1956.

³² Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 64-68.

³³ Tamtéž. s. 122.

3 POČÁTKY BUDOVÁNÍ NOVÉ OSTRAVY – OBEC PORUBA V 50. LETECH

V souvislosti s klíčovým postavením ostravského průmyslu v poválečném hospodářství se stala Ostrava ekonomickým pojmem. S nárůstem potřeby dostatku pracovních sil proudících do ostravského těžkého průmyslu, vznikla potřeba odpovídajícího bydlení pro tyto pracovníky. Proto byl v roce 1950 představen Krátkodobý územní plán jádra Ostravského kraje, který vypracoval Ing. Meduna, a stal se základem první etapy poválečného urbanistického rozvoje Ostravy. Tento plán předpokládal výstavbu tří nových sídlišť – dnešní Poruby, Ostravy – Jihu a Havířova.³⁴

Proměna Poruby v nejmodernější sídliště tehdejšího Československa započala v roce 1951, kdy byl 19. 5. 1951 schválen ÚV KSČ plán výstavby Nové Ostravy. V Nové svobodě je tomuto rozhodnutí věnován článek: *Spojenými silami všech pracujících vybudujeme z Ostravska pevnost míru*, v němž jsou definovány hlavní úkoly výstavby, včetně hmotného a kulturního rozvoje pro pracující.³⁵ Výkopové práce započaly v červenci 1952 a stavbaři ihned uzavřeli řadu socialistických závazků, kterými chtěli nejen splnit, ale překročit uzavřené plány výstavby.³⁶

V původních plánech se předpokládalo, že do Poruby, Nové Ostravy, bude přesunuto centrum Ostravy, u kterého se předpokládalo, že bude postupně zanikat vlivem poddolování. Na plánech nového socialistického města se podílelo přes 400 architektů a předpokládalo se, že Nová Ostrava pojme až 150 000 obyvatel.

Katastr obce Poruba byl pro výstavbu určen především pro svou výhodnou polohu z hlediska směru větrů, nejčastěji vanoucích západním, severozápadním a jihozápadním směrem, které odvádějí od Poruby zplodiny vycházející z ostravských továren. To zajišťovalo ideální podmínky z hlediska čistoty ovzduší. Poruba ležela na nepoddolovaném území, a zároveň plány nepočítaly s těžbou uhlí v tomto katastru, neboť se zde nacházejí jen velmi malá ložiska.³⁷ Se záměrem výstavby nového města také korespondoval název obce, který sice vznikl na podkladě „porubaných lesů,“ na jejichž

³⁴ Srov. NOUŠOVÁ, Jitka: *Ostrava. Sedm staletí města*. Ostrava: Národní výbor města Ostravy, 1975. s. 58-59.; STRNADEL, Josef - DOHNAL, Miloš: *Ostrava*. Martin: Osveta, 1978.

³⁵ *Spojenými silami všech pracujících vybudujeme z Ostravska pevnost míru*. Nová svoboda, 20. 5. 1951, ročník VII., č. 118. [cit. 12. 10. 2023]. s. 1, 3.

³⁶ Srov. ŠMAJSTRLOVÁ, Věra - LEXA, Jiří: *Paměť...s.115.*; ŠVÁCHA, Miloš: *Nová Ostrava se stává skutečností*. Nová svoboda, 31. 10. 1952, ročník VIII., číslo 257. [cit. 12. 10. 2023]. s. 3.

³⁷ LEXA, Jiří: *Odkazy...* s.136.

místě obec vznikla, v době výstavby se ale dal přednést jako „poruby v dolech“, tedy byl by to ideální název pro nové hornické město.³⁸

Významnou hodnotou obce bylo její zasazení do okolní krajiny, které poskytovalo velké množství příležitostí k rekreaci obyvatel.

V projektu, který byl občanům Poruby představen na veřejné besedě v září 1951, se předpokládalo, že nové město bude mít jen málo ulic, domy budou vystavěny do výšky. Středobodem nového města měla být 80 metrů široká a 250 metrů dlouhá hlavní třída s reprezentativními budovami. Po bocích této hlavní tepny mělo dle projektu vyrůst 10 částí města, jejichž domy budou tvořit čtverce pro 15000 obyvatel. Uvnitř těchto čtverců měly vyrůst školy, kulturní budovy, parky a hřiště. V původních plánech se dokonce počítalo s vodním kanálem, kolem kterého měla být realizována sportoviště a rekreační zóny, také se stavbou velkého parku kultury a oddechu, zoologickou zahradou, přírodním divadlem, nebo stálým cirkusem.³⁹ Naplánována byla také stavba Hlučínské přehrady. Celková doba stavby počítala s 12 lety do dokončení. V plánu bylo rovněž počítáno s tím, že nebude nijak dotčena stará Poruba, stejně tak jako dosavadní zemědělská půda. Od 31. 6. 1951 bylo v Porubě zakázáno stavět nové rodinné domy, protože by se dobře nevyjímalý v blízkosti vysokých budov.⁴⁰ Mnohé z těchto plánů nebyly naplněny, včetně slibu, že nebude dotčena zemědělská půda. Již v následujících pár letech se rozsah využívané zemědělské půdy významně zmenšil.

Na jižním okraji obce se nachází nejstarší část zástavby, která byla realizována v 50. letech, nejvýznamnější stavbou je zcela jistě Oblouk architekta Evžena Šteflíčka s reliéfem Václava Šantrůčka, prezentující socialistický realismus – sořela. Předlohou tohoto monumentu, stejně jako dalších částí 1. stavebního obvodu, se stalo Palácové náměstí v dnešním Petrohradě a jeho bulvár. Ruskou inspirací se nechali unášet také další architekti, kteří se podíleli na současném obrazu Poruby. S rozvojem obce bylo potřeba vybudovat nejen místa pro bydlení, ale také pro odpočinek obyvatel obce.⁴¹ V okolí Poruby byly realizovány rekreační prvky v blízkých lesích – na západě katastru obce je to rozsáhlý lesopark Myslivna, který dosahuje až k obci Vřesina, na severu pak Plesenský les.

³⁸ GABZDYL, Jiří: *Poruba – město pro budovatele*. MF Dnes, číslo 10, 12. 1. 2017, ročník 28. [cit. 12. 10. 2023]. s. 20.

³⁹ Srov. BROULÍK, Petr: *Sořela dala městu atraktivní byty*. MF Dnes, číslo 260, 7. 11. 2005, ročník 16. [cit. 12. 10. 2023]. s. B/4.; NAVRÁTIL, Bohumil: *Poruba: z malé vesničky velkoměsto*. MS deník, číslo 217, 16. 9. 2006, ročník 6. [cit. 12. 10. 2022]. s. 6.

⁴⁰ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 166

⁴¹ Oficiální stránky obce Poruba: O Porubě: Zajímavosti: *Architektura*. Dostupné [online]. [cit. 22. 3. 2023].

V okolí Porubky se nacházejí nivy a rašeliniště a také porubské rybníky, které také nabízely místo k odpočinku.⁴²

Budování nového sídliště bylo zpočátku realizováno ve stylu socialistický realismus a mělo vycházet z českých národních tradic. „*Využívá všech přírodních krás a navazuje na sloh české pohusitské renesance. Úzkostlivě se zbavuje přítěže kapitalistického kosmopolitismu*“.⁴³ Zkratka sorela, která je v České republice spojena především s obcí Poruba a městem Havířov, se odráží počáteční písmena daného slohu – socialistický realismus v architektuře, případně socialistický realismus architekta Lakomého. Reflektuje stalinistický sovětský styl, českou renesanci, nese v sobě prvky antiky i klasicismu a lidové architektury. Při výstavbě byly využívány eklektické architektonické prvky s historickými reminiscencemi. Ve slohu sorela je vystavěna historická část Poruby - I. stavební obvod, výstavba byla ukončena v roce 1955 – spadá sem nynější Hlavní třída, dříve Leninova, Věžičky architekta Borise Jelčaninova se sgrafity Ladislava Nováka, Oblouk a přilehlé domy – nábřeží. Presentuje se mnoha vítěznými oblouky, pilastry, jónskými sloupy, sgrafity. Symetricky řazené obytné domy, jsou lemovány rušnými dopravními tepnami, každý z obytných bloků má ale také svou klidovou část – dvory a parčíky.⁴⁴

Centrem Poruby se stala Leninova třída, nyní Hlavní, která má délku 1,6 km a šířku 80 metrů. Tvoří ji čtyřproudá silnice, která je ve středu rozdělená širokou pěší zónou s parkovým pásem. Paradoxem této doby byl fakt, že ačkoliv lidé mohli bydlet v honosných domech, komunikace kolem nich začaly být upravovány až od roku 1955, do té doby byly nejoblíbenější obuví při častých deštích gumáky.⁴⁵

Vzhledem k tomu, že sorela upřednostňovala monumentalitu před ekonomičností, bylo nutné velké plány na výstavní sídliště postupně snižovat a od konce 50. let se započalo s budováním panelových částí Poruby, které už nevybočují ze stylu v té době budovaných bytových domů a panelové výstavby. Do konce 50. let byl vybudován mimo 1. obvod také obvod 2., a byla započata výstavba 3. obvodu obce Poruba. V současnosti se uvádí, že sorela, jako architektonický styl, byl vytvořen a také padl spolu s vládou někdejšího vůdce Sovětského svazu Josifa Vissarionoviče Stalina.⁴⁶

⁴² LEXA, Jiří a kol.: *Poruba*. Městský obvod Poruba, 2005. s. 9.

⁴³ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 187.

⁴⁴ Kudy z Nudy: Aktivita. *Socialistický realismus v Ostravě – Porubě, čtvrť podle sovětského vzoru*. Dostupné [online]. [cit. 23. 3. 2022]

⁴⁵ LEXA, Jiří: *Odkazy...* s. 136, 156.

⁴⁶ BROULÍK, Petr: *Sorela – brutální diktát i památka*. MF Dnes, číslo 242, 17. 10. 2007, ročník 18. [cit. 22. 10. 2023]. s. C4.

Na druhou stranu nelze popřít, že bydlení v domech postavených v tomto stylu se významně liší od bydlení v panelákových domech typických pro pozdější období. Jednotlivé typy se liší především stylem výstavby, kdy domy v 1., 2. a zčásti ve 3. stavebním obvodu jsou stavěny z cihel a tvárnic, zatímco další výstavba již byla panelová. Rozdíly jsou zřejmé také ve velikostech bytů a jejich prostorovém uspořádání. Rovněž celkové pojetí výstavby prvních porubských obvodů je koncipováno tak, aby utvářelo uzavřená prostranství, kde byly realizovány rekreační prvky, zatímco v dalších obvodech, s panelovými domy, jsou to již prostranství plně otevřená.

Poruba byla považována za první socialistické město tehdejšího Československa, a proto také byla navštěvována velkou řadou delegací ze všech koutů světa.

První stavební obvod byl v roce 2003 jako urbanistický celek vyhlášen památkovou zónou.

V roce 2007 byla započata komplexní rekonstrukce části tohoto obvodu.

Výstavba sídliště

Nové sídliště bylo stavěno s velkou vervou a nadšením, ale je nutno podotknout, že ne vše bylo tak, jak vyznívaly velkolepé plány. Stavebníci se potýkali se špatnou organizací jednotlivých prací, neshodami mezi jednotlivými realizátory staveb a s dalšími obtížemi, což se projevovalo v neplnění plánu a potížemi s předávkou hotových bytových jednotek. Výstavba Nové Ostravy, jak byl tento projekt nazván, zároveň omezil stavbu hornického sídliště, které vznikalo na území obce již od roku 1949. Jednalo se o tzv. dvouletky, jejichž výstavba ustoupila stavbě sídliště. Vlastní koncepce výstavby Poruby vycházela ze studie výstavby socialistických měst ostravsko-karvinské pánve.⁴⁷ K výstavbě Nové Ostravy a projednání celého konceptu na městském výboru KSČ je věnován článek „*Kupředu za splnění akce 2.500.000 hodin výstavbě Ostravska*“. V článku je zhodnocena předchozí akce 1.000.000 hodin a vyzdvižena nezbytnost zaangažovat k výstavbě Nové Ostravy, ale i dalších, nejen obyvatele Ostravy. Článek upozorňuje, že bytová výstavba na Ostravsku zabírá celých 27 % plánu bytové výstavby v celém Československu v roce 1952.⁴⁸ Stejně tak, je tomuto tématu, věnován článek *V letošním roce zahájíme výstavbu nové socialistické Ostravy*, v němž je uveden, rozhovor s ředitelem n. p. Stavby sídlišť, Karlem Šochem. V článku jsou zmíněny plány výstavby, ale také potíže se zdržením jednotlivých staveb z důvodu nepřipravenosti projektů a nedostatku

⁴⁷ STRNADEL, Josef - DOHNAL, Miloň: *Ostrava*. Martin: Osveta, 1978.

⁴⁸ *Kupředu za splnění akce 2.500.000 hodin výstavbě Ostravska*. Nová svoboda, číslo 11, 13. 1. 1952, ročník VIII. [cit. 23. 10. 2023]. s. 1.

materiálů a jejich dopravy na budoucí stavenišť. Zmiňuje také zajištění dlouhodobých brigádníků, kteří se přijeli podílet na velkolepé stavbě, podnik pro ně zajistil ubytování a v plánu má dále vystavět jídelnu a další možnosti vyžití, jako je kino a kulturní sál. Do Poruby měly být také přemístěny ambulance, které dosud sloužily stavbařům při stavbě sídliště Stalingrad (Ostrava Jih).⁴⁹ Zapojení obyvatel do budování nového města, úpravy okolí jejich domovů a spoluodpovědnost za fungování ve městě byla také v pozdějších letech věnována značná pozornost, a to nejen v Porubě. V roce 1957 byla mimo jiné vyhlášena akce Za krásnější města a vesnice Ostravského kraje, kde byli právě Porubané vyzdvíženi jako příkladní správci socialistického majetku, když na veřejných akcích odpracovali při úpravě Poruby a jejích stavbách nejvíce brigádnických hodin.⁵⁰ Přesto se stále často objevovaly potíže s prováděním stavebních prací, úpravami okolí, ale také s dodávkami elektřiny, tepla a pitné vody.

Problémy byly především s dodávkou pitné vody z Přemyšova a s jejím ohřevem, neboť nedostačovala kapacita vodovodního řádu a chyběl v ní dostatečný tlak. Proto byly zahájeny přípravné práce na zásobování pitnou vodou z přehrady Kružberk, které ale mělo být dokončeno až v roce 1960. Do té doby byla Poruba zásobována také vrty z Dubí a byly vybudovány dvě nádrže na vodu na nejvyšším bodu obce, Na Záhumenici. Připojení na kružberský přivaděč vodovodní sítě se podařilo dokončit předčasně a Poruba byla napojena na vodovodní síť z Kružberka již na konci roku 1958.⁵¹ Stavba vodovodu se setkala s velkým ohlasem a pravidelně byl její postup sledován v novinových článcích, např. v článku „*Co nového na výstavbě vodních děl*“, se ještě hovoří o zprovoznění vodovodu 1. ledna 1959.⁵²

Ačkoliv se místní národní výbor snažil zabezpečit vše potřebné pro rozvoj obce, její staré i nové části, dařilo se mu to s obtížemi. Samospráva podléhala ostravskému řízení, ačkoliv byla do jisté míry samostatná. Proto vznikaly obtíže se zásobováním – chyběly materiály pro dlažbu a asfaltování silnic a chodníků, vybavení pro nově vzniklé zdravotní středisko, základní podniky občanské vybavenosti, školy a další, nebyly ukončovány a předávány v naplánovaných termínech. To způsobovalo velké potíže obyvatelům nových domů. V bytech se nedostávalo teplé vody a dostatečného vytápění, ulice nebyly dostatečně osvětleny a upraveny.

⁴⁹ *V letošním roce zahájíme výstavbu nové socialistické Ostravy*. Nová svoboda, číslo 14, 17. 1. 1952, ročník VIII. s. 1.

⁵⁰ PAVLICOVÁ, Cecílie.: *Poruba příkladem*. Nová svoboda, číslo 137, 29. 5. 1958, ročník XIV. [cit. 12.10.2023]. 3.

⁵¹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 188, 314, 455.

⁵² *Co nového na výstavbě vodních děl*. Nová svoboda, číslo 9, 10. 1. 1957, ročník XIII. s. 1.

Tyto obtíže se řešily na pravidelných i aktuálních poradách, kde byly požadavky místního národního výboru předkládány zástupcům stavbařů. Snahou bylo neopakovat potíže, které provázely stavbu prvního obvodu při stavbě obvodu druhého i následujících. Těchto schůzí a porad se ale pravidelně neúčastnil jeden ze dvou klíčových dodavatelů staveb – pozemní stavby Opava. Stavba druhého obvodu měla být zahájena již na jaře 1955, ale vzhledem k tomu, že nebyly provedeny podzemní práce, kanalizace, vodovod a plynovod, práce byly opožděny. Přes všechna přijatá opatření se potíže opakovaly – také byty ve 2. obvodu byly dokončovány, aniž by byly připojeny na veřejné sítě, elektřina často nefungovala, protože rozvodná síť nestačila potřebnému výkonu, přetrvávaly potíže v úpravě okolního prostředí, komunikací a dalších prostor kolem nově vzniklých domů, obyvatelé tedy i nadále využívali gumáky. Od roku 1954 převzaly vedení stavby sídliště dva nově vzniklé podniky Ostravsko karvinský revír – Bytostav a Bytostav – pomocná stavební výroba, a zároveň od roku 1957 převzal veškeré řízení a financování výstavby Poruby útvar Generálního investora bytové a občanské výstavby při krajském národním výboru v Ostravě. Toto opatření mělo vést k jednotnému řízení a plánování výstavby, zvláště v oblasti občanské vybavenosti nového města.⁵³

První byty nového města byly předány uživatelům 16. 12. 1953 na slavnostním předávání spojeným s oslavou socialistického člověka, mnoha proslovy, hudbou a za účasti široké veřejnosti. Jednalo se o domy na dnešním Nábřeží svazu protifašistických bojovníků. V kronice je zmiňováno, s jakou radostí a očekáváním vstupovali noví majitelé bytů do svých nových, čistých a vyhřátých domovů.

Skutečnost však byla poněkud jiná. Jak vyplývá ze vzpomínek pamětnice, nebyly tyto stavby bez potíží: *„My jsme dostali byt na Vánoce 1953, na Budovatelské. Byl to třetí postavený dům. Byt jsme měli rovnou třípokoje, protože v té době jsme byli jediní, kteří měli už dvě děti. Vzpomínám, jak Mirek přiletěl ze šachty, a říkal, že jsme dostali ten byt a já jsem hned zašla za Oldřichem Mikou, na správě budov, kde pracoval, aby počkal, až přijde Mirek ze šachty a hned nám dal klíč od toho bytu...Byt jsme dostali už hotový, ale tak, že pod oknem jsem strčila obě ruce, taková tam byla mezera. A to bylo v zimě. Nebylo tu nic, žádný obchod, chodníky, z baráku byl velký schod, s kočárkem jsem nemohla vůbec vyjet. Před bytem jsme měli všichni takové ty bílé gumáky, to bylo hrozné. Okna nedržela, Ivoš (syn) mi tam vypadl z okna, naštěstí jsme bydleli v přízemí. Museli jsme tam strkat celé kusy hader, abychom nezmrzli. Pod náma byla prádelna, to byla hrůza, protože jsem*

⁵³ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online] s. 243, 308, 311.

*to měla všechno v bytě. Nebylo to nijak izolované. Potom jak dělali nové potrubí, to jsem slyšela každé slovo z prádelny, protože tam byly d'ury. Stejně tak všechnu páru. Všechno dělali strašně dlouho. Třeba od záchoda nám upadl kohout, tak jsem to spravovala takovýma kolíkama. Na Správu sídlišť jsem chodila pořád dokola, měli na všechno čas, slibovali, že za 14 dní, měsíc... Záchody dělali 14 dní nebo 3 týdny. Místo záchoda jsme měli jenom díru do sklepa. Když jsem šla na záchod, třískala jsem na dveře, abych odehnala krysy, protože ze sklepa tam lezly. Každá oprava trvala měsíc, nic nebylo ze dne na den, tak jak dneska... Všechno to mělo tisíc závad a trvalo několik let, než to dali všechno do pořádku. V bytech byla přes zimu velká zima, kolikrát jsme měli na rukách i rukavice. V kotelně se topilo málo, kotelník byl často opilý, kolikrát jsme na něj museli s dalšíma ženskýma jít, aby něco dělal. Deky, povlečení, všechno, co se dalo, jsme měli kolem oken a dveří, aby alespoň nefoukalo dovnitř.*⁵⁴

Potíže s teplem v bytech byly způsobeny užíváním nekvalitního odpadového uhlí v kotelnách a teplárně. Některé domy dokonce vytápěly přivezené lokomotivy, které byly umístěny pod Obloukem.⁵⁵ Celá záležitost dospěla až ke stížnosti na ministerstvu paliv, po níž bylo nařízeno využívat k topení kvalitnějšího uhlí tak, aby byl zajištěn alespoň částečný tepelný komfort obyvatel nového města.⁵⁶

O rok později, v prosinci 1954 byly předány k užívání první byty největší stavby sídliště – Oblouku. Investory nově vznikajícího sídliště byly místní podniky – Ostravský kamenouhelný revír, Vítkovické železářny Klementa Gottwalda, Nová huť Klementa Gottwalda, Československé dráhy, Československá autodoprava a další. Tyto podniky pravidelně přidělovaly svým zaměstnancům dokončené byty od roku 1954. Z celkového počtu dokončených bytů si 15 % vyhradili k rozdělení Krajský a Městský národní výbor v Ostravě. Místní národní výbor do přidělování jednotlivých bytových jednotek na svém katastru nijak nezasahoval.⁵⁷

Na podkladě rozhodnutí KV KSČ bylo založeno v roce 1959 ve 3. obvodě první bytové družstvo v Porubě, a byl tak položen základ družstevní bytové výstavby, která zaznamenala v následujících letech velký rozmach.⁵⁸

⁵⁴ VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 10. 11. 2022, zvukový záznam v držení autora práce.

⁵⁵ BROULÍK, Petr.: *Některé dokončené domy v Porubě vytápěly zpočátku parní lokomotivy*. MF Dnes, číslo 260, ze dne 7. 11. 2005, [cit. 12. 10. 2023] s. B/4.

⁵⁶ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 331-333.

⁵⁷ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 312.

⁵⁸ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 477.

Zároveň v době výstavby nového města stagnovala výstavba soukromých staveb, protože soukromým stavebníkům bylo přidělováno málo stavebního materiálu, zájem byl především na kolektivní výstavbě.

První porubské ulice se dočkaly pojmenování až v roce 1955, později byla řada z nich přejmenovaná, protože se mnohé názvy shodovaly s názvy ulic v ostatních částech Ostravy.

3.1 Život v Porubě v 50. letech

Až do konce 2. světové války byla Poruba menší obcí, s maximální počtem do 1 500 obyvatel. S budováním nového sídliště však začal prudký nárůst počtu obyvatel obce a v následujících 30 letech vzrostl téměř na 100 000. Počtu 100 000 obyvatel dosáhla Poruba na konci 90. let, od té doby počet místních klesá.

S nárůstem počtu obyvatel přišly také zvýšené nároky na všechny oblasti života v obci. Zejména se to týkalo požadavků na bydlení, školství, sociální oblast a oblast služeb, kulturní, společenské a sportovní vyžití obyvatel a nezbytnou dopravní infrastrukturu. Vzhledem k tomu, že výstavba Nové Ostravy, jako centra pro potřebné zaměstnance četných ostravských průmyslových podniků dostala nejvyšší prioritu, bylo také záměrem poskytnout kvalitní ubytování a služby. V rámci kapitoly budou rozpracovány právě tyto oblasti a bude sledován jejich vývoj v padesátých letech.

V březnu 1950 proběhlo sčítání lidu a v obci Poruba bylo zaevidováno 1792 obyvatel, z toho 45 % mužů a 55 % žen, z hlediska náboženství se 85 % občanů přihlásilo k římskokatolickému vyznání, 3,5 % uvedli, že jsou bez vyznání. Už 24. 7. 1950, tedy po měsíci, bylo evidováno 2375 občanů, kdy nárůst obyvatel způsobilo osídlení některých domů v hornickém sídlišti, což vedlo také k tomu, že bylo nutné zvýšit počet členů místního národního výboru a členů rady, k nimž se nově připojili také zástupci nového sídliště.⁵⁹ V tomto roce byla zároveň provedena reorganizace místního národního výboru, a to na podkladě vládního nařízení, v němž byla zdůrazněna úloha místních národních výborů, jejich plánů rozvoje obce a socializace vesnice.⁶⁰

Již o rok později, v roce 1951 se počet obce obyvatel zdvojnásobil. Z důvodu rozšiřování obce, prudkého nárůstu obyvatel a s tím spojenou potřebou nových stavebních pozemků

⁵⁹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 140-143.

⁶⁰ Vládní nařízení o organizaci místních národních výborů č.14/1950

byl v roce 1952 zrušen stávající hřbitov, který se nacházel u kostela sv. Mikuláše, a občané mohli své blízké pohřbívat už jen na hřbitově ve Vřesině, který byl pro tyto účely rozšířen, případně na hřbitově ve Svinově.

Obrovský nárůst obyvatel pokračoval i v následujících letech. K ultimu roku 1955 měla obec 16 675 obyvatel a o rok později již 23 423 trvale přihlášených občanů, z tohoto počtu tvořilo celých 40% děti do 15 let. Do konce padesátých let vzrostl počet obyvatel Poruby na téměř polovinu očekávaného počtu nového města – 41 056.⁶¹

Od roku 1954 byla, rozhodnutím vlády, Poruba připojena k ostravskému okresu⁶², což vedlo k tomu, že původní nadřazený okres přestal podporovat místní národní výbor, vypomáhat v praktických záležitostech chodu obce i finančně dotovat fungování obce. A to i v době, kdy Městský národní výbor v Ostravě ještě nebyl rozhodujícím ve věcech obce. Situace se změnila po volbách v květnu 1954, kdy město Ostrava převzalo agendu. Volební účast, která potvrdila záměr připojení obce Poruba k ostravskému okresu, byla 97,5 %. Poruba rovněž získala své zastoupení v městském a krajském národním výboru. Předsedou krajského národního výboru byl zvolen porubský občan Oldřich Černík. Pan Černík byl později, v roce 1956 zvolen tajemníkem Ústředního výboru KSČ a stal se jedním z představitelů tzv. Pražského jara.⁶³

Sociální oblast, služby občanům a církevní záležitosti v Porubě 50. let

Sociální záležitosti a starost o penzisty v malé obci byly do konce 40. let záležitostí místních samospráv. Od roku 1949 nabylo účinnosti národní pojištění⁶⁴, což vedlo k zavedení důchodů, v té době ve výši 700 Kč a snížení nákladů obecních pokladen, neboť náklady na péči o staré občany nesl po zavedení výnosu stát. V Porubě v této době bylo několik starousedlíků, ale vlivem rostoucí výstavby se do obce stěhovalo velké množství mladých lidí a lidí v produktivním věku.

Malé obci k pokrytí potřeb a služeb obyvatelstvu stačila dosavadní nabídka, to se ale postupně měnilo a bylo potřeba tuto oblast rozvíjet tak, aby kapacitně dostačovala nárůstu obyvatel. V počátcích budování nové Poruby sloužila občanům pouze jedna prodejna potravin, a to ve staré Porubě. V rámci obce pak byly také drobné prodejny u zemědělských usedlostí, které prodávaly základní potraviny, jako mléko, vejce, zeleninu,

⁶¹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 137, 481.

⁶² Vládní nařízení o změnách územních obvodů některých národních výborů č. 16/1954 Sb.

⁶³ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 242, 244

⁶⁴ Zákon o národním pojištění 99/1948 Sb., Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 122.

případně maso. Při stavbě hornického sídliště pak byla vybudována další prodejna. Přesto kapacita těchto prodejen nestačila. Ze vzpomínek pamětnice: „*Do obchodu jsem chodila s kočárem a malým Ivošem pod paží až do staré Poruby. Prodejna na dvouletkách (v hornickém sídlišti, pozn. autora) byla otevřená až později. V dešti to bylo hrozné, všude bláto, dostat se někam s kočárem a malým dítětem, nákupem...kočár zapadal do bláta do poloviny kol, to bylo hrozné. Bez gumáků se nedalo vylézt vůbec. Každý měl před bytem svoje.*“⁶⁵ V roce 1953 už byly zřízeny další prodejny, a to jak ve staré Porubě, tak při nově budovaném sídlišti. Začala se také rozvíjet síť služeb – holičství, opravny bot a oděvů. V následujících letech byly otevřeny další prodejny s potravinářským a průmyslovým zbožím a provozovny služeb v 1. a 2. stavebním obvodu.⁶⁶

Stavbařům na stavbě sídliště byly pro zajištění komfortu a co nejlepších podmínek práce socialistického občana k dispozici nově postavené domy, zřízena kuchyně a jídelna, zajištěny úklidové práce. Na stavbě sídliště se podíleli také cikánští pracovníci, kteří byli často oceňováni za příkladnou práci, proto jim byly přiděleny obecní byty. Nájemníci domů si ale stěžovali na nepořádek a hluchost nájemníků, proto byly pro tyto pracovníky vystavěny zvláštní ubikace. Z rozhodnutí vlády a na podkladě vládních výnosů byly v průběhu 50. let několikrát sníženy ceny, a to jak ceny potravinářského, tak průmyslového zboží, což mělo, společně se zvyšováním mezd, vést ke zvýšení životní úrovně obyvatelstva.⁶⁷

Vzhledem k tomu, že Poruba byla na počátku tohoto desetiletí malou zemědělskou obcí, také měla velkou základnu obyvatel hlásících se k církvi. K církvím se hlásilo celých 88,5 % všech obyvatel Poruby. O církevní záležitosti obyvatel Poruby se starala porubská farnost, která je spojena s kostelem sv. Mikuláše. Ten vznikl na místě původního gotického kostelíku ze 14. století, který zřejmě nechal vybudovat pan Adam z Kornic⁶⁸ a do současné podoby byl přestavěn v letech 1788–1793.⁶⁹ V roce 1948 byla k porubské farnosti připojena farnost pustkovecká a všechny církevní záležitosti obou farností byly nadále vedeny v Porubě. Do roku 1949 vykonávala farnost všechny církevní obřady. Od 1. ledna 1950 ale již pouze církevní obřad nebyl dostačující, a to jak svátost uzavření manželství,

⁶⁵ VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 10. 11. 2022, zvukový záznam v držení autora práce.

⁶⁶ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 137, 253.

⁶⁷ Zákon o státním plánu rozvoje národního hospodářství republiky Československé na rok 1954 a 1956.; Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 243, 174-175, 203, 213.

⁶⁸ Na pana Adama z Kornic odkazuje dochovaný náhrobní kámen z roku 1300. Žádný další pramen se však o něm již nezmiňuje.

⁶⁹ Farnost Poruba: *O farnosti*. Dostupné [online]. [cit. 15. 4. 2022].

tak i poslední rozloučení. Stejně tak matriční zápisy, bylo možné provádět již jen na MNV.⁷⁰ Kněží zůstali pouze dočasnými správci církevního majetku, farního kostela a farního obročí. V Porubě v té době působil farář Alois Gec, který odešel do důchodu na konci roku 1959.

Přesto se církevní život v obci nezastavil. V roce 1950 byl kostelu posvěcen nový zvon, který byl přidán ke dvěma stávajícím zvonům kostela. Zvon byl pořízen z darů věřících.

S rozvojem obce bylo potřeba také zrušit hřbitov, neboť překážel stavením pracím, proto bylo od roku 1952 zakázáno pohřbívání na místním hřbitově a hřbitov byl přesunut na místo u obce Vřesina. V současné době je dochováno několik hrobů v nejtěsnější blízkosti kostela.

Postupně však docházelo k dalšímu bourání a rušení církevních památek – železného kříže z roku 1837, kaple z roku 1841, které rovněž překážely stavebnímu rozvoji obce.⁷¹

V roce 1958 byl při obvodním národním výboru zřízen aktiv pro občanské záležitosti, který měl v době svého založení 15 členů. Základním cílem aktivu bylo zcela nahradit církevní obřady a záležitosti obřady občanskými. Úkolem bylo přesvědčovat občany, aby při zápisu svých narozených dětí upřednostnili matriku úřadu před zápisem dítěte do církevních knih, pohovory se snoubenci před uzavřením sňatku, náhrada církevních sňatků a také rozloučení se zesnulými.⁷² Církevní záležitosti tak převzaly místní národní výbory a matriky a vliv církve na život občanů se snižoval. Přesto v původní, staré Porubě, zůstalo mnoho věřících, kteří nadále své děti vedli ke křesťanským tradicím. Ve školách se ještě v roce 1960 vyučovalo náboženství, které bylo vedeno jako nepovinný předmět pro 1. a 2. ročník, zpravidla po vyučování.

Rozvoj porubského školství

S nárůstem obyvatelstva po počátku 50. let také přestala stačit kapacita porubské školy. Proto bylo zavedeno směnné vyučování, které probíhalo nejen v budově školy, ale také v náhradních prostorách např. v zasedací síni Hasičského domu. Na zahradě školy byly přistaveny další, dřevěné budovy, které také sloužily jako učebny, ze starého dřevěného domku byla vytvořena provizorní tělocvična. Školní rok 1950 začínal v budově staré školy, kde bylo zřízeno 6 tříd pro 240 žáků, na konci školního roku již měla škola 11 tříd a 320 žáků. Již v roce 1951 byla proto zahájena stavba nové školní budovy, v níž

⁷⁰ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 140.

⁷¹ LEXA, Jiří: *Odkazy...* s. 135, 142, 144, 147.

⁷² Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 445.

byl provoz zahájen v září 1952. Zajímavostí je, že škola byla stavěna podniky z Opavy, jako učňovská cvičná práce, což mnohdy vedlo ke zpoždování jednotlivých prací.⁷³ Přestože v následujících letech školy, nejen základní, přibývaly, směnné vyučování i výuka v náhradních prostorách byla realizována ještě na počátku 60. let. Mezi léty 1953 a 1959 byly každý rok předány k užívání 2 školní budovy, jejichž stavby se sice neobešly bez obtíží, ale podařilo se díky nim naplnit potřeby rostoucího počtu dětí. Při stavbě škol se projevovaly podobné potíže s úpravami okolí škol, jako při jiných stavbách v Porubě.⁷⁴ Od roku 1953 vznikaly postupně při jednotlivých školách také družiny pro zaměstnané matky. Ze vzpomínek pamětnice: „*Starou školu jsem měla ráda, protože tam byla moje babička jako školnice (paní Marie Bártková, pozn. autora). Po ní tam pak byla teta Mařka (také Marie Bártková, pozn. autora). Tam jsme jako děti toho zažily! Vzpomínám na pana Hurníka, tatínka toho skladatele, ten byl hrozně hodný a učil tam na naší škole. Ilja byl o osm let starší než já. Pan učitel bydlel v obecním domě, tam bydleli taky Benšovi, to byl pan ředitel, na naší škole. Ale já jsme tu chodila jen do první třídy, protože jsme se pak na pár let odstěhovali, ale chodila jsem tu k babičce a za tetou, ta to potom převzala po babičce. Babička bydlela v přístavku u školy, vchod byl vedle vchodu do školy. Tam nahoře udělali byt z jedné třídy. Taky tam byla poradna pro děti, tam jsem chodila s maminkou, ještě před válkou. A taky tam byla čítárna, v té právě byla ta poradna. Občas tam byla paní Glazarová.⁷⁵ Jezdila tam s manželem, doktorem Podivínským. Taky můj Ivoš tam začal chodit do školy, do staré školy, a když byla otevřená nová škola, nechtěl do ní ani za nic. Dokonce pro něho musela přijít paní učitelka a spolužáci až do staré školy, aby ho do nové odvedli. Naštěstí to bylo jen kousek...“⁷⁶*

Péči o předškolní děti zajišťovala do roku 1955 pouze jedna mateřská škola s celodenním provozem, která byla zřízena v nevyhovujících prostorách porubského zámku. Od roku 1955 byla předškolní výchova umožněna také v druhé mateřské škole, která byla zřízena již v nové budově. Od roku 1953 byly také zřízeny jesle pro mladší děti z nově vznikajícího sídliště. Budova jeslí byla postavena již v roce 1950, ale vzhledem k měkkému základu stavby a dalším technickým obtížím, bylo možné budovu užívat až od roku 1953. Další zařízení pro malé děti pak přibylo v roce 1955 a další pak v roce 1956,

⁷³ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 149, 153, 176-177, 182, 183.

⁷⁴ *Škola je nádherná, ale jak do ní?* Nová svoboda, číslo 9, 23. 4. 1958, ročník XIV. [cit. 12. 10. 2023]. s. 3.

⁷⁵ Jarmila Glazarová, provdaná Podivínská, Československá spisovatelka (1901–1977).

⁷⁶ VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 10.11.2022, zvukový záznam v držení autora práce.

neboť kapacita dosavadních jeslí přestala stačit potřebám rostoucího města. V rámci jeslí byla zajištěna také lékařská služba, do jeslí dojížděl pravidelně dětský lékař.

Od roku 1954 měli obyvatelé Poruby k dispozici také hudební školu s klavírní a houslovou třídou, která byla zřízena v budově staré školy. Následně byly pro Lidovou školu umění zrekonstruovány některé zámecké prostory, které ale brzy přestaly kapacitně stačit. Nová samostatná hudební škola byla otevřena v září 1956, přesto ale výuka probíhala v několika budovách a ředitelství bylo nadále umístěno v zámecké budově.⁷⁷

V listopadu 1950 vznikla pod patronací Svazu československé mládeže při škole první pionýrská skupina, která měla v době svého vzniku 63 členů. Dala si za cíl šířit osvětu a vést své členy k budování své vlasti. Také běžné školní aktivity přispívaly k osvětě mládeže. V rámci školy byly pravidelně pořádány oslavy výročí Vítězného února, Den žen, oslavy 1. máje, osvobození, sběrové akce, nebo divadelní představení.

Po druhé světové válce se do Ostravy přemístila také Vysoká škola báňská, která působila od roku 1849 v Příbrami. Vzhledem k nevyhovujícím prostorám v Ostravě bylo rozhodnuto o dalším stěhování školy do nově vznikající a rozvíjející se Poruby. S plány na výstavbu kampusu vysoké školy se započalo v roce 1958. Do nového se univerzita částečně přestěhovala v roce 1968. V červnu 1950 byla v Ostravě založena Vysoká škola strojní, která byla vládním usnesením v roce 1951 sloučena s VŠB.⁷⁸

Rozmach místního zdravotnictví

Obyvatelům obce sloužilo v počátku výstavby Nové Ostravy pouze jedno zdravotnické zařízení, které zajišťovalo službu obvodního a závodního lékaře a lékařskou pohotovost. Tato ordinace zároveň sloužila také obyvatelům Vřesiny a Pustkovce. Na vznikajícím sídlišti ale nebylo možné dosáhnout požadované kapacity, a proto od roku 1953 sloužila, především stavbařům, každodenní ambulance. Bylo při ní dokonce zřízeno několik pohotovostních lůžek určených pro ošetření úrazů a nemocí stavbařů a dalších pracovníků podílejících se na stavbě sídliště. Další ordinace vznikaly až v následujících letech, především pro velký nedostatek praktických lékařů. Zubní ordinace byla zřízena v Obecním domě, vznikla znárodněním dosud fungující soukromé ordinace. Další zubní ordinace vznikly na novém sídlišti v roce 1953.

⁷⁷ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 89, 95-96, 114-115, 149, 153, 198, 200, 223-225, 256, 264, 276-280, 326-330, 345, 355, 357, 358, 371, 406.; TRICÁTNIK, Václav: *A hudba v Porubě*. Nová svoboda, číslo 138, 11. 6. 1958, ročník XIV. [cit. 12. 10. 2023]. s. 3.

⁷⁸ VŠB – TUO: Univerzita: *Historie VŠB – Technické univerzity Ostrava*. Dostupné [online]. [cit. 15. 5. 2022].

Rovněž byla zřízena poradna pro matky s dětmi, která však byla nevhodně umístěna v budově zámku a ordinoval v ní obvodní lékař ze Svinova.⁷⁹ O zřízení další poradny pro matky a děti se zasadil Výbor žen v Martinově. Poradna fungovala od roku 1957 a poskytovala poradenství maminkám a péči dětem z Martinova, aby nemuseli dojíždět do porubských ambulancí.⁸⁰

Do konce 50. let se zdravotnické služby v Porubě rozrostly o ordinace dalších odborných lékařů, kteří měli pokrýt také potřeby okolních obcí okresu Opava a Nový Jičín. Byla zřízena dětská ordinace praktického lékaře s pravidelnou denní ordinační dobou a dětská zubní ordinace.

Také zdravotnické služby byly zasaženy obtížemi při stavbě nového města. Ačkoliv bylo v roce 1955 zřízeno zdravotní středisko v 1. obvodě, nebylo z důvodu chyb v zásobování dostatečně vybaveno a nemohlo být tak plně využíváno. Také dostupnost střediska po nezpevněných cestách byla v období zimního a deštivého počasí značně ztížena. Situace se zlepšila v roce 1956, kdy byly předány do užívání nově zřízené ambulance, ve kterých sloužilo celkem 10 lékařů – 4 praktičtí lékaři, 2 dětští a 4 odborní lékaři.

V roce 1958 bylo započato s projektem výstavby nemocnice v Porubě, dnešní Fakultní nemocnice Ostrava.⁸¹

Vývoj v oblasti dopravy v Porubě

Vzhledem k faktu, že na území Poruby se nenacházely žádné významné průmyslové ani jiné podniky, většina obyvatel Poruby dojížděla za prací blíže k ostravskému centru. Pro tyto potřeby byla vybudována ulice Rudná, která spojila Porubu se středem města Ostrava a umožnila rychlejší dopravu k Vítkovicím a Nové Huti. Obyvatelům sloužily postupně zaváděné autobusové a tramvajové linky.

V době, kdy obec Poruba spadala pod správní celek Bílovec, bylo spojení s Bílovcem zajištěno autobusy třikrát denně.⁸²

Od roku 1953 fungovala autobusová linka Svinov nádraží – Poruba nádraží a také spojení Poruba – Hulváky, kde navazovalo na zrychlené tramvajové spoje do ostravských průmyslových podniků. Na tramvajové spojení dojížděli Porubané autobusy, ale často se

⁷⁹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s.123, 125, 150.

⁸⁰ *Mají poradnu pro matky s dětmi*. Nová svoboda, číslo 61, 12. 3. 1957, ročník XIII. [cit. 12. 10. 2023]. s. 3.

⁸¹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 154, 217, 264, 274, 307, 324, 416.

⁸² Tamtéž. s. 132.

stalo, že tramvaj na přípoj nepočkala, což vedlo k mnohým stížnostem obyvatel Poruby. Mezi další potíže patřily také nízké kapacity tramvají a autobusů, zejména ve večerních a nočních hodinách, kdy jezdil vždy pouze jeden vůz, bez vlečky. Potíže s dopravou byly předmětem mnoha článků v denním tisku. V jednom z nich zmiňuje autor, mimo výše popsané obtíže veřejné dopravy v Porubě, také fakt, že po výplatách jezdí v tramvajích a autobusech velké množství podnapilých cestujících a bylo by potřeba posílit hlídky veřejné bezpečnosti. Také se vyslovuje pro to, aby oprávněné stížnosti a náměty předávali zaměstnanci dopravního podniku svému vedení, namísto toho, aby cestující odbývali a odmítali.⁸³ V roce 1958 byla postavena trasa Svinov – Poruba smyčka, a také tramvajová trať Ostrava – Poruba.⁸⁴ Od roku 1958 byla v provozu další nová tramvajová linka, která umožnila spojení Svinova se Zábřehem. Poruba měla do roku 1960 dostat do provozu 70 nových rychlojízdných vozů, které by výrazně zlepšily komfort cestování obyvatel.

Kulturní a sportovní život v Porubě 50. let

Již v roce 1901 byla vybudována v katastru obce tělocvična, která spadala pod sokolskou obec. Sjednocením tělovýchovných spolků pod jednotu Sokol v roce 1948 ale vedlo k rozdrobení činnosti jednotlivých spolků a také k rozporům mezi nimi. V důsledku toho upadala činnost jednoty sokolské a jejích sportovních aktivit. V 50. letech byl aktivní pouze oddíl hokeje, který pravidelně dosahoval dobrých výsledků. Oddíl kopané se postupně rozpadal vlivem odchodů hráčů do vojenské služby, případně z důvodu stěhování. Roku 1953 se Sokol sloučil se závodní jednotou stavbařů pod názvem Tatra Poruba. V roce 1955 se také obyvatelé Poruby zapojili do celostátní spartakiády, kdy na přípravě cvičení spolupracovali místní školy, jednoty Tatra a místní národní výbor. Obec Poruba měla své zastoupení ve všech cvičeních s výjimkou skladby dorostenců a mužů, kteří se příprav nezúčastnili. Cvičenci z Poruby vystupovali ve všech kolech spartakiády a více než stovka z nich se účastnila také cvičení v Praze.

V obci se rovněž nacházela mnohá hřiště, která však postupně ustupovala budování sídlišť. V roce 1958 bylo rozhodnuto o sloučení tělovýchovy pod novou organizaci – Tělovýchovná jednota Poruba a v roce 1959 započala stavba stadionu této jednoty

⁸³ Srov. *Tři o tramvaji*. Nová svoboda, číslo 61, 12. 3. 1957, ročník XIII. [cit. 12. 10. 2023]. s. 3.; BERKA, Čestmír: *Jak zlepšit služby občanům – pět námětů pro městskou dopravu*. Nová svoboda, číslo 68, 20. 3. 1957, ročník XIII. [cit. 12. 10. 2023]. s. 3.; *Staví se nová tramvajová linka*. Nová svoboda, číslo 98, 25. 4. 1958, ročník XIV. [cit. 12. 10. 2023]. s. 3.

⁸⁴ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 303, 402, 455.

s komplexem hřišť pro rozličné sporty. Tento komplex je nadále užíván a v současné době prochází rozsáhlou rekonstrukcí.⁸⁵

Společenské a kulturní akce se v té době konaly v Lidovém domě a v sokolovně. Spolkovou činnost v obci zajišťovaly mimo jednotu sokolskou také hasičská jednota, organizace Svazu Československo-Sovětského přátelství, Československý červený kříž, Svaz české mládeže, pionýrské skupiny, Svazarm, včelařský spolek, rada žen, myslivecká společnost a další drobné organizace. Pod záštitou těchto spolků a také pod vedením místního národního výboru se konaly v obci tradiční oslavy a výročí. Mezi nejvýznamnější spadají májové oslavy, oslavy osvobození obce, které byly na počátku 50. let přesunuty na 9. května, tedy den osvobození Československa. V kronice obce se uvádí, že: „většina obyvatel nemá již bezprostředního vztahu k 28. dubnu.“⁸⁶

Mezi další významné oslavy patřily oslavy výročí února 1948, mezinárodního dne žen, pionýrské dny, hasičské slavnosti, dožínky a oslavy Velké říjnové revoluce. V obci fungovala místní osvětová beseda, která pořádala přednášky, výchovné a kulturní akce, kurzy, divadelní představení, estrády, plesy a taneční zábavy při různých příležitostech. Osvětová beseda se stala také pořadatelem soutěží lidové tvořivosti, kterých se účastnily nejen soubory a jednotlivci z Poruby, ale také z okolních obcí.⁸⁷

Obyvatelé obce měli od roku 1951 k dispozici 2 veřejné knihovny.

V Porubě působil od roku 1951 Jiráskův divadelní soubor ROH – Delta pod vedením Adolfa Matějky a v době svého založení měl soubor 28 členů a působil v místní sokolovně. Od roku 1955 přešel Jiráskův divadelní soubor, z pod patronátu dřevařských závodů, pod patronát Bytostavu a soubor byl přemístěn do závodního sálu. Od roku 1956 byl pro veřejnost otevřen závodní klub ROH Bytostav, se sálem až pro 800 osob, kde byly pořádány kulturní a společenské akce.⁸⁸

V letech 1956–1957 byla otevřena výstavní síň Dílo a započala diskuze o stavbě lidové hvězdárny v obci.⁸⁹ Stálá výstavní síň pod stejným názvem byla otevřena na konci roku 1959.

Od roku 1957 sloužilo obyvatelům obce nově zrekonstruované kino Zdar, které vzniklo v obecním domě na místě původního kina Ludmila z roku 1930. Stávající kino bylo přejmenováno na kino Zdar a došlo k přestavění interiéru budovy. Původní přestavba

⁸⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 219, 280, 294, 295

⁸⁶ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 187

⁸⁷ *Soutěž lidové tvořivosti*. Nová svoboda, číslo 55, 5. 3. 1952, ročník VIII. [cit. 13. 10. 2023]. s. 5.

⁸⁸ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 180, 323, 355-356.

⁸⁹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 407.; Zájem o stavbu hvězdárny v obci podnítilo úspěšné vypuštění 1. umělé družice Země Sputnik I dne 4. 10. 1957.

z roku z roku 1951 se postupně jevila jako nedostatečná a snahou místního národního výboru bylo navýšit dále kapacitu sálu. To se ale nedařilo, neboť se nenašel investor. Nově zrekonstruované kino s navýšenou kapacitou sálu až na 320 sedadel se tak otevřelo veřejnosti až v roce 1957, a to i přes to, že rekonstrukce nebyla ještě v době otevření pro veřejnost zcela dokončena.⁹⁰

Od roku 1960 měla Poruba další kino na Leninově třídě, kino Dukla.

V letech 1957–1958 byl vypracován projekt na výstavbu kulturního domu. Architektonicky spadá objekt dle projektu architektů Jiřího Petrusiaka, Čenka Vorla a Františka Michališe do tzv. bruselského klasicizujícího stylu. V rámci oslav 10. výročí budování Poruby byl v červenci roku 1958 položen základní kámen pro stavbu. Výstavba objektu byla ukončena v roce 1961.⁹¹

Měnová reforma

Od roku 1952 byla připravována měnová reforma a zrušení lístkového systému na potravinové a průmyslové zboží. Byla důsledkem nerovnováhy na vnitřním trhu, která byla způsobena tím, že investice státu proudily jen do těžkého průmyslu. V důsledku toho lidé začali ve velkém vybírat své vklady a skupovali průmyslové a některé druhy potravinářského zboží. Ještě pár dnů před počátkem reformy byli občané republiky ujišťováni, že měna je pevná a devalvace její hodnoty nehrozí. Přesto byla nervozita ve společnosti znatelná a lidé nakupovali ve velkém. Dokonce bylo nařízeno, aby obchody v době nákupní horečky uzavřely své provozovny. To vše vedlo k velké nespokojenosti mezi lidmi.

Stejně jako všechny občany, zasáhla měnová reforma také do života občanů Poruby. Měnová reforma proběhla mezi 1. - 3. červnem 1953 – občané měli možnost vyměnit 300 Kč starých v poměru 5:1 na osobu, z tohoto však byli vyloučeni „*neplniči zemědělských dodávek*“, jak uvádí kronika: „*Peněžní reforma postihla tedy především nepřátele socialismu.*“ Těmto a také drobným živnostníkům byly peníze vyměňovány v poměru 50:1 v nejnižší výměnné částce. Čím vyšší částka byla k výměně předložena, tím horší kurz byl pro výměnu peněz stanoven. Zároveň byli při výměně zvýhodněni příslušníci SNB, armády, lidových milicí a vedení KSČ.

⁹⁰ Srov. Dům farnosti Poruba: *O nás*. Dostupné [online]. [cit. 15. 4. 2022]; HAVLAS, Miloš: *Adaptované nebo nové kino?* Nová svoboda, číslo 44, 20. 2. 1957, ročník XIII. [cit. 13. 10. 2023]. s. 1.

⁹¹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 433-434, 438.; Wikipedie: Otevřená encyklopedie: *Dům kultury Poklad*. Dostupné [online]. [cit. 18. 4. 2022].

Při výměně starých peněz vypomáhali všichni, kdo mohli, neboť platnost staré měny byla ukončena již 4. června 1953. Zároveň mnoho občanů mělo uschováno doma vysoké částky peněz, převážně v kovových mincích. Tyto se pak před výměnou povalovaly po ulicích a děti je sbíraly a jezdily za ně tramvají do Kyjovic a zpět. Jak uvádí kronika obce: „*Nová měna se stala stabilní se zlatým podkladem, umožnila po 14 letech odstranění lístkového zásobování i tak zvaného volného trhu a postihla především šmelináře a reakcionáře, proti kterým byla namířena.*“⁹² Pro provedení reformy byla v Porubě zřízena tři střediska na výměnu peněz. V těchto pak došlo k výměně více než 12 milionů Kč. Nejvyšší částkou, která byla přinesena k výměně 1:50, byla částka 228 000 Kč.⁹³ Měnová reforma těžce zasáhla většinu obyvatel, což vedlo k řadě protestů a také stávkám, proti kterým byla postavena také armáda, jednotky bezpečnosti a lidových milicí. Protesty vedly k velkému zatýkání a perzekucím proti osobám, které veřejně prezentovaly svůj nesouhlas s reformou.

Zrušení lístkového systému, které reformu doprovázelo, vedlo k vytvoření volného trhu pro dostupný sortiment zboží s jednotnými a centrálně určenými cenami. Dopady měnové reformy se pak vedení republiky snažilo alespoň částečně zmírnit prostřednictvím snižování cen u nejužívanějších druhů zboží.⁹⁴

Vývoj zemědělství v obci v 50. letech

Obec Poruba byla původně zemědělská, působilo zde několik velkostatkářů, jedním z největších vlastníků zemědělské půdy byl velkostatek hraběte Wilczka a další. Proto nebylo snadné přesvědčit hospodáře a majitelé polností o výhodách vstupu do společného hospodaření. Z plodin, které se v obci pěstovaly, měly největší zastoupení obiloviny, brambory, cukrová řepa, zelí, jetel a vojtěška. V obci byla chována také větší stáda dobytka, vepřů, drůbeže a koní.

Vznik jednotného zemědělského družstva v Porubě se dlouho nedařil pro odpor soukromých zemědělců. Přestože snahy o založení družstva byly patrné již v roce 1948 a v roce 1951 byl ustanoven přípravný výbor jednotného zemědělského družstva, bylo JZD nakonec založeno jako družstvo III. typu soudně až v březnu 1956. Tomuto založení družstva předcházelo zřízení druhého přípravného výboru,

⁹² Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 215-216.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Juřica, M.: *Ostrava v době „tání“ (1953-1967)*. In *Moderní dějiny.cz*. Dostupné [online]. [cit. 12. 9. 2023]. s. 1-3.

v únoru 1956, s cílem vyjednávat s občany, kteří byli ochotni konat družstevní zemědělskou práci.

Z kroniky obce lze vyčíst, že správa politických organizací i výroční schůze národního výboru přiznává, že socializaci Poruby nebyla věnována dostatečná pozornost a zemědělci nebyli úspěšně přesvědčováni o výhodách zemědělské velkovýroby. Nutno také podotknout, že přesvědčovat soukromé zemědělce ke vstupu do družstva, se postupně dařilo také vytvářením složitých podmínek, pro vlastní zemědělskou výrobu – z obce byly např. odvezeny na popud okresního národního výboru v Bílovci mlátičky a předány potřebným zemědělským družstvům v okrese. Při epidemiích slintavky a kulhavky nebylo umožněno prodávat dobytek a ani vyvážet maso z obce a epidemie se projevíly také ve společenském životě obce – byly zakázány slavnosti a setkávání občanů. Neochota připojit se k družstvu vedla také k perzekucím, zpravidla největší hospodáři byli označováni za kulaky a při nesplnění, často neúnosně vysokých dodávek státu, byli vyvěšeni na „tabuli hanby“ na náměstí v Bílovci i jinak lidsky dehonestováni a napadáni.⁹⁵ Často byla tato hospodářství kontrolována, třeba i v noci. Kontrolovalo se, kolik mají obilí, hospodářského zvířectva. Stálou hrozbou bylo vystěhování ze statků, které zemědělci vlastnili, finanční pokuty a nátlak, šikana ze strany vedení obce a třeba také pionýrských organizací, které vyzývaly v dopisech a nótách k připojení se ke kolektivnímu zemědělství a naplňování plánů hrdého budování republiky. Děti kulaků nemohly studovat na vybraných školách, půjčky, které měli sjednané, byly úročeny neúměrně vysokými úroky, případně byly ihned splatné. Hospodářství, která nebyla schopna plnit odvody státu, byla označována jako úpadková. O zkušenostech s násilnou kolektivizací hovoří v dokumentech „Paměti národa“ potomci velkých porubských zemědělských hospodářů. Pan Jiří Bárta, jehož otec cílený nátlak nevydržel a zemřel, a Jan Tichý. Smrtí hospodáře Bárty v roce 1953 byla tak v Porubě otevřena možnost vytvořit JZD, do kterého se do roku 1957 připojili všichni soukromí zemědělci.⁹⁶ Také místní národní výbor v Porubě se snažil obhospodařovat část zemědělské půdy,

⁹⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s.138-139, 151, 170, 195, 226.

⁹⁶ TICHÝ, Jan, 1947. In *Paměť národa.cz*. Dostupné [online]. [cit. 12. 9. 2023]. BÁRTA, Jiří, 1934. In *Paměť národa.cz*. Dostupné [online]. [cit. 12. 9. 2023].

ale vzhledem k neúspěšnosti hospodaření byl nucen předat 12 ha zemědělských pozemků ve správě MNV, do nuceného nájmu místním občanům.⁹⁷

Na ustavující schůzi 12. 3. 1956 se k JZD přihlásilo dobrovolně 10 členů a předsedou byl zvolen Ladislav Volný. Ustavující schůze se zúčastnili také zástupci města Ostrava a zástupci Bytostavu, kteří přislíbili nově vzniklému družstvu podporu. Družstvo III. typu zavádělo společnou rostlinnou i živočišnou výrobu. Jednotliví družstevníci byli odměňováni v systému pracovních jednotek a částečně také ve finančních zdrojích podle rozsahu vloženého majetku.⁹⁸ Na konci března 1957 se konal celostátní sjezd jednotných zemědělských družstev, který ve svém usnesení definoval základní úkoly zemědělských družstev. Mezi tyto patřilo také zabezpečit další rozvoj združstevňování zemědělství a hospodářského upevnění JZD. Zároveň na prvním zasedání ONV Ostrava – venkov byl definován jako prvořadý úkol pokračování procesu socializace vesnice.⁹⁹

Převaha družstevního zemědělství nad soukromým byla v Porubě dosažena až v následujícím roce, kdy JZD obhospodařovalo již více než 455 ha půdy. Mezi zemědělce, kteří vstoupili do JZD v roce 1957, byl také Karel Malík, jeho pozdější předseda.¹⁰⁰ Někteří zemědělci si přesto uchovali své vlastnictví zemědělské půdy ještě v následujícím roce, kdy byl vstup do JZD povinný. V roce 1958 převzal předsednictví JZD po Ladislavu Volném Karel Malík. V březnu 1958 bylo založeno jednotné zemědělské družstvo také v Pustkovci, jako družstvo III. typu, do kterého vstoupila většina místních zemědělců a kovozezemělců.

V roce 1959 zažádalo družstvo o přerazení do IV. typu, což předpokládalo společné hospodaření nejen v rostlinné a živočišné výrobě, ale také vytváření velkých stád dobytka, lánů polí a luk. Odměňování družstevníků se uskutečňovalo podle množství a kvality odvedené práce, nikoliv už na podkladě rozsahu vloženého majetku.¹⁰¹

Zemědělství v obci bylo zaměřeno na pěstování obilovin, brambor, řepy, zelí a cukrové řepy, píce a vojtěšky. V rámci chovů se nejčastěji choval hovězí dobytek. V průběhu 50. let se v této oblasti projevoval nedostatek osiva, hnojiv a nezbytných

⁹⁷ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s.138-139, 151, 170, 195, 226.

⁹⁸ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 334, 338, 340-342.

⁹⁹ Srov. *Usnesení III. celostátního sjezdu jednotných zemědělských družstev*. Nová svoboda, číslo 73, 26. 3. 1957, ročník XIII. s. 2.; *První zasedání ONV Ostrava – venkov*. Nová svoboda, číslo 125, 26. 5. 1957, ročník XIII. . [cit. 12. 10. 2023]. s. 1.

¹⁰⁰ *Zemědělec Malík se rozhodl pro JZD*. Nová svoboda, číslo 8, 9. 1. 1957, ročník XIII. . [cit. 12. 10. 2023]. s. 3.

¹⁰¹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 473.

stavebních materiálů pro úpravu zemědělských staveb. Do produkce zasahovalo velmi proměnlivé počasí, kdy v některých letech byla velmi mírná zima, a na jaře se objevily silné mrazy, objevovaly se epizody sucha, a naopak silné deště. Toto všechno způsobilo, spolu s nárůstem počtu obyvatel obce, že Poruba přestala být v již v roce 1951 soběstačná v produkci některých plodin.¹⁰²

Připojení obce Poruba k Ostravě

O připojení Poruby k Ostravě bylo jednáno již v roce 1953, v roce 1954 se pro připojení vyslovil místní národní výbor a také veřejnost, i když u obyvatel staré Poruby panovaly obavy. K připojení, alespoň pod správní okres došlo ihned po květnových volbách 1954, kdy byla obec Poruba připojena k ostravskému okresu.¹⁰³

V průběhu celostátní konference KSČ v červnu 1956 se MěNV a KNV začaly zabývat úvahami o možném rozšíření a členění města Ostrava. Tyto úvahy byly projednány jako návrh na nové územně správní uspořádání Ostravska a naplněny vládním nařízením číslo 9/1957 Sb. z 13. 3. 1957. Ostrava se rozdělila na část Ostrava – město a Ostrava – venkov. Tímto rozhodnutím byla obec Poruba zařazena do části Ostrava – město a její součástí se staly rovněž obce Třebovice a Pustkovec, které si zachovaly vlastní název jako úřední názvy částí Poruby, společně s Porubou byl k celku Ostrava – město přiřazen také Svinov. Z obou se staly nové městské obvody s názvy Ostrava – Poruba a Ostrava – Svinov.¹⁰⁴ Zároveň došlo k rozdělení kompetencí mezi ONV a MěstNV Ostrava. Poruba, Svinov, Třebovice a Pustkovec byly zařazeny pod MěstNV, při němž působily dva ObNV, a to v Porubě a ve Svinově.¹⁰⁵

Stavba nového města přilákala do Poruby mnoho návštěvníků a delegace z mnoha světových států, delegace krajanů žijících v zahraničí, delegace Nejvyššího Sovětu. Mnohé z nich byly uchváceny krásnou architekturou a prostornými ulicemi nového města, velkými byty a komfortem, které nabízejí svým uživatelům. Ze vzpomínek pamětnice: *„Pracovala jsem na Bytostavu, takže jsem byla u toho, když ty delegace chodily. Někdy jsem se musela nastrojít jako hospodyňka, vzít si zástěru a uvítat je u nás doma. Tak u nás byli Jugoslávci, protože jsem mluvila*

¹⁰² Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 162

¹⁰³ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 242, 244.

¹⁰⁴ Encyklopedie Ostrava: *Události*. Dostupné [online]. [cit. 12. 5. 2023].

¹⁰⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika obce Poruba*. Dostupné [online]. s. 380, 390-391.; *Změnila se mapa Ostravy*. Nová svoboda, číslo 125, 26. 5. 1957, ročník XIII. [cit. 12. 10. 2023]. s. 2.

*srbochorvatsky, Italové, Angličani a myslím taky z Uruguaye. Byla to komedie, ale taky zajímavé.*¹⁰⁶ Velké nadšení vyvolala návštěva prezidenta republiky Antonína Zápotockého 25. 6. 1956. V ulicích Poruby ho vítaly velké davy lidí.

Jedna z nejhezčích staveb Poruby – Oblouk byla na jaře v roce 1956 vydána na poštovní známce.

¹⁰⁶ VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 18. 12. 2022, zvukový záznam v držení autora práce.

4 PORUBA V 60. LETECH

Na prudký rozvoj obce v padesátých letech a její proměnu v součást velkoměsta navázal neméně rozsáhlý rozvoj v letech šedesátých. Poruba v té době významně změnila hranice svého katastru a přiblížila se k dalším obcím, které spadly pod její správu. Stavební rozvoj obce sice pokračoval i po konci šedesátých let, ale to už byla pouze dokončována plánovaná výstavba a stavba městské části Poruba byla ukončena.

Dne 12. června 1960 se konaly volby do ObNV a vyšších celků, ve kterých se poprvé volilo také v připojených obcích Svinově, Třebovicích, Martinově a Pustkovci, které spadaly pod správu Poruby a společně dostaly název Ostrava 8. V rámci jednotlivých obcí byly zachovány místní samosprávy, které spravoval Obvodní národní výbor v Porubě. Na prvním zasedání nového výboru byl jeho předsedou zvolen Antonín Janta.

Podporu obvodnímu národnímu výboru poskytovaly občanské výbory, které měly nahradit dřívější uliční výbory – vznikly v prosinci 1960 na návrh rady ObNV.¹⁰⁷ Při ObNV působil také Obvodní výbor žen, který spolupracoval s ObNV na zajišťování jeho hlavních úkolů. Zejména se podílel na organizování akcí pro ženy – oslavy Mezinárodního dne žen, oceňování zasloužilých matek, spolupracoval na vytvoření spotřebitelských rad, organizací mládeže a osvětové činnosti. Jednotlivé komise členek výboru spolupracovaly také při JZD a podílely se např. na zvýšení dojivosti mléka.

Na podkladě plánování práce obvodního národního výboru a v důsledku územní reorganizace byl zřízen podnik Komunální služby Poruba, jehož činnost spočívala především ve správě čistíren, prádelen a sběrů, fotoslužeb, kadeřnictví, holičství, knihařství a dalších služeb občanům na území celého správního celku. Zajišťoval také úklidovou službu, která ale zaznamenávala v počátcích své činnosti velké obtíže.¹⁰⁸

Plán také počítal se zlepšením bytové situace v okrajových částech Poruby, tedy ve Svinově, Martinově, Pustkovci a v Porubě – vsi modernizací bytových jednotek. Potíže v naplnění tohoto plánu spočívaly především v nedostatečné kapacitě okresního stavebního podniku, který měl realizaci na starosti.

V rámci voleb bylo rozhodnuto o zahájení výstavby potravinářského kombinátu v Martinově, který měl obsahovat masokombinát, mléčný a pekárenský kombinát. Také v něm měla být umístěna třídírna a chladírna vajec, mrazírny, mlýn sila a vinařský závod.

¹⁰⁷ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 6-12.

¹⁰⁸ Tamtéž. s. 6-12.

Na území Martinova a Třebovic měly na podkladě plánu vzniknout ústřední dílny, dopravní podniky a elektroopravny.

Volby v roce 1964 ustanovily jako předsedkyni ObNV Františku Novotnou, která byla de facto předsedkyní výboru do počátku roku 1970.¹⁰⁹

Poruba se nadále rozrůstala, stávala se soběstačnější a proto 24. dubna 1968 vnesli poslanci ObNV na plenární schůzi požadavek, aby se Poruba stala samostatným městem. V článku *Chceme město Poruba* se uvádí, že souhlas s vypracováním statutu města Poruby dali funkcionáři Krajského výboru KSČ, Severomoravského Krajského národního výboru, městského výboru KSČ a městského národního výboru. Stanovisko zasedání ale nakonec přineslo závěr, že osamostatnění Poruby jako města by nepřineslo požadované výsledky a neprospělo Porubě. Jako důvod byly uvedeny závěry, že Poruba nemá žádnou ekonomickou základnu, o kterou by se mohla opřít. Závěrem jednání tak bylo pouze zvýšení pravomocí ObNV, jež v některých oblastech získal pravomoci městského národního výboru.¹¹⁰

Již následujícího roku, 1. července 1969, vstoupil v platnost Zákon o Ostravě, kterým se Ostrava stala statutárním městem, tedy městem přímo řízeným vládou ČSSR.¹¹¹ Pro obvodní národní výbory to znamenalo další zvýšení kompetencí, zároveň došlo ke snížení počtu ObNV v rámci statutárního města. Cílem této centralizace bylo lepší uspokojování veřejných zájmů a také zvýšení pravomocí občanských výborů a jejich, do jisté míry, samosprávnosti. Porubský ObNV zůstal.

Velký zájem vyvolaly také v Porubě politické změny spojené s prosincovým zasedáním UV KSČ v roce 1967, kdy se do čela strany postavil Alexander Dubček. Obyvatelé Poruby, zejména mládež a studenti, přivítali změny spojené s novým pojetím politického života a zapojili se do podpisové akce Poselství občanů k ÚV KSČ, která měla vést k podpoře strany a vlády při jednání s politbyrem KSSS v Čierne nad Tisou.¹¹² Podpisovou akci pořádala Osvětová beseda na několika místech v Porubě. Vpádu vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 a událostem s tímto aktem souvisejícím se věnuje jedna z dalších kapitol této práce.

¹⁰⁹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 212.

¹¹⁰ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: *Chceme město Poruba*. Poruba 68 slovem i obrazem, číslo 5, ročník II. s. 1.

¹¹¹ Zákon č. 40/1969 Sb. Zákon České národní rady o městě Ostravě

¹¹² Bilaterální rozhovory v Čierne nad Tisou proběhly od 29. 7. do 1. 8. 1968 a byly na nich projednávány reformní snahy Československa – tzv. Socialismu s lidskou tvář. Ačkoliv na nich přislíbili představitelé Československa Alexandr Dubček, Ludvík Svoboda, Oldřich Černík a Josef Smrkovský loajalitu Varšavské smlouvě a RVHP, vše vyústilo ve vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa 21. 8. 1968.

Poruba v tomto desetiletí uvítala také mnoho delegací a významných hostů. Porubu v roce 1960 navštívila Kambodžská královská rodina, v roce 1963 Valentina Těřeškovová, velkou odezvu vyvolala návštěva prezidenta republiky gen. Ludvíka Svobody dne 11. 6. 1968, kterého doprovázel porubský rodák, předseda vlády Oldřich Černík. Jak uvádí koncept městské kroniky, uvítání bylo tak vřelé, že se prezident nemohl dostat před davy lidí k naplánovanému cíli své pěší trasy Porubou, nastoupil tedy do auta a odjel zpět do Ostravy.¹¹³

Obyvatelé Poruby nebyli lhostejní k mezinárodním událostem, odezvu vyvolala např. Vietnamská válka, a především vstup USA do tohoto konfliktu.¹¹⁴ V roce 1968, 12. března, uspořádali protestní manifestaci v Porubě posluchači vysokých škol z Košic, Prešova a Žiliny, ke kterým se přidali studenti VŠB a další studenti, ale také veřejnost. V rámci protestního pochodu se neslo heslo „Válka je vůl“ a studenti vyjadřovali svůj nesouhlas s vietnamskou válkou, a především podporu varšavským studentům. V rámci protestního setkání na Alšově náměstí pak studenti vyjádřili rovněž podporu vládě ČSSR a novému směru, kterým se vydala KSČ po svém prosincovém zasedání.¹¹⁵

Osvětová beseda vydávala svůj měsíčník o životě v Porubě. Nejprve pod názvem Směr, od roku 1968 ho pak pod názvem Poruba slovem i obrazem převzal ObNV.

Na konci roku 1969 byla ukončena činnost místních lidových soudů, které byly nahrazeny odborem organizačním a odborem vnitřních věcí při ObNV.¹¹⁶

Šedesátá léta se v Porubě nesla ve znamení rozvoje městské části, ale také progresivního vnímání domácí politiky. Do vedení místního národního výboru se dostali představitelé reformní frakce komunistické strany a veřejně podporovali transformaci strany. Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy a na podkladě následujícího vývoje patřila Poruba k posledním částem města, které odvolalo svá stanoviska k této události, a proměnila své vedení.

Na počátku tohoto desetiletí se rozrůstal 3. stavební obvod v Porubě, podle plánů architektů Čtvrníčka, Vorla a Kučery a posléze následovaly obvody další až po obvod 8., který byl dokončen v roce 1972, a byla jím ukončena kompletní výstavba Poruby.

¹¹³ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 100, Koncept kroniky města Poruby. Zpracoval Jindřich Mach.

¹¹⁴ USA vstoupily do Vietnamské války 4. srpna 1964.

¹¹⁵ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 100, Koncept kroniky města Poruby. Zpracoval Jindřich Mach.

¹¹⁶ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 100, Koncept kroniky města Poruby. Zpracoval Jindřich Mach.

V těchto obvodech již probíhala výstavba domů panelových, oproti cihlovým stavbám v obvodech 1. a 2.

Ačkoliv se stále hovořilo o nutnosti stavět kvalitně a spolu s doprovodnými pracemi a zabezpečením občanské vybavenosti při nově vznikajících budovách, a Obvodní národní výbor se snažil na chyby poukazovat a upozorňovat, nadále pokračovaly potíže, se kterými se potýkaly stavby i v předchozích letech. Stále byly problémy s kanalizací, úpravou okolí nově vzniklých domů, nedostačujícím topením a zajišťováním teplé vody a dalších. V průběhu roku 1960 byl 3. obvod a následně, do roku 1962, další porubské obvody propojeny teplovodem z třebovické Elektrárny 1. máje, která měla zajišťovat teplo a teplou vodu pro Porubu. Na parovod měly být napojeny kotelny, které měly sloužit jako výměňkové stanice. V původních kotelnách, které stále ještě zajišťovaly teplo pro mnohé bytové domy, se ale nadále využívalo k topení nevhodné a nekvalitní palivo a také napojování na parovod se neobešlo bez obtíží. Ještě v roce 1963 tak byly z velké části byty nadále vytápěny blokovými kotelny. Proto si i v následujících letech obyvatelé oprávněně stěžovali na zimu v bytech a nedostatečně teplou vodu, případně žádnou teplou vodu. Od roku 1964 se situace postupně zlepšovala.¹¹⁷

Zároveň se při stavbě dalších obvodů opakovaly stejné chyby jako při stavbě těch, které byly první. Obyvatelé nových domů neměli dostatečné možnosti v občanské vybavenosti – chyběly základní obchodní jednotky s potravinami, lékárny, chyběly školy a školky. I v roce 1960 ještě nebyly dokončeny omítací práce ve 2. obvodě. Jako důvod zdržení stavebních prací uvádí kronika především nedostatečné vedení a organizaci práce ze strany vedení stavby podnikem Bytostav, nedostatek materiálu a dále hodnotí, že „*není propagováno náležitě soutěžení a není využito politického uvědomění a zkvalitnění výkonu zaměstnanců.*“¹¹⁸ Omítací práce byly v 1. a 2. obvodě ukončeny teprve na konci roku 1961. Nadále přetrvával problém s blátem v okolí, situace se zlepšila teprve při stavbě posledních dvou obvodů, nicméně ani tam nebyla všechna místa zabezpečena chodníky. Poruba slovem i obrazem k tomu otiskla ve článku *Pravěk našeho města: „Stáří pamětníci vzpomínají, jak se do svých domovů dostávali přes hromady hlíny. Tehdy stavbaři nestavěli silnice v předstihu jako dnes a tehdy vznikl i ryze „porubský“ zvyk: vyzouvat boty při vstupu do bytu.*“¹¹⁹

¹¹⁷ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 97.

¹¹⁸ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online].s.22, 92.

¹¹⁹ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem. *Pravěk našeho města*. Poruba 68 Slovem i obrazem, číslo 1, ročník II. s. 2.

Nová svoboda cituje předsedu komise pro výstavbu ObNV Pavlišťika, který uvádí k nedostatkům ve výstavbě: „...jedna z příčin opoždění bytové výstavby, zvláště občanské vybavenosti a fasádních jednotek je již v samotném harmonogramu výstavby. Ten připouští, že fasády budou až za rok, obchody, školy a výtahy se mohou opozdit, jenom byty musejí být odevzdány přesně.“ V článku zároveň vyzdvihuje snahu ObNV a občanů zlepšit předávání a způsob vypořádání se s výstavbou, a upozorňuje, že hlavní dodavatel – Bytostav si z připomínek moc nedělá.¹²⁰

Plán výstavby na další léta této pětiletky počítal s dokončením stavby 3. stavebního obvodu, který měl propojit Porubu s Pustkovcem a Třebovicemi a počátek stavby 4. obvodu, který měl propojit nové město se Svinovem. Dokončení 3. a 4. stavebního obvodu v roce 1963 počítalo se zvýšením počtu obyvatel Poruby o zhruba 25 000, tedy na více než 70 000, čímž by se Poruba stala největší a nejmodernější ostravskou čtvrtí.¹²¹

V 5. stavebním obvodě byly stavěny především panelové domy a domy tzv. švédského stylu.¹²² V severní části města, v budoucím 6. stavebním obvodu, bylo v plánu vystavět velký nemocniční areál budoucí krajské nemocnice a největší vysokoškolský areál Vysoké školy báňské spolu s kolejemi až pro 4000 studentů. V této době se silně rozvíjela také výstavba v dalším ostravském obvodu – Jižním městě (Ostrava – Jih). Poruba byla neustále srovnávána s Jihem a obvody mezi sebou soupeřily o mnohá ostravská prvenství. Sedmý a osmý porubský obvod propojil Porubu s Plesnou a Martinovem a vznikly zde možnosti bydlení pro dalších 30 000 obyvatel. Ačkoliv byly první byty 7. obvodu předány uživatelům již v roce 1966, a celý obvod byl dokončen v roce 1969, byl těsně za domy stále funkční hřbitov (oddělený od bytových domů jen úzkým chodníkem), na kterém se sice již nepohřbívalo, ale definitivně zrušen byl až v roce 1973.

Pro zajištění komplexnosti ve výstavbě byly porubské obvody rozděleny do tzv. mikro rajónů, které měly soustřeďovat vše, co lidé potřebují. Ne vždy se to ale povedlo, neboť se stále opakovaly stavební prodlevy v budování dostatečné sítě občanské vybavenosti v rámci obvodů i mikro rajónů.¹²³

¹²⁰ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: Nová svoboda ze dne 9. 6. 1961, výstřižek článku.

¹²¹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 21, 98

¹²² Švédský styl: jedná se o konstrukční soustavu VO – S, která vznikla v Ostravě v šedesátých letech. Vývoj soustavy byl inspirován švédským modelem, který využíval tažené jádro a skelet. Kolem monolitického jádra je namontován skelet, který je složen z prefabrikovaných železobetonových sloupů. Plášť domu je tvořen pásy oken a meziokenními vložkami. Výstavba těchto domů byla realizována především v Ostravě a v jejím nejbližším okolí. Konstrukční soustava VO – S. In. Panelaky.info.cz. Dostupné [online]. [cit. 12. 9. 2022].

¹²³ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 92, 22, 223, 261, 308, 337.

Na konci roku 1963 byly přejmenovány a potažmo také pojmenovány některé porubské ulice tak, aby se jejich názvy neopakovaly v rámci celé Ostravy. V rámci obvodů se později ulice pojmenovávaly podle oblastí. Například pátý stavební obvod má ulice pojmenované po státech zapojených do RVHP.¹²⁴ Najdeme zde ulici Bulharskou, Maďarskou, Polskou a další. V sedmém obvodě pak převažují ulice pojmenované po významných osobnostech československé vědy a kultury a podobně. V každém obvodu zároveň nesly některé z ulic pojmenování po významném politikovi nebo představiteli strany. Výjimkou je stará část Poruby – Poruba – Ves, kde zůstaly historické názvy ulic.

V roce 1962 byl dokončen první ostravský mrakodrap – 17poschod'ová bytová stavba, která vznikla podle projektu Ing. Vašíčka. Stavba je zdobená 18 metrovým reliéfem olomouckého sochaře Navrátila s názvem - Využití jaderné energie pro blaho člověka. Ve své době byla nejvyšší obytnou budovou, ve které bylo umístěno 196 bytových jednotek. Ve spodní části domu se nacházely prodejny potravin, restaurace, cukrárna, knihovna, prádelna a další služby, a také garáže. Na domě byla v roce 1962 namontována první pokusná společná anténa.¹²⁵ O stavbě hovoří také článek *Nejvyšší v Porubě - věžák na Havlíčkově náměstí*. V článku jsou definovány hlavní potíže spojené se stavbami vysokých domů. Zejména bylo jmenováno množství lidí, kteří v daném domě bydlí, poruchovost výtahů a další občanská vybavenost pro dostatečný počet obyvatel domu.¹²⁶

V rámci plánu na toto období bylo počítáno také s úměrnou plochou obchodních provozoven a společenských prostor, parků a zelených ploch, podle počtu obyvatel. I přes to, že měl veřejnou zeleň a plán její realizace na starost obvodní národní výbor, často se zkrášlování veřejných prostranství starali sami obyvatelé, a to jak v rámci nejrůznějších akcí, tak na základě vlastní iniciativy v rámci jednotlivých domů nebo bloků. Velké pohoršení a stížnosti pak byly na realizátory stavebních prací – zejména na stavební podnik Bytostav, který nerespektoval pravidla ukládání stavebních materiálů a ničil tak zelené plochy u domů.¹²⁷ V měsíčníku Směr, který vydával ObNV, z června 1961, je uvedeno přání, aby výstavba probíhala podle plánů, a to všech potřebných staveb. V článku je zmiňováno, že často se nejprve něco postaví, upraví se prostranství kolem stavby, a po velmi krátké době se v daném místě začne přestavovat, dostavovat nebo bourat. To vedlo

¹²⁴ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 196.; RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci, založená 5. 1. 1949 jako obchodní organizace sdružující státy spadající do sovětského bloku.

¹²⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s.23, 142, 185.

¹²⁶ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: HOLEK, Miloš: *Nejvyšší v Porubě*. Nová svoboda, 5. 1. 1965, výstřižek článku.

¹²⁷ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 44, 92, 337.

k tomu, že obyvatelé ztráceli chuť podílet se více na péči o okolí svých domů. Podobně vyznívá článek *Poruba si vykročila*: „*Plány výstavby silnic se neopíraly o plány kanalizací, vodovodů a dalších zařízení v zemi, takže z toho nakonec vyšel v Ostravě již obvyklý obrázek, postaví se silnice, pak se začne kopat voda, po ní plyn, kanalizace a znovu voda...*“¹²⁸

Od roku 1961 docházelo k postupnému přejímání bytového fondu od jednotlivých investorů pod správu bytového fondu Domovní správa, a to na základě rozhodnutí Krajského národního výboru.¹²⁹ Zároveň v roce 1962 již fungovalo v Porubě 8 družstev bytových domů, která z pověření MNV řídila komise pro výstavbu ObNV. Jednotliví družstevníci se podíleli na výstavbě svých bytů ze dvou třetin. Družstevní vlastnictví se nadále rozrůstalo, když do systému vstoupila družstva zaměstnanců podniků, ale dostupnost bydlení byla limitována dlouhými čekacími lhůtami.¹³⁰

V roce 1964 vstoupila v platnost celostátní vyhláška o propočítání nájemného a na jejím základě byly v Porubě zvýšeny ceny nájmu, a to o 60–250 Kč, což vyvolalo vlnu směn bytových jednotek. ObNV na situaci reagoval pořádáním „burz bytů“, na kterých mohli občané byty směňovat.¹³¹

V rámci zvelebování veřejných porubských prostor byla v lednu 1961 přijata veřejná akce Půl milionu hodin pro Porubu, kdy byla pomoc směřována do výstavby koupaliště a zkrášlování okolí bytových domů, parků, a v Pustkovci dokonce spolupracovali občané na výstavbě vodovodu. Akce dostaly název „Akce Z“ - zvelebování, a měly vést občany k aktivnímu zapojení se do budování nového města. Výzvy v rámci akce Z se každoročně opakovaly a občané přijímali závazky k vlastní aktivitě na rostoucím městě.¹³²

Ze vzpomínek pamětnice: „*To víš, že jsme se zapojovali, každý se zapojoval. V chodbách domů byly nástěnky a na nich měl každý zapsané svoje odpracované, nikdo nechtěl zůstat pozadu za ostatními. My jsme upravovali hřiště a sadili stromy a keře kolem našich baráků. Ale to nebylo jenom u domu, taky z práce jsme museli chodit na akce Z, to už jsem byla v Energoprojektu. Tam jsme dělali na stadioně na Fifejdách. Nikdo se neptal, jestli můžeš, nebo ne. Ale bavilo nás to, mě tedy bavilo, chtěla jsem, aby si děcka mohly hrát,*

¹²⁸ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 44, 61, 94, 185, 297.; Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: Směr, červen 1961; *Poruba si vykročila*. Nová svoboda, 9.7.1961.

¹²⁹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 160.

¹³⁰ Tamtéž. s. 23, 114, 139.

¹³¹ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]., Vyhláška 60/1964 O úhradě za užívání bytu a za služby spojené s užíváním bytu

¹³² Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 61, 99, 131, 255.

*aby měly prostor, kde můžou být. V našem domě bylo hodně dětí, tak jsme to brali jako samozřejmost, že pro ně něco uděláme. To bylo na začátku těch akcí. Pak se to změnilo a bylo to víc a víc, pomalu jsme neměli volný den. A taky se víc hlídalo, kdo a kolik toho udělá.*¹³³

Na dofinancování staveb, úpravě okolí, budování dětských hřišť a dalšího vybavení se povinně podílely také průmyslové a výrobní podniky z Ostravy, a to nejen v rámci realizace, ale také formou finančních dotací. Tyto dotace byly shromažďovány v rámci Zeleného fondu Poruby, který založil ObNV.¹³⁴

Od roku 1962 byly připojeny všechny porubské části, včetně částí okrajových na vodní nádrž Kružberk, která zajišťovala pitnou vodu pro tuto část města. Vodovod spravovaly ostravské Vodárny a kanalizace. Přesto se objevovaly obtíže se zásobováním vodou, zejména ve výše položených částech Svinova, neboť velmi vysokou spotřebu vody měla elektrárna v Třebovicích. Potíže vznikaly také ve vyšších patrech panelových domů, protože v potrubí nebyl dostatečný tlak.

4.1 Život Porubanů v letech šedesátých

Šedesátá léta jsou poznamenána prudkým stavebním rozvojem Poruby spojeným s územním rozpináním, a také nárůstem počtu obyvatel. Na počátku tohoto desetiletí měla Poruba zhruba 53 000 obyvatel, ke konci roku 1965 už byl počet obyvatel 73 000 a na konci desetiletí dosáhla Poruba celkového počtu 81 572 obyvatel. Pro všechny obyvatele bylo potřeba zároveň zajistit nezbytné služby a naplňování základních potřeb ke spokojenému životu.

Rozvoj sociální oblasti, služby občanům a církevní život v Porubě

Na počátku tohoto desetiletí se Poruba potýkala s velkými potížemi v zásobování obyvatelstva, a to zejména v oblasti potravin. Proto byla v této oblasti provedena komplexní prověrka, která shledala potíže zejména v rozvozových plánech, nedostatečné pracovní době, organizaci práce a dodavatelsko-odběratelských vztazích. Na podkladě zjištění byla v některých provozovnách v Porubě zavedena delší pracovní doba, a to až do 20:00 hodin v pracovních dnech, a v sobotu do 16:00 hodin. Zásobování potravinářských

¹³³ VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 18. 12. 2022, zvukový záznam v držení autora práce.

¹³⁴ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 99, 131.

provozoven bylo na podkladě prověrky založeno na týdenním plánu. To uvítali především pracující obyvatelé Poruby, kteří měli možnost si nakoupit také po příchodu z práce. Dále byly zřízeny tzv. spotřebitelské rady při potravinářských prodejnách, které měly za úkol sledovat plynulost zásobování a kvalitu zboží, čistotu prodejen i zaměstnanců, dodržování cen i předpisů, vyřizování stížností a připomínek občanů, úpravu výkladů a chování prodavaček i kupujících.¹³⁵ Přes tato opatření se, především z důvodu prodlev ve výstavbě občanské vybavenosti, nedostávalo prodejen v nově vznikajících částech Poruby a obyvatelé museli za nákupy přecházet do vzdálenějších obvodů, což způsobovalo jejich značnou nelibost.¹³⁶

Na počátku roku 1961 byla zprovozněna pekárna (funguje dodnes), která zásobovala Porubu a Mariánské Hory pečivem. Rozsah její výroby plně pokrýval potřeby obvodu, ale vznikaly obtíže v jiné oblasti, totiž v kvalitě výrobků, na které si občané často stěžovali.¹³⁷ Po dokončení stavby potravinářského kombinátu se kvalita výrobků zlepšila. K péči o zdravé stravování obyvatel přispíval podnik Pramen, který pořádal výstavky jídel zaměřených na zdravé stravování, dietní stravování, nebo třeba konzervované a trvanlivé potraviny.¹³⁸ Těchto výstavek se účastnili také žáci porubských škol. Ze vzpomínek pamětnice: „Bylo to jako v tom filmu o básnících, co přicházejí o iluze, pamatuju si na spoustu barevných obrázků spokojených zákazníků a stoly s jídlem, na které jsme se chodili dívat. Vždycky jsme si k tomu něco vyslechli a zase šli. Nevím, na mě to nemělo žádný efekt. Spíš to bylo pro oko. Na druhou stranu si pamatuju, že ve škole jsme dostávali mléčné svačinky – mléko v malých sáčkích a rohlík. Jestli to bylo za úplatu, si nejsem jistá, ale určitě jsme to ve třídě měli všichni.“¹³⁹

V roce 1964 v Porubě působilo 220 obchodních jednotek, z toho pak 74 s průmyslovým zbožím, 111 potravinářských a 36 restauračních závodů, ale i přesto nebyl tento počet dostačující, zejména v nově vzniklých obvodech. V témže roce otevřel Oděvní podnik vlastní Dům služeb, ve kterém byla soustředěna výroba všech dosavadních porubských oděvních provozoven. S rozrůstajícím se městem se postupně navyšoval počet obchodních jednotek a provozoven nejrůznějších služeb, takže potřeby obyvatel mohly být naplněny. V pozdějších letech, zejména na konci desetiletí, se objevily potíže se zásobováním

¹³⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 31, 32, 91.

Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: Měsíčník Osvětové besedy Směr, duben 1961.

¹³⁶ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 31, 32, 91.

¹³⁷ Tamtéž. s. 93, 221.

¹³⁸ Tamtéž. s. 265.

¹³⁹ VOZŇÍKOVÁ, Taťána, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 8. 8. 2023, zvukový záznam v držení autora práce.

především v oblasti textilu, hygienických potřeb a papírenského zboží. Naproti tomu, v oblasti potravinářského zboží se situace stabilizovala.

Od roku 1957 působila v Porubě první pobočka Státní spořitelny v Ostravě, a v následujících letech zvýšila počet poboček. Nejprve ve staré Porubě, pro potřeby JZD, následně také pro potřeby občanů Poruby. Spořitelna poskytovala kromě půjček také tzv. školní spoření, které bylo předmětem soutěže mezi jednotlivými školami. V roce 1965 měla Státní spořitelna v Porubě již 4 úřadovny.¹⁴⁰

Na počátku roku 1961 začala obyvatelům sloužit pošta, která měla kapacitu dostačující pro předpokládaný počet 120 000 obyvatel.¹⁴¹ Ačkoliv poštovní úřady v Porubě fungovaly už dříve, tato pošta patřila k největším v zemi a byla také předmětem chlouby péče o občana. S rozvojem poštovních služeb se rozrůstaly také možnosti využití telefonu. V domácnostech se telefony začaly objevovat teprve později, k dispozici tak byly občanům telefonní přístroje v budovách pošt, resp. veřejné telefonní budky.

V dubnu 1966 se rozšířila nabídka služeb Porubanům o seznamku, která fungovala na způsob inzertní kanceláře.

Rozvoj péče v sociální oblasti přineslo v prosinci 1960 zřízení Klubu důchodců, který zajišťoval kulturní vyžití, poskytoval podporu a péči a napomáhal také s umisťováním osob do domovů důchodců. V rámci klubu byla k dispozici knihovna s čítárnou, promítací místnost a herna. Ve své činnosti se klub zaměřoval na připomínání a oslavy nejrůznějších výročí, pořádal vzpomínkové akce a nejrůznější besedy pro své členy, ale také pro širokou veřejnost. Tento klub působil na stejném místě ještě v devadesátých letech.¹⁴²

Významnou měrou se na rozvoji sociálních služeb v Porubě podílel také domov důchodců v katastru Pustkovce, který byl předán k užívání v roce 1965. V domově vzniklo místo pro 310 důchodců, většinou ve dvoulůžkových pokojích, což bylo v rámci těchto služeb v této době velkým luxusem. V rámci tohoto domova bylo krátce zřízeno, v roce 1967, také zařízení pro děti a mládež s postižením od 6 do 16 let, které nemohly navštěvovat běžnou, ani zvláštní školu. Cílem bylo zejména ulehčit celodenní péči rodičům dětí s postižením a umožnit jim alespoň částečně se zapojit do pracovního procesu. Proti zřízení tohoto

¹⁴⁰ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 87, 147, 195.

¹⁴¹ Tamtéž s. 85.

¹⁴² Tamtéž s. 103, 157, 203.

zařízení se ale postavili zaměstnanci a především ředitel domova, který považoval tuto službu za neefektivní a zbytečnou.¹⁴³

V Porubě působilo také Lidové družstvo invalidů – Slezanka, které se zabývalo zaměstnáváním invalidních lidí a poskytovalo jim možnost zapojit se pracovního procesu. Družstvo se zaměřovalo na ruční výrobu a své výrobky pravidelně prezentovalo na výstavkách a ve vlastní prodejně.¹⁴⁴

Na konci tohoto desetiletí se začaly projevat změny ve věkové struktuře obyvatel Poruby. Narůstal počet obyvatel, kteří dosáhli ukončení svého produktivního věku, a bylo potřeba je zajistit na stáří. Pomoc občanům, kteří nebyli zajištěni na stáří, poskytovala sociální a zdravotní komise při ObNV.¹⁴⁵ Tento nárůst obyvatel v poproduktivním věku byl zřejmý v prvně vzniklých obvodech Poruby, naproti tomu, v nově vznikajících se nadále udržovala nízká věková struktura obyvatel. Proto také kapacity školních zařízení a dalších organizací a provozoven začaly být dostačující ve starších obvodech, zatímco v nových jejich kapacita nestačila.

Ačkoliv se stát stále snažil snižovat vliv církve a církevní obřady a akty ztratily svou platnost bez potvrzení úřadem, nadále v Porubě existovala poměrně velká část obyvatel, kteří patřili mezi věřící a dodržovali církevní zvyklosti. Do Poruby se sice stěhovali zpravidla mladí lidé, již jiného smýšlení, ale zároveň pod Porubu spadaly také blízké obce, proto byla kapacita místního kostela nedostatečná. Na bohoslužby, zejména o významných církevních svátcích, docházelo velké množství lidí a bylo nutno vést i více mší za sebou, aby byli všichni věřící uspokojeni. Proto bylo zažádáno o stavbu kostela nového, který by umožnil obsloužit všechny věřící. O situaci píše Nová svoboda ze dne 7. 5. 1968 a 1. 8. 1968 v článcích *Kostely na sídlištích* a v následujícím *Sbírka na stavbu kostelů*, problematice se věnuje také článek *Kostel bude*, otištěný v měsíčníku *Poruba* slovem i obrazem 69. Věřící z Poruby a také ze Zábřehu předali žádost o doplnění občanské vybavenosti ostravských sídlišť do rukou primátora Ostravy, který tuto žádost přijal a přislíbil její předložení radě MNV. V červnu 1968 bylo o stavbě kostela rozhodnuto, potřebné finance však přislíbeny nebyly. Proto v článku z 1. srpna 1968 již informují farní úřady Poruby a Zábřehu o vypsání veřejné sbírky, ze které by byly stavby financovány. Podmínkou stavby bylo dodržení architektury, která by odpovídala moderním stavbám rostoucího sídliště. Jak píše Lidová demokracie v článku *Ještě o výstavbě nových*

¹⁴³ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 22, 95, 275, 319, 352.

¹⁴⁴ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 133, 147.

¹⁴⁵ LEXA, Jiří: *Odkazy...* s. 208.

kostelů v Ostravě ze dne 11. srpna 1968, došlo k setkání představitelů metropolitní kapituly s představiteli města a se zástupci útvaru hlavního architekta, kde byla otázka vhodného umístění i architektonického pojetí kostelů řešena.¹⁴⁶ K výstavbě kostelů se v té době vyjadřovalo mnoho lidí nesouhlasně, neboť prioritu viděli ve výstavbě bytů a církevní stavby považovali za zcela zbytečné. K posvěcení cyrilometodějského kříže, který měl být v novém kostele umístěn, a zároveň k uvítání ostatků svatého Cyrila došlo na speciální mši celebrowané biskupem Trochitou, která se konala v porubském amfiteátru v červnu 1969.¹⁴⁷ Základní kameny nových kostelů byly posvěceny na počátku července 1969 v ostravské bazilice, ale hned o týden později bylo věřícím sděleno, že z důvodu nedostatku stavebních kapacit není možno se zahájením stavby počítat dříve než v roce 1975, spíše až po roce 1980.¹⁴⁸ Kostel na katastru Pustkovce zasvěcený Svatým Cyrilu a Metodějovi byl slavnostně vysvěcen až na počátku prosince roku 1998.

Doprava a potíže s dopravou v Porubě šedesátých let

Rozrůstající se město a rostoucí počet obyvatel způsoboval problémy také v oblasti dopravy, neboť nedostačovala kapacita autobusů a tramvají, silnic a tratí přepravujících obyvatele Poruby do centra Ostravy a dalších obvodů i do vzdálenějších míst. Často se tak u nástupních dveří stály fronty. Ačkoliv na tento fakt bylo několikrát upozorňováno, ze strany dopravního podniku nedocházelo k nápravě, kterou by lidé očekávali, postupně ale byly snižovány intervaly mezi jednotlivými spoji a narůstal počet linek. Ze vzpomínek pamětnice: „*Většinou se nastupovalo prvními dveřmi, proto byly ty fronty, ale lidi byli připravení. Málo se stávalo, že by někdo předbíhal, všichni se postupně posouvali ve frontě a čekali. Problém, byl, když vypadl proud nebo se pokazilo něco na tramvaji.*“¹⁴⁹ Od roku 1957 jezdily autobusy, které zajišťovaly spojení na tramvajovou trať ve 4minutových intervalech, a zároveň pokračovala výstavba tramvajové tratě na Opavské ulici, která spojovala Porubu s centrem Ostravy. Již v roce 1959 byla tato trať prodloužena až po ulici Vřesinskou, tedy obsáhla celou Porubu, posléze zajišťovala dopravu od staré části Poruby

¹⁴⁶ Srov. Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Kostely na sídlišťích*. Nová svoboda, 7. 5. 1968.; *Sbírka na stavbu kostelů*. Nová svoboda, 1. 8. 1968.; *Ještě o výstavbě nových kostelů v Ostravě*. Lidová demokracie, 11. 8. 1968.; *Kostel bude*. Poruba slovem i obrazem 69. Ročník III., č. duben 1969.

¹⁴⁷ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Mše v amfiteatru*. Večerník, 5.6.1969

¹⁴⁸ LEXA, Jirí: *Odkazy...* s. 209.

¹⁴⁹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 43.; VOJKŮVKOVÁ, Iva, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 3. 9. 2023, zvukový záznam v držení autora práce.

až po centrum města Ostravy. V roce 1961 byla zavedena okružní autobusová linka, která obsluhovala Porubu a její nejbližší části. Pro zlepšení dopravní obslužnosti zavedl dopravní podnik tzv. dvojčata, což byly spojené vozy, které měly obsloužit více cestujících. O dvojčatech píše také článek *Dvojčata na trati*, který popisuje způsob cestování těmito vozy a rozdělení vozů pro majitele dlouhodobých jízdenek a náhodné cestující, cestující s kočárky nebo psy.¹⁵⁰ Pro zvýšení obslužnosti bylo později využíváno 3 spojených vozů a kloubové tramvaje. Přesto nebyly odstraněny všechny nedostatky, protože spoje na sebe často nenavazovaly. Od července 1967 zároveň došlo ke zvýšení cen jízdenek u přestupů, v některých případech i o více než 100%, které se mělo odrazit ve zlepšení kultury cestování obyvatel Poruby, ale stížnosti na poruchovost, nedostatek spojů v dopravních špičkách nadále pokračovaly a obyvatelé slibované zlepšení nepocítili. Nová svoboda zmiňuje v článku *Doprava v Porubě dnes a zítra – vtip.: „Víte, co řekli Zikmund a Hanzelka, když se před výpravou na východ vyhrabali z ostravské tramvaje? No přece – nejhorší úsek cesty máme za sebou.“* Jak uvádí v článku F. Novotná, předsedkyně ObNV v Porubě, byla nová koncepce dopravy mezi Porubou a dalšími ostravskými obvody podmínkou pro povolení další výstavby obvodu. Tato studie předpokládala, že bude dokončena prodloužená Rudná a odlehčí se stávající tramvajové trati a zároveň měla být budována další tramvajová trať spojující budoucí 7. a 8. obvod. Realizace je ale opožděná. Jak v článku dále uvádí architekti Špaček a Zoubek, k disproporcii muselo dojít, neboť dopravní síť je rozdělena na část sídlištní a městskou, tedy rozvíjí se sídlištní, ale městská zůstává na stavu, před počátkem skokového rozvoje města.¹⁵¹

O tom, že dopravní situace v Porubě byla palčivá, svědčí také vypracované dopravní studie z roku 1968, které sledovaly situaci jak v silniční, tak v městské hromadné dopravě a vytvářely náhled na budoucí rozvoj dopravy v tomto obvodu. V rámci studie k MHD byl vypracován plán na tramvajové propojení Martinova, které bylo uskutečněno a zprovozněno v následujícím roce, a také prodloužení této tratě až na vznikající 8. obvod. Tato prodloužená trať již nebyla realizována.¹⁵² Koncepce ponechala stávající linku vedoucí celým obvodem a na této lince byly zkráceny intervaly a zároveň byly posíleny spoje v nočních hodinách, tak aby se obyvatelé mohli dostat do svých domovů i po

¹⁵⁰ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: „Dvojčata“ na trati. Směr, červen 1961.

¹⁵¹ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Doprava v Porubě dnes a zítra*. Nová svoboda, 15. 9. 1964.

¹⁵² V posledních letech se hovoří o nové koncepci dopravy v Porubě a podobný plán je opět k řešení. Tento plán ale naráží na intenzivní odpor obyvatel dotčených obvodů (7. a 8.), neboť by byly narušeny pásy zeleně a trať by vedla v těsné blízkosti obytných domů. K této otázce bylo realizováno několik petičních akcí, v nichž se obyvatelé vyjádřili nesouhlasně. Přesto je návrh stále otevřen. Pozn. autora.

kulturních akcích. Stejně tak byly posíleny linky z centra Ostravy, v době, kdy se v hlavním kulturním domě VŽKG konaly kulturní a společenské akce. Koncepce dále navrhovala další linky spojující Porubu s dalšími částmi Ostravy s realizací po roce 1970, mnohé z nich ale nebyly realizovány. Nová koncepce dopravy je zmiňována v měsíčníku *Poruba* slovem i obrazem, v němž informuje o zadání koncepce i plánech s ní spojených a způsobech řešení problematiky kolejové i autobusové dopravy a úpravy pěších tras v obvodu.¹⁵³ Problematice veřejné dopravy v Porubě zejména v obtížích spojených s realizací linky do Martinova se věnovali např. Večerník v článku *Problémy v dopravě* ze dne 12. 6. 1969 a *Nová Svoboda* ze dne 28. 6. 1969.¹⁵⁴

V oblasti silniční dopravy se mohutně rozvíjela výstavba ulice Rudná, která měla odlehčit středové silnici s tramvajovou tratí po ulici Gottwaldova a propojit Porubu a Jižní město s centrem Ostravy a průmyslovými podniky, potažmo propojit Ostravu s dalšími městy v okolí. Článek *Rudná – budoucí dopravní tepna Poruby* zmiňuje významnost této stavby a její dopady na život v Porubě z hlediska dopravní obslužnosti. Zprovoznění této hlavní silnice bylo naplánováno na rok 1970, byly připraveny veškeré pozemní práce, např. přeložena tramvajová smyčka v Porubě, ale předání do užívání se stejně opozdilo.¹⁵⁵

Ke zlepšení dopravní situace na vlakových tratích přispělo vytvoření tzv. Polanecké spojky, tedy tratě spojující vlakovými spoji Porubu a Český Těšín, a také otevření nového nádraží v Třebovicích. Toto nádraží postupně odbavovalo nejen cestující směřující na Opavu, ale odbavovalo také vlečky k průmyslovým podnikům v Martinově – potravinářskému kombinátu, lihovaru a podniku Prefa.¹⁵⁶

Od prosince 1965 působila v Porubě také taxislužba.

Rozvoj školství v šedesátých letech

Na podkladě Usnesení ústředního výboru strany O těsném spojení školy se životem a dalším vývoji výchovy a vzdělávání v Československu z dubna roku 1959 vznikla v oblasti školství potřeba reorganizace a přestavby dosavadního školského systému. Na

¹⁵³ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, *Poruba* slovem i obrazem: *Nová koncepce dopravy v Porubě – Chceme lépe jezdit*. *Poruba* slovem i obrazem 68, Ročník II, číslo listopad 1968

¹⁵⁴ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, *Novinové výstřižky: Problémy v dopravě*. Večerník, 12. 6. 1969; *Problémy v dopravě*. *Nová svoboda*, 28. 6. 1969.

¹⁵⁵ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 86, 87, 163, 217, 260. Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, *Poruba* slovem i obrazem: *Rudná – budoucí dopravní tepna Poruby*. *Poruba* slovem i obrazem 68 Ročník III. číslo září 1968.; *Po Rudné až za rok*. *Poruba* slovem i obrazem 69, ročník III., listopad 69.

¹⁵⁶ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 303.

tomto podkladě byla zavedena devítiletá školní docházka, ukotveny další stupně vzdělávání a snaha poskytnout žákům a studentům plné středoškolské vzdělání. Změny se dotýkaly také požadavků na kvalifikaci učitelů a vychovatelů. Na toto usnesení navazoval dále Zákon o soustavě výchovy a vzdělávání, z prosince roku 1960, který mimo jiné ukotvil návaznost jednotlivých stupňů vzdělávání.¹⁵⁷

Vzhledem k tomu, že v Porubě stále narůstal počet dětí, žáků a studentů a celorepublikový průměr překračoval o 4 %, bylo potřeba nadále pokračovat se stavbami dalších jeslí, školek, škol a středních škol a učilišť, tak, aby byly zajištěny dostatečné kapacity učeben a došlo k eliminaci směnného vyučování. Směnnost vyučování přesto přetrvávala ještě v roce 1969, kdy se jednalo o vyučování na prvním stupni, žáci druhého stupně již měli vyučování dopolední. Směnnosti vyučování je věnován také článek *Školy na dvě směny*, který zmiňuje, že v obvodu funguje na 500 tříd základních škol, přičemž téměř polovina tříd prvního stupně je stále nucena využívat směnnosti. V článku je rovněž poukázáno na fakt, že ačkoliv jsou budovy škol nově postavené, v řadě z nich se již začaly objevovat nedostatky a je nutno přistoupit k opravám.¹⁵⁸ Nově postavené školy byly často předávány do užívání jen jako budovy určené pro výuku, teprve později se přistavovaly další pavilony s jídelnami, tělocvičnami a dalším zázemím. Prvořadé bylo zajistit místnosti pro vyučování. Při základních školách již působilo sdružení rodičů a přátel školy, a patronát nad nimi přebíraly také průmyslové podniky. Základní školy tak měly možnost dosáhnout na zhotovení některých víceprací a oprav, na které by musely jinak velmi dlouho čekat. Průmyslové závody rovněž poskytovaly finanční výpomoc, ale také personální zajištění volnočasových kroužků, technických materiálů, jejich pracovníci se účastnili besed a přednášek pro žáky a podobně.¹⁵⁹ Ze vzpomínek pamětnice: „*Ano, i mě se týkala škola na ráno a na odpoledne a do školy jsme chodili i v sobotu. Ale nijak mi to, myslím, nevadilo. Když jsme měli odpoledne to se začínalo zhruba ve 13:00 hodin, to jsme mívali 4–5 hodin, končili jsme kolem páté. Dopoledne jsem byla v družině, později už jsme chodili z domu. Jasně, byli jsme třeba od rána až do večera ve škole, ale to mi nevadilo. Myslím, že pak, od roku 1967, byly zrušené i ty soboty. Ale i později se chodilo občas*

¹⁵⁷ Zákon o soustavě výchovy a vzdělávání – školský zákon č. 186/1960.

¹⁵⁸ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: *Školy na dvě směny*. Poruba slovem i obrazem 69, Ročník III. číslo 4.

¹⁵⁹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. 23, 73-74, 151-152, 116, 136, 197-198, 235, 314.

v sobotu, to už jsem byla zaměstnaná, říkalo se tomu Mamulovy soboty a chodilo na ně celé město.“¹⁶⁰

Nedostatečné kapacity stávajících škol bylo obtížné zmírnit, neboť plány výstavby byly často nadsazeny a nebyly dodržovány, jak z kapacitních, tak materiálových důvodů. Nedostatek míst v jeslích, mateřských školách byl dán do kompetencí závodů, které měly zřizovat závodní školská zařízení a vypomáhat tak s nedostatečnými kapacitami stávajících jeslí a školek. Na konci tohoto desetiletí měla Poruba 17 základních devítiletých škol, 26 mateřských škol a 10 samostatných jeslí, přičemž průměr na třídu v základních školách byl 29 žáků. Při některých školách byly zřízeny i sobotní družiny, které zajišťovaly péči o děti pracujících rodičů. Tyto družiny byly jen u vybraných škol. Obvod zřizoval také dvě zvláštní školy, Lidovou školu umění a Dům pionýrů.¹⁶¹

S rozvojem základního školství přišel také rozvoj středních škol. V Porubě byla zahájena v roce 1961 výuka na Učilišti spojů, od roku 1964 bylo v Porubě možno studovat také na Hornickém učilišti dolu Vítězný únor. Toto učiliště v roce 1969 přibralo pod svá křídla také jednoletý obor číšník, kuchař, servírka z učiliště v Šilheřovicích, jehož učni plnili svou praxi obsluhováním učňů hornického učiliště. Ke zřízenému učilišti byl přistavěn také pavilon s internátem a posléze také další, ve kterém měli učni k dispozici kulturní sály, nebo tělocvičny, či bazén. Vzhledem k tomu, že bylo toto učiliště považováno za jednu z nejvýznamnějších škol v Ostravě, protože vychovávalo budoucí horníky a techniky důlních prací, bylo také mnohým trnem v oku, pro svou vybavenost a nadstandartní možnosti, které učňům poskytovalo.¹⁶²

Poruba se stala jedním z míst, kde byla v roce 1968 započata experimentální výuka gymnaziálního typu. V měsíčníku Poruba slovem i obrazem je uvedeno, že od roku 1968 bude na 6 školách v ČSSR zavedena tato experimentální výuka, jejímž účelem bude vzdělávání nadaných dětí. Jednotlivé třídy těchto škol měly být zaměřeny na jazykové, humanitní a přírodovědné vzdělání. Ředitelem porubské školy byl jmenován PhDr. Karel Pinkas. Od září roku 1968 fungovala škola v prozatímních prostorách a v prvním roce vzdělávala 128 žáků. Nové experimentální škole se v tisku věnovali v článku *Budoucí gymnazisté?, Mezi porubskými primány, nebo Ostrava má gymnasium* deníky Nová

¹⁶⁰ VOZNÍKOVÁ, Taťána, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 8. 10. 2023, zvukový záznam v držení autora práce.; Miroslav Mamula – Československý politik, od roku 1970 byl krajským tajemníkem KSČ na Ostravsku.

¹⁶¹ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 116, 277., Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: Poruba slovem i obrazem 68, ročník II., číslo 1.

¹⁶² Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 165, 184, 223, 355.

svoboda i Moravskoslezský večerník. V článku *Mezi porubskými primány* je uveden rozhovor s ředitelem školy, v němž jsou osvětleny nejvýraznější rozdíly mezi devítiletou školou a experimentálním gymnáziem.¹⁶³ Třídy experimentálního gymnázia byly uzavřeny na konci školního roku 1969/1970 a studenti se vrátili zpět do základních škol. PhDr. Pinkas k tomu uvádí: „Vše bylo zmařeno sovětskou okupací. Podle soudruhů jsem vedl kontrarevoluční hnízdo, které vychovávalo nepřátele komunismu...“¹⁶⁴

V červnu 1961 došlo ke schválení výstavby vysokých škol v Porubě, kde se počítalo s výstavbou zdravotnické fakulty a státní vědecké knihovny.¹⁶⁵ Práce na těchto stavbách měly začít na konci roku 1962, ale nebyly realizovány. Již v roce 1958 byly vytvořeny plány na stěhování kateder Vysoké školy báňské z nevyhovujících prostor v centru Ostravy. Článek *Mohutný rozvoj našich vysokých škol* informuje o počátku výstavby univerzitního městečka v katastru obce. Generální projekt byl vypracován pod vedením architekta Strnadela a arch. Kupky. Projekt počítal s výstavbou fakult, kolejí, menz a kulturních a tělovýchovných zařízení do roku 1970. Zároveň počítal s až 11000 posluchači budoucí vysoké školy.¹⁶⁶ Výstavba areálu začaly v dubnu 1964 a první budovy budoucího nejmodernějšího vysokoškolského areálu v ČSSR – koleje vysoké školy byly uvedeny do provozu v září 1967.¹⁶⁷

Symbolickým zahájením provozu kolejí byla diskuze studentů s představiteli VŠB a primátorem města Ostravy. V článku *Univerzita v těchto dnech ještě v plenkách* je uveden rozhovor s Ing. Radomilem Kittrichem, Dr.Cs., ve kterém zmiňuje že v nově postavených budovách kolejí VŠB už bydlí zhruba 600 studentů, kteří si pochvalují hezké prostory, možnosti kulturního vyžití v Porubě, dostupnost obchodů i dobré spojení s centrem Ostravy. V rozhovoru komentuje také výstavbu školské části, tedy kateder, učeben, malých i halových laboratoří hornicko-geologické, hutnické, strojnické fakulty a nově zřízeného oboru průmyslového inženýrství. Stavbu mělo na starosti pozemní stavitelství v Ostravě. Stejně jako v jiných vznikajících částech si i studenti VŠB stěžovali

¹⁶³ Srov. Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Budoucí gymnazisté?* Nová Svoboda: 17. 7. 1968, ročník XXV.; *Ostrava má gymnasium*. Moravskoslezský večerník, 30. 9. 1968.; *Mezi porubskými primány*. Nová svoboda, 10. 10. 1968, Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: *Starost se vzděláním naší mládeže*. Ročník II, číslo listopad 1968.

¹⁶⁴ PINKAS, Karel: *Jaro 1968 byl příslib lepších časů*. In ŠMAJSTRLOVÁ, Věra - LEXA, Jirí.: *Paměť*...s.148.

¹⁶⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 106.

¹⁶⁶ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Mohutný rozvoj našich vysokých škol*. Práce, 23. 4. 1964.

¹⁶⁷ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 347

na zablácené okolí kolejí a vznikajících fakult.¹⁶⁸ První katedry vysoké školy se začaly stavět v roce 1968, a výuka v nich byla zahájena v témže roce.

Nedostatečné kapacity a místa ve školách se projeví také v hudební škole, která musela využívat nevyhovující a dosud se opravující prostory zámku. V roce 1961 byl v prostorách zámku otevřen nový sál pro potřeby hudební školy a také pro přednáškovou činnost, pro pořady klubu umělců a přátel umění a stal se místem pro prezentaci souborů – divadla malých forem, komorní činohry a divadla hudby a poezie. Jak zmiňuje také článek *Zámek pro všechny*, vydaný v měsíčníku směr v lednu 1961 patronát nad těmito soubory převzalo Státní divadlo, Divadlo Petra Bezruče a Státní rozhlas v Ostravě.¹⁶⁹ V roce 1965 oslavila Porubská lidová škola umění 10. výročí svého založení. V této době už zajišťovala výuku nejen hry na hudební nástroj, ale také zřizovala výuku výtvarných, tanečních i dramatických oborů. V následujících letech dostala lidová škola umění další nové budovy, které dokázaly kapacitně naplnit potřeby porubských dětí.¹⁷⁰

V roce 1967 byla v Porubě zřízena poradna pro rodiče, poskytující pomoc a poradenství rodičům, kteří měli problémy s výchovou svých dětí. Jak zmiňuje Nová svoboda, mohli tito rodiče konzultovat svou situaci s právníky, lékaři a psychology. Poradna byla zřízena při kulturním domě.¹⁷¹ Potížím s výchovou dětí se věnuje také článek *Psychologickovýchovná klinika*, v němž je zmíněna potřeba navázání úzké spolupráce mezi oddělením péče o děti při ObNV, psychologickovýchovnou klinikou a střediskem pro volbu povolání v Ostravě Porubě. Spolupráce zmíněných organizací je nezbytná zejména při řešení psychodidaktických a psychologických problémů mládeže s vývojovými a výchovnými obtížemi.¹⁷² Z popudu osvětové besedy vznikla pro dívky malá rodinná škola, na zřízení se podílel ObNV a škola fungovala jako kurz. Kurz je rovněž zmiňován v článku *Porubské zkušenosti do Košic*.¹⁷³

¹⁶⁸ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: *Univerzita v těchto dnech ještě v plenkách*. Poruba slovem i obrazem 68, Ročník I., číslo 3. s. 2.

¹⁶⁹ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 66, 106, 152. Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Zámek pro všechny*. Směr, Ročník 1961, leden.

¹⁷⁰ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. 66, 106, 152, 279.

¹⁷¹ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 356.; Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Poradna pro rodiče*. Nová svoboda, 19. 5. 1968.

¹⁷² Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem. *Psychologickovýchovná klinika*. Poruba slovem i obrazem 68, Ročník II, listopad 1968. s. 2.

¹⁷³ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 356.; Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Porubské zkušenosti do Košic*. Nová svoboda, 18. 6. 1968.

V Porubě působila dvě vědecká pracoviště – Výzkumný a vývojový ústav pozemního stavitelství a regionální středisko hydrometeorologického ústavu. Středisko zahájilo činnost na počátku ledna 1968.

Rozrůstání zdravotní péče v Porubě

Na počátku 60. let byla zdravotnická péče v Porubě roztržena do mnoha ambulancí a středisek, proto byla započata stavba polikliniky, která by na jednom místě sdružovala jak praktické, tak odborné lékaře. Stavba polikliniky, která měla zajišťovat zdravotní péči zejména obyvatelům 3. a 4. obvodu měla být dokončena v rámci nastávající pětiletky. Slavnostně byla poliklinika otevřena 25. 11. 1963. Otevření polikliniky zmiňují články *Moderní poliklinika v provozu* a *Poliklinika v Porubě do provozu*, v nichž je uvedeno, že poliklinika soustředí práci 9 obvodních lékařů, a i specializovanou odbornou lékařskou péči pro 65 000 obyvatel. V plánu dostavby dalších pavilonů se počítalo s dalším rozšířením odborných pracovišť, a také se zřízením pohotovosti, plicním a dětským oddělením a rehabilitací s vodoléčbou.¹⁷⁴

Do konce roku 1963 působilo v Porubě celkem 24 lékařů, z čehož bylo 9 praktických a 13 odborných a dětských lékařů, v zubařských ambulancích zajišťovalo péči 8 lékařů, v roce 1967 již se počet lékařů rozrostl o dalších 20. Jednotliví lékaři byli odpovědní také za zdravotně hygienickou situaci ve svém obvodě, což znamenalo, že vykonávali dozor nad dodržováním hygienických předpisů v obchodech, restauracích a dalších provozovnách a měli na starost také zdravotnickou osvětu, která zahrnovala přednášky, besedy, rozhlasové relace a další. Dětské lékaři z Poruby poskytovali péči také dětským pacientům z Krásného pole, Vřesiny a Lhoty.¹⁷⁵ Porubanům byla k dispozici také pohotovostní služba, která zahrnovala jednoho lékaře, jednu zdravotní sestru a jeden sanitní vůz. Pohotovostní služba ale byla velmi nevhodně umístěna v obchodních prostorách za kavárnou ve 4 malých a nevyhovujících místnostech. Působila zde také záchranná autoslužba a v dopoledních hodinách místnosti sloužily jako odborné ambulance – kožní a nervová. Nevhodné prostory jedné ze dvou pohotovostních služeb v Ostravě zmiňuje článek *Útočiště nemocných*, uveřejněný v Nové svobodě.¹⁷⁶ V nově vznikajících

¹⁷⁴ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 2, 127, 186, 196-197. Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřížky: *Moderní poliklinika v provozu*. Práce, 26. 11. 1963, *Poliklinika v Porubě do provozu*. Nová svoboda, 26. 11. 1963.

¹⁷⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 88, 196, 112.

¹⁷⁶ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřížky: *Útočiště nemocných*. Nová svoboda, 9. 9. 1963.

obvodech byla ale zdravotnická péče stále hůře dostupná a obyvatelé museli docházet do již zřízených středisek v jiných obvodech. Postupně se situace upravovala, i když ambulance v nově budovaných obvodech byly zpravidla zřízeny v provizorních prostorách.¹⁷⁷

Pro podporu zdravotní péče o školáky působila při městském Ústavu národního zdraví školní zdravotní služba, v rámci které poskytoval péči jeden školní lékař se dvěma sestrami. Také v oblasti speciální zdravotní péče o děti s různými druhy postižení byly v Porubě zřizovány poradny a ambulance, případně zařízení denní péče. V rámci prevence vad řeči byla v Porubě zřízena logopedická poradna, kapacita ale nebyla dostačující. V Porubě vznikla v roce 1967 druhá psychiatrická ambulance pro děti a dorost v Ostravě. V rámci ambulance byla zřízena také poradna, která poskytovala poradenství pro děti vyžadující zvláštní péči a preventivně vyšetřovala také žáky porubských škol. Při jeslích městského Ústavu národního zdraví bylo zřízeno oddělení pro děti s postižením, kde jim mohla být věnována individuální rehabilitační péče.¹⁷⁸

Od roku 1965 fungovala v nové budově transfuzní stanice, která se stala základem pro nově vznikající nemocnici. Rozhodnutí o stavbě krajské nemocnice v Porubě bylo přijato radou Krajského národního výboru v září roku 1964. Další budovou vznikající nemocnice byla stavba Domova sester, která byla započata v roce 1967, a s ní tak začala první etapa výstavby nemocničního areálu – plicní, infekční a onkologický pavilon, poliklinika, garáže a ortopedická škola. V měsíčníku *Poruba* slovem i obrazem v článku *Nová nemocnice* je zmíněno, že ve výstavbě je budoucí Domov sester a krajská nemocnice, která má plnit také funkci městské nemocnice pro oblast Poruba. Lůžková část má být umístěna v 19 podlažní budově s kapacitou 995 lůžek ve dvou a třílůžkových pokojích, které mají zajistit vysoký komfort nemocných. S dalšími odděleními a pavilony měla být lůžková část propojena podzemními chodbami. Jednotlivé provozy nemocnice měly být předány do provozu v roce 1970. Nejprve je naplánováno předání nové polikliniky a infekčního oddělení, posléze oddělení dalších.¹⁷⁹

Plán stavby nemocnice počítal se dvěma etapami, v nichž měla být nejprve vystavěna interní část, porodnice, pavilon pro TBC a chirurgii, ostatní části pak v etapě další, která

¹⁷⁷ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 88, 196, 351.

¹⁷⁸ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 89, 90.

¹⁷⁹ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 22, 275, 352. Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, *Poruba* slovem i obrazem: *Nová nemocnice*. *Poruba* slovem i obrazem 69, Ročník II., číslo 3.; Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, *Novinové výstřižky: V Porubě roste nová nemocnice*, *Večerník* 2. 6. 1969.

byla směřována na další pětiletku. Ze vzpomínek Karla Kupky, jednoho z projektantů krajské nemocnice vyplývá, že plán výstavby nemocnic předpokládal, že celý komplex bude dokončen v roce 1975, ve skutečnosti byl ale poslední pavilon – Pavilon pro matku a dítě, otevřen až v roce 2002. Do té doby fungovala porodnice spadající pod tuto nemocnici v areálu staré nemocnice v Ostravě – Zábřehu. Také zmiňuje záměr zřízení lékařské fakulty při vznikající nemocnici, proti kterému se důrazně vymezili profesori a zástupci Lékařské fakulty Univerzity Palackého.¹⁸⁰

Kulturní život v Porubě 60. let

S rostoucím počtem obyvatel, ale také vlivem náhledu na život socialistického pracujícího člověka narůstaly v Porubě také možnosti pro kulturní a společenské vyžití. Ačkoliv se nabídka stále rozšiřovala, s technickým rozvojem docházelo postupně k tomu, že lidé trávili mnohem více času ve vlastních bytech a za kulturním zážitkem do divadla, na koncert nebo za jinou zábavou vycházeli jen ojedinele.

To komentovalo mnoho novinových článků. Namátkou: *Klub proti bačkorám*, uveřejněný v Nové svobodě 30. 12. 1961, v němž autor doufá, že otevření nového kulturního domu přitáhne lidi z domovů na kulturní a společenské akce, které jsou pro ně v novém kulturním domě připraveny a zbaví je papučí a televizorů. Rovněž ale zmiňuje fakt, že mnoho vyžití porubští obyvatelé dosud neměli a pokud ano, pak jim byly kladeny překážky jiné, například v oblasti dopravy.¹⁸¹ Pro podporu možností kulturního vyžití mladých rodičů inzerovala osvětová beseda hlídání pro děti. Odměna za tuto práci byla stanovena na 4,- Kč do večerních hodin, v pozdních hodinách pak o korunu více.¹⁸²

Než došlo k otevření kulturního domu, byla to Osvětová beseda, která naplňovala kulturní a společenské potřeby obyvatel Poruby. V 60. letech její aktivity směřovala spíše k osvětovým, přednáškovým a výchovným aktivitám podporujícím marxisticko-leninský světový vědecký názor. Také vlivem těchto aktivit došlo k utlumení církevního uzavírání sňatků, řešení posledních věcí člověka a také výchově náboženství. Osvětová beseda pořádala 3měsíční kurz Škola vkusu, která měla, zejména mladým dívkám vštěpovat

¹⁸⁰ KUPKA, Zdeněk: „Dobra, sudruh, budeš robiť v Porubě...“. In ŠMAJSTRLOVÁ, Věra - LEXA, Jiří.: *Paměť...s.* 120-129.

¹⁸¹ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Klub proti bačkorám*. Nová svoboda, 30. 12. 1961.

¹⁸² Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: Poruba slovem i obrazem 69, ročník III., číslo duben 1969.

zásady vkusu v oblékání, vystupování, líčení a podobně.¹⁸³ Ve spolupráci s ObNV také pořádala malou rodinnou školu.

Závodní klub Bytostav, který měl na počátku 60. let pomáhat zajišťovat kulturně osvětovou činnost v Porubě – měste zajišťoval pořádání nejrůznějších vzdělávacích kurzů a provozoval vlastní kino. Jeho činnost byla ukončena rozhodnutím podniku Bytostav k červnu 1961, což vyvolalo velké rozhořčení, protože kulturní dům v Porubě nebyl dosud zprovozněn. Renovované prostory ZK Bytostav byly v roce 1969 přeměněny na dům dětí a mládeže, který měl k dispozici divadelní sál, kinosál a 5 kluboven.¹⁸⁴

K otevření nového kulturního stánku v Porubě došlo až 29. 12. 1961 pod názvem Klub pracujících Poruby. Byly v něm zřízeny sály pro divadelní představení, loutkové divadlo, baletní sál, estrádní sál, přednáškový sál, mnoho kluboven pro realizaci kroužků, knihovna, kavárna a venkovní amfiteátr. Rovněž zde působilo divadlo pro děti, které uvádělo pravidelná představení určená nejmladším. V roce 1968 bylo divadlo jmenováno do klubu vyspělých divadelních souborů Moravskoslezského kraje.¹⁸⁵ V kulturním domě byla také pořádána tzv. mládežnická odpoledne. V rámci těchto odpolední měli mladí lidé možnost nejen sledovat kulturní program, ale také se ho aktivně účastnit. V rámci těchto akcí nebylo povoleno kouření, a ani podávání alkoholu, přesto měly pořady zpočátku úspěch. Účast se ale výrazně zvýšila po zavedení pořadu Non stop, na kterém již byla povolena jedna třetina piva.¹⁸⁶ Působilo zde kino Experiment, amatérský filmový kroužek a řada dalších kroužků pro děti i dospělé, včetně výuky cizích jazyků, jejichž frekventanti pořádali pravidelná konverzační odpoledne. V rámci kroužků probíhala také výuka hry na klavír pro děti, které se pro nedostatečné kapacity nedostaly do lidové školy umění. V roce 1964 převzal patronát nad Klubem pracujících Poruba Důl Vítězný únor. 3. srpna 1968 byl slavnostně otevřen amfiteátr při Klubu pracujících dolu Vítězný únor v Porubě. Kapacita pro filmové produkce byla 1200 míst, pro estrádní a koncertní akce 1800 míst. Amfiteátr zahájil promítáním francouzského filmu Černý tulipán.¹⁸⁷

¹⁸³ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: *Zahájí škola vkusu*. Poruba slovem i obrazem 68, ročník II., číslo srpen

¹⁸⁴ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. 63, 65, 67.

¹⁸⁵ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: HAVLASOVÁ, Karla: *Poruba má divadlo pro děti*. Poruba slovem i obrazem 69, duben.

¹⁸⁶ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online].

Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 10, Novinové výstřížky: SVOBODOVÁ, Božena.: *Kulturním životem ostravského sídliště*. Nová svoboda, 18. 9. 1962.

¹⁸⁷ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: *Máme letní kino*. Poruba slovem i obrazem 68, ročník II., číslo srpen

Výzdobu fasády kulturního domu tvořily dvě sklobetonové vitráže V. Zahradníkové-Brychtové a plastika sedící dívky ve vestibulu od K. Babraje.¹⁸⁸

Kulturní vyžití zajišťovaly také další závodní kluby velkých průmyslových podniků, jejichž činnost spadala pod správu Osvětové besedy. Přesto, dle kroniky nebyla osvětová činnost dostačující: „*Vážné jsou nedostatky osvětové práce na úseku zemědělské výroby, osvětová činnost nedosahuje politického účinku. V přednáškách o vnitřní i zahraniční politice je hodně všeobecností a deklarativností. V knihovnách veřejných, závodních i školních je masově-politická práce s knihou slabá. Ani boj proti alkoholismu a výstřednostem části mládeže nepřináší vždycky výsledky. Řízení osvětové práce není systematické, plánovité a jednotné.*“¹⁸⁹

Na základě tohoto byl sestaven plán, který určoval, kolik a jak zaměřených akcí by mělo být v daném roce provedeno. Rozrostl se také počet kroužků a souborů působících pod osvětovou besedou.

V rámci Poruby nadále působil Jiráskův divadelní soubor, dále pak další soubory lidové umělecké tvořivosti, zejména při závodních klubech – loutková scéna, estrádní soubor, recitační soubor, taneční soubory, mezi nejznámější patřily taneční soubory Opavica a Opavička, které slavily i mezinárodní úspěchy, dechový hudební soubor a mládežnická dechovka a mnoho dalších. K dispozici bylo v Porubě sedm knihoven a dvě veřejná kina, další kina byla provozována také v Matrinově, Třebovicích a Svinově. Promítací sál byl k dispozici také v Klubu důchodců. Plán na další rozvoj kulturního vyžití obyvatel Poruby počítal s výstavbou dalších středisek, s poměrem 1 středisko na zhruba 2500 obyvatel.

Ke sportovnímu vyžití neměli obyvatelé Poruby dostatek prostor, proto byla ke sportování využívána hřiště při jednotlivých školách. Mezi jednotlivými bloky byla sice vytvářena hřiště, která sloužila široké veřejnosti, ale jednalo se spíše o menší betonové plochy, prolézačky a pískoviště. Na společném zasedání městského výboru ČSTV bylo zjištěno, že v Porubě je k dispozici zhruba 10 % potřebných sportovních zařízení, oproti potřebám obyvatel této městské části. Proto se hledaly možnosti, jak rozšířit stávající sportoviště a připravit projekty pro nová. V tomto plánu se počítalo s krytým bazénem a také s krytou ledovou plochou.

Do dokončení stavby velkého sportoviště byla tělovýchovná jednota Poruba odkázána na stávající malé kapacity jednotlivých tělocvičen. I přesto se zapojila do organizace

¹⁸⁸ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 68, 96, 155-157, 236, 280, 316.

¹⁸⁹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]., s. 63.

obvodního kola spartakiády v roce 1960 a tato akce byla hodnocena jako mimořádně vyvedená. Tématu nedostatku možností sportovních aktivit se věnují články v Ostravských novinách, *Co chybí mladým v Porubě* a v *Nové svobodě*, které zmiňují potíže se zabezpečením tělovýchovných aktivit na sídlištích. V ostravských novinách zmiňuje trenér lehké atletiky nedostatečné zázemí, nevhodnou atletickou dráhu, ale také tělesnou zdatnost dětí. V článku *Nové svobody* pod názvem *K problémům tělovýchovy na sídlišti* je zmiňována Krajská tematická konference o tělovýchově na sídlištích, která se konala 5. 2. 1962 a měla projednat současný stav tělovýchovy, avšak nesetkala se s větší účastí pozvaných delegátů.¹⁹⁰

Tělocvičná jednota zajišťovala kroužky a sportovní oddíly kopané, odbíjené, tenisu, stolního tenisu, šachu, lehké atletiky, lyžování, české házené, horolezectví, ragby a košíkové a v neposlední řadě také oddíly turistiky.

Po roce 1967 převzal patronát nad jednotou podnik VOKD a vznikla Tělocvičná jednota VOKD, která působila jako závodní jednota tohoto podniku. Stále nebyl plně dokončen plánovaný stadion a podniková záruka skýtala možnost k dokončení. Na stadionu se odpracovalo mnoho brigádnických hodin v rámci akce Z, ale hodně z nich bylo provedeno neodborně, a tedy musely projít opravami. Velká část se musela znovu vybudovat – mimo jiné: ochozy, atletická dráha, hřiště. Dostavovaly se kurty pro tenis, hřiště pro vybíjenou, košíkovou i mezinárodní házenou. Počítalo se také s reprezentativními vstupy a zázemím, které by poskytovalo kvalitní sportovní vyžití a zároveň poskytlo také zázemí pro tisk.

Od roku 1960 byly pořádány sportovní dny mládeže a tělocvičná jednota pořádala také fotbalový turnaj Klosův memoriál a silniční motocyklový závod.¹⁹¹

Dalším sportovním areálem, který obohatil možnosti sportovního vyžití, byl areál tělocvičné jednoty Start, která budovala svá sportoviště na hranici Pustkovce a 7. stavebního obvodu. Jak zmiňuje *Nová svoboda*, staví se fotbalové hřiště s ochozy a plánuje se výstavba tenisových kurtů a hřišť na odbíjenou.¹⁹²

Od roku 1961 bylo budováno Porubské koupaliště, které se postupně stalo a stále je největším koupalištěm ve střední Evropě, když pokrývá plochu 3,75 ha a pojme 70 000 kubíků vody. Na stavbě koupaliště odpracovala řada občanů a studentů tisíce hodin

¹⁹⁰ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Co chybí mladým v Porubě*. Ostravské noviny, 12. 3. 1962, *K problémům tělovýchovy na sídlišti*, *Nová svoboda*, 7. 2. 1962

¹⁹¹ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 46-48, 106-109, 168-170, 240-242, 327.

¹⁹² Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Roste nový sportovní areál*. *Nová svoboda* 15. 10. 1969.

v dobrovolných akcích. Koupaliště bylo slavnostně otevřeno 15. 7. 1962, se sportovním programem tělovýchovných klubů Poruby a kulturním programem. Byly předány základní plochy k rekreaci a vodní plocha koupaliště. V následujících letech pak byly dostavovány šatny, restaurace a další zázemí, včetně bazénů pro menší děti, rozdělení vodní plochy a oddělení na část pro plavce a neplavce a také odpočívadel. V prvních letech užívání bylo koupaliště zásobováno vodou z potoka Porubka, ale to způsobovalo potíže nejen v suchých obdobích, ale také s čištěním bahna a kalů, které se ve vodě tvořily. Proto bylo v následujících letech zahájeno napouštění koupaliště z vodovodního řadu.¹⁹³

Pro zajištění možností vodních sportů, zejména plavání byla v Porubě plánována také stavba krytého bazénu. Jak zmiňují deníky, krytý bazén měl vzniknout dle návrhu Ing. Chvála a kolektivu ze Stavoprojektu z roku 1965. V konceptu se počítalo nejen s velkým 50 m bazénem, skokanskou věží olympijské sestavy, sluneční terasou, vyhlídkovou restaurací a zázemím pro rozhodčí a tisk, ale také s bazénem pro děti a hledištěm pro zhruba 1000 diváků. Při dvouhodinových směnách se počítalo až s počtem 2 800 návštěvníků denně. Bazén měl odpovídat mezinárodním řádům pro plavecké a skokanské soutěže. Původní plán byl přepracován a byly upraveny závodní dráhy tak, aby odpovídaly mezinárodním požadavkům. Původní návrh rovněž počítal se samostatným skokanským bazénem a bazénem pro vodní pólo, které nebyly nakonec realizovány. Plán předpokládal dokončení stavby krytého bazénu v roce 1971. Stavba bazénu byla započata v roce 1968, ale dle plánu nebyla dokončena. Už o rok později se objevily potíže v dodavatelsko-odběratelských vztazích a podnik, který měl stavbu jako hlavní dodavatel převzít tak nakonec neučinil.¹⁹⁴ Krytý bazén tak byl veřejnosti na malou chvíli otevřen až v roce 1986, kdy musel být zase uzavřen pro závady.

Útlum zemědělství v 60. letech

Plán uzavřený na počátku tohoto desetiletí a z něj vycházející tzv. pětiletky počítal s postupným sloučením pěti jednotných zemědělských družstev pod dvě se speciální zemědělskou výrobou zaměřenou na potřeby velkoměsta, tedy na produkci mléka, masa a drůbeže a na pěstování zeleniny. Měla být sloučena družstva Martinova, Třebovic

¹⁹³ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 22, 79, 155, 166-167.

¹⁹⁴ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *V Porubě bude nejmodernější krytý bazén*. Nová svoboda, 18. 7. 1965.; *Eldorado plavců v Porubě*. Nová svoboda, 5. 11. 1967.; *Bazén v Porubě nebude*. Večerník, 26. 8. 1969. *Po hlavě do vody, ale až za tři roky – lázně na obzoru.*; Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: Poruba slovem i obrazem 68, ročník II., č.1.

a Pustkovce pod jedno, a družstvo Poruby a Svinova pod druhé. Zároveň došlo k vynětí JZD Poruba ze státního plánu, a stalo se tak příměstskou oblastí. Ke sloučení JZD v Porubě a ve Svinově ale nemohlo dojít, protože obě družstva měla rozdílné ekonomické základny a bylo nezbytné pracovat na jejich přiblížení. Proto byla na členské schůzi v únoru 1961 nakonec sloučena družstva Poruby, Pustkovce a Třebovic v jeden celek pod vedení Josefa Tománka, který spojené družstvo vedl i po roce 1974, kdy bylo k tomuto družstvu připojeno JZD z Martinova a v následujícím roce také družstvo svinovské. K naplnění plánu tak nedošlo podle představ, přesto byla všechna družstva sloučena v jeden celek.¹⁹⁵ Do zemědělství necitelně zasahovala stále se rozšiřující výstavba města, proto ubývalo zemědělské půdy a jednotlivé polnosti byly často rozděleny na části. Jak uvádí Nová svoboda z roku 1966, vlivem výstavby se na katastru obce Poruba snížila plocha zemědělské půdy o 306 ha a v deníku Práce je následně uvedeno, že do konce následujícího roku se výměra sníží o dalších 100 ha. A to i přes to, že v původním záměru o výstavbě sídliště bylo slíbeno, že se výstavba nedotkne zemědělské půdy.¹⁹⁶ Přestože se v oblasti pěstování zemědělských rostlin produkce snižovala, zemědělská produkce družstev rostla v oblasti chovu skotu a ostatních zvířat. Původní zemědělská obec tak zcela ztratila svou zemědělskou identitu, pozemky, polnosti a louky musely ustoupit výstavbě sídliště.

Rozvoj průmyslu

Průmyslové podniky a navazující stavby se dle plánu dané pětiletky soustřeďovaly do oblasti Svinova, Třebovic a Martinova. Mezi největší stavební akce a zároveň největší průmyslový podnik na území Poruby se řadí potravinářský kombinát v Martinově. Jeho stavba započala na počátku tohoto desetiletí, a ačkoliv neprobíhala v souladu s plánem, byl v únoru 1964 otevřen první z jeho závodů – bourárna a mrazárna masa. Masokombinát měl největší kapacitu výroby v tehdejší Československu a zásoboval zákazníky více než 80 druhů mas a masných výrobků, a to včetně uzenin pro dietu. V rámci spolupráce se zahraničními odběrateli byl uzavřen kontrakt s Itálií, jejíž zpracovatelé odebírali telecí maso. Na konci roku 1964 byl otevřen zkušební provoz mlékárny, který zajišťoval zásobování mlékem pro Ostravu, ale i další města v nejbližším okolí, tedy téměř půl

¹⁹⁵ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 24-26, 27-29, 80-84, 127, 148-150, 181-182, 243, 284-286.

¹⁹⁶ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 308, Archiv města Ostrava: inv. Číslo 101, kart. 65: Novinové výstřižky: Nová svoboda, ze dne 8. 3. 1966., Práce, ze dne 23. 11. 1966.

milionu obyvatel. Mlékárenský kombinát zároveň dodával čtvrt litrová balení mléka do základních škol. V následujících letech pak byly zprovozněny další závody, a to pekárna a třídírna vajec. Celý potravinářský kombinát byl zprovozněn v roce 1965. V novinových článcích se o potravinářském kombinátu hovoří jako o „Spižárně Ostravy“.¹⁹⁷

V rámci prezentace největšího závodu na zpracování masa v tehdejší Československu pořádal podnik Dny nové techniky, které byly zaměřeny na moderní postupy a celkovou modernizaci ve zpracování masa. Této prezentaci se zúčastnili zástupci masných závodů z celé republiky.

Mezi další významné průmyslové podniky patřily továrna na zpracování popílků z elektrárny 1. máje a výroba plynosilikátu, která rovněž patřila k největším v republice. S otevřením továrny počítal plán již v roce 1963, ale následkem zdržení staveb byla továrna zprovozněna, pod názvem Prefa, v roce 1964. Zapsala si prvenství v republice, když zavedla výrobu střešních izolačních panelů z plynosilikátů.¹⁹⁸

Soustředování průmyslových podniků do okrajových částí Poruby napomohlo také zřízení nádraží v Ostravě Třebovicích, ze kterého vedly koleje právě do těchto podniků.

Srpen 1968 v Porubě a jeho dopady

Způsob vedení státu, prorůstání státního a stranického řízení, metody a styl práce KSČ, spolu s ekonomickou nerovnováhou, vedli ke krizi politického systému, narůstání nedůvěry k ústředním stranickým a státním orgánům a celkové změně společenského myšlení. Prvním signálem nespokojenosti byl již v roce 1965 kritický projev poslankyně národního shromáždění Marie Mikové, která na plénu upozorňovala na pokles důvěry a autority strany, kritizovala nedemokratickou atmosféru na zasedáních a špatnou informovanost členů ÚV předsednictvem.¹⁹⁹

Se změnou politických poměrů v Československu po prosincovém zasedání ÚV KSČ a následně také po lednovém zasedání ve dnech 3. - 5. ledna 1968, kde bylo rozhodnuto o Akčním programu KSČ, se proměnil také zájem obyvatel Poruby o věci veřejné. V únoru 1968 se konala v Ostravě první volná tribuna, na které pozvaní hosté odpovídali na politické otázky, a to včetně těch, které byly dosud zapovězeny. Lidé veřejně

¹⁹⁷ Srov. Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 141, 184, 220, 257-259, 341.; Archiv města Ostrava: inv. číslo 101, kart. 65: Novinové výstřižky: *Staví se „spižárna“ Ostravy*. Nová svoboda, 3. 10. 1961.; *Největší potravinářský kombinát v provozu*. Nová svoboda, 7. 9. 1965.

¹⁹⁸ Archiv města Ostravy: digitální badatelna: *Kronika města Poruby*. Dostupné [online]. s. 220, 259, 340.

¹⁹⁹ Marie Miková, politička, je úzce spojená s Ostravou a také s Porubou. JIŘÍK, Karel: *Demokratizační proces v Ostravě v roce 1968 a jeho násilné potlačení*. In: *Moderní dějiny.cz*. Dostupné [online]. [cit. 22. 10. 2023]. s.1.

projevovali své nesouhlasné názory se způsobem navrhování a schvalování kandidátů, požadovali změnu v provádění voleb, svobodu tisku a shromažďování, možnost svobodně vyslovit vlastní názor. V konceptu kroniky obvodního národního výboru je zmíněno, že nositelem změn byla především mládež a studentstvo, které mělo zájem o obnovu nejen politického, ale i společenského života a také snahu o svobodu projevu, o obnovení dříve zrušených tělovýchovných organizací, jako byl sokol, nebo skaut, a také o obrodu nekomunistických stran. Změny přicházely pomalu, což vyvolalo kritiku obvodního výboru KSČ v Porubě, který se v dopise adresovaném krajskému výboru, vyslovil pro rychlejší a progresivnější roli kraje na plénech ÚV KSČ, a důrazně kritizoval poslední vystoupení předsednictva KV KSČ J. Mušala a A. Krále, kteří ve svých projevech kritizovali svobodu tisku a podporovali protidemokratickou frakci konference. Dne 29. června 1968 se v Ostravě konala městská konference KSČ, na které vystoupili také O. Černík, M. Miková, R. Gaj a J. Němcová. Všichni vystoupivší delegáti se na konferenci vyslovili pro výsledky lednového zasedání a nutnost oprostění strany od uplatňování osobní moci a direktivního řízení. Po vyhlášení tzv. Varšavského ultimáta v červenci 1968, se vzedmula velká vlna politické aktivity veřejnosti. Lidé podporovali stanoviska ústředních orgánů ÚV KSČ.²⁰⁰

Nadšení z nových začátků vzala lidem srpnová okupace vojsky Varšavské smlouvy. Okupace Československa byla vojensky připravovaná již od března 1968, kdy byli aktivně vyhledáváni protireformní členové KSČ. V Ostravě byl ve vedení konzervativního křídla strany D. Kolder a O. Voleník, kteří také o připravované okupaci věděli. Ostrava byla obsazena, stejně jako další části republiky, kolem druhé hodiny ráno 21. srpna 1968. Do města vstoupila tzv. Železná divize pod vedením generálmajora Jaškina.

„Když k nám vjeli okupanti, byla jsem na chatě s babičkou a dědou. Ten den si měli mí rodiče vyzvednout na hornický poukaz auto. Ani s ním nestihli na chatu dojet. Tenkrát nebyly telefony dostupné, tak mamka volala do hospody, pan hostinský pak běhal po kopci a všem říkal, co se stalo. Pak naši vyzvedli to auto a přijeli pro nás na Ostravici. Bylo to příšerné. V té době u nás byli na návštěvě taky příbuzní z Jugoslávie, otcova rodina, ti se snažili dostat co nejdříve z Československa. Na hranicích je ale na mnoho hodin zadrželi, než jim dovolili odjet. Pak jsme se nemohli ani nijak spojit, jak se tenkrát dostali domů,

²⁰⁰ Na společném setkání vedoucích představitelů komunistických a dělnických stran „Varšavské pětky“, ve Varšavě 14. – 15. července 1968 se tito shodli, že vývoj v Československu je kontrarevoluční a hrozí bezprostřední hrozba odtržení Československa od socialistického bloku. Proti tomuto vývoji podali společnou nótu. In JIRÍK, Karel: *Demokratizační proces v Ostravě v roce 1968 a jeho násilné potlačení*. Moderní dějiny.cz. Dostupné [online]. [cit. 22. 10. 2023] s. 8-9.

jsme se dozvěděli až o několik let později. Pamatuju si, že v Porubě byly tanky na Alšově náměstí a taky na Zápotockého, to je dnešní Francouzská. Tam objížděli pořád dokola. Lidi se báli, ale zároveň byli strašně naštvaní. Vypadalo to podobně jako potom v 89., všude letáky, papíry, plakáty. Navíc ale byly zabeďněné obchody, výlohy byly zamalované nebo zatlučené. Ty první dny bylo všude vidět hloučky lidí. To později už nebylo, lidé dostali strach, když opadla ta „bojová nálada“. Naši mě moc nechtěli pouštět ven, vlastně jsem byla doma skoro pořád, až do školy jsem pak mohla. Protesty tenkrát v Porubě moc nebyly, ale pak na začátku školního roku jsme ve škole měli stávkový výbor, to jsem byla v prváku. Předsedkyní toho stávkového výboru byla Táňa Mamulová, dcera pozdějšího předsedy krajského výboru strany v Ostravě.

Taky můj otec to nesl strašně zle. Nechápal, jak je to možné. Věřil, že to brzo přejde a vojska odejdou. Po několika dnech, možná týdnech, už nebyli vojáci v ulicích tolik vidět, ale také lidi se stáhli a zůstávali raději doma. U nás to všechno vyvrcholilo později, v roce 1970, kdy v důsledku prověrek členů strany byl otec vyloučen pro rozvratnou činnost. Tehdy jsem si myslela, že to nepřežije. Byl přesvědčený komunista, vynálezce. Do strany vstoupil v květnu 1945, a tehdy mu nějaká mladá funkcionářka řekla, že už tehdy vstupoval do strany s rozhodnutím ji vnitřně rozvrátit. Měl podíl na několika patentech ve Vědecko-výzkumném ústavu uhelném, spolupracoval s RNDr. Stašem, ale po jeho vyloučení se k jeho zásluhám a podílům na zlepšovácích podepisovali jiní. Kdybychom s bráchou nebyli na školách, byl přesvědčen, že odejdeme za rodinou do Jugoslávie. Taky jsme potom nemohli studovat na vysoké, chtěla jsem být učitelkou, ale rovnou mi řekli, že si přihlášku ani nemusím podávat. Byla to hrozná doba.“²⁰¹

Těsně po okupaci vyčíslil plánovací a finanční odbor škody v Porubě způsobené cizími vojsky na hospodářství a zemědělské výrobě v obvodě na 302 000,-Kč a vyjádřil požadavek na uhrazení této škody ze strany vlád zapojených do okupace. S co nejrychlejším návratem do normálního života souvisela výzva poslanců ObNV Všem – rychle a společně dejme své město do původního pořádku uveřejněná v zářijovém čísle měsíčníku Poruba slovem i obrazem 68. Cílem výzvy bylo co nejrychleji aktivizovat komise veřejného pořádku při občanských výborech, vyvěsit původní čísla popisná a orientační, která byla sundána a schována, vyvěsit tabule s názvy ulic, majitelům domů

²⁰¹ VOZNÍKOVÁ, Taťána, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 8. 10. 2023, zvukový záznam v držení autora práce.

bylo uloženo, aby byly z domů a výkladů odstraněny nevhodné nápisy, tak aby nebyly záminkou k zásahům vojsk.

Číslo rovněž přineslo Stanovisko a usnesení mimořádného plenárního zasedání ObNV v Ostravě Porubě ze dne 30. 8. 1968 – *Chceme žít v klidu a pokoji*, ve kterém se mimo jiné uvádělo: „*Poslanci ObvNV v Ostravě-Porubě, znajíce z vystoupení presidenta republiky soudruha Svobody, soudruha Dubčeka, Černíka a Smrkovského, z obsahu komuniké a z prohlášení Národního shromáždění ČSSR z 20. srpna 1968 výsledky moskevských jednání i stanoviska ústavních orgánů republiky v současné situaci, prohlašují:*

1. Ztotožňujeme se s obsahem prohlášení Národního shromáždění ČSSR z 28. srpna 1968 k výsledkům jednání presidenta republiky a ostatních činitelů s představiteli SSSR o vyřešení mimořádné situace, spojené s přítomností vojsk pěti států Varšavské smlouvy na území republiky. Považujeme obsazení naší země proti vůli a bez vědomí ústavních orgánů socialistické republiky za protiprávní akt, odporující normám mezinárodního práva, Chartě OSN liteře a duchu Varšavské smlouvy.

2. Jednání v Moskvě nebylo jednáním rovnoprávných partnerů a v podmínkách přítomnosti cizích vojsk v naší zemi, jsou jeho výsledky maximem dosažitelných možností.

Skláníme se před státnickou a občanskou moudrostí a statečností presidenta republiky soudruha Ludvika Svobody a neohroženým, čestným postojem soudruhů Dubčeka, Černíka a Smrkovského. Zvláště oceňujeme pevnost poslanců našeho Národního shromáždění, které v těžkých podmínkách plnilo své ústavní povinnosti vrcholného orgánu státu. Stejně uznáváme práci vlády v mimořádně složitých podmínkách, kdy se na jejich práci nemohli podílet vedoucí představitelé vlády.

4. Děkujeme představitelům MěstNV a Sm KNV, zejména předsedovi s. ing. Kempnému, za rozhodný postoj a úsilí při jednání s velením cizích vojsk za to, že přispěl k tomu, že v našem městě nedošlo k vážným hospodářským ztrátám, k obětem na lidských životech a ke krveprolití. Stejně tak oceňujeme pohotovost a obětavost v podávání zpráv a informací občanům v tisku, rozhlase i v zabezpečování tohoto spojení.

5. Plně podporujeme presidenta, vládu a Národní shromáždění v jejich úsilí při řešení dnešní obtížné situace. Požadujeme na vládě, aby vládám zemí, které k nám vyslaly své vojska do naší země, předložila požadavek úhrady za škody, způsobené našemu lidu. A dále v prohlášení: „My, poslanci ObvNV, obracíme se na všechny občany obvodu, zejména na mládež, aby ve smyslu prohlášení Národního shromáždění ČSSR učinili vše pro udržení jednoty našeho lidu, napomáhali k vytvoření podmínek pro obnovení normálního chodu života.

*Občané, uvědomme si, že každý nevhodný postup dává cizím jednotkám argument, že není klidu v naší zemi, a že je jejich přítomnost nutností. Zabraňte provokacím, které by byly záminkou k jejich novým zásahům proti zájmům obyvatel i státu. Občané, znovu vyzýváme: upusťte od psaní nápisů a hesel, obnovte značení doma a ulic. Odhalujte rušitele klidu, pořádku a zákonů republiky, přispějte k obnovení poměrů, narušených vpádem cizích vojsk. Rozvahou a klidem i v těžkých podmínkách docílíme obnovení politického, hospodářského a kulturního života. Společnou prací i potřebnou kázní docílíme toho, aby naše socialistická republika byla i nadále republikou takovou, jakou si přeje všechen náš lid. Plenární zasedání vyslovuje své poděkování a uznání všem občanům, společenským organizacím za jejich postoj v této těžké době, za jejich aktivní spolupráci, klid, rozvahu, za to, že napomáhali v našem městě vytvářet takové podmínky, že nedošlo k větším hmotným ztrátám a především ztrátám na lidských životech.*²⁰² Za poslance ObNV prohlášení uvedli Františka Novotná, předsedkyně ObNV a tajemník Emil Konečný.

Po okupaci vojsky Varšavské smlouvy se deníky vycházející na Ostravsku spojily a vydávaly společný list – došlo ke spojení Nové svobody, Práce, Rudého práva, Moravskoslezského večerníku, Mladé fronty, Glosu Ludu a Československého sportu. 22. 8. 1968 přinesly noviny otištěné Prohlášení vlády ČSSR *Všem občanům*, ve kterém vláda a Národní shromáždění odsuzují vstup spojeneckých vojsk na území Československa a požadují okamžitý odchod vojsk, vytvoření normálních podmínek pro činnost ústavních a politických orgánů, zrušení internace jednotlivých členů těchto orgánů k tomu, aby mohly obnovit svou činnost a další. Uvedena je také *Výzva občanům* k zachování klidu a neposkytování záminek a argumentů k dalším aktivitám vojsk. V listech je uveden také projev prezidenta Ludvíka Svobody. Dále informuje o situaci v dalších městech Československa i v ulicích Ostravy. Otištěna je také rezoluce závodů, ústavů a pracovišť *Hlas lidu*.

V dalších dnech informují spojené deníky o vývoji situace: 23. 8. 1968 vydávají článek *Jsme s vámi*, který napsala Marie Míková, místopředsedkyně národního shromáždění, původem z Poruby. Otištěny jsou také požadavky významných podniků k prezidentu republiky o vyhlášení neutrality Československa. 25. 8. 1968 otiskly spojené deníky poselství prezidenta republiky z jednání v Moskvě a 29. 8. 1968 prohlášení nejvyšších představitelů Československa – Ludvíka Svobody, Josefa Smrkovského, Oldřicha Černíka

²⁰² Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: *Chceme žít v klidu a pokoji*. Poruba slovem i obrazem, ročník II., číslo září. s. 1.

a Alexandra Dubčeka pod názvem *Umožněte nám vládnout*, a projev předsedy vlády Oldřicha Černíka.²⁰³

Do konce kalendářního roku byly ještě svolávány stávky a stávkové pohotovosti, mítinky a setkávání, ale postupně se život v Porubě dostával do starých kolejí. V listopadu 1968 studenti VŠB svolali mítinky se zástupci ObNV, s pedagogy a představiteli VŠB, na kterých byla podepsána dohoda o solidaritě, která posiluje pocit bezpečí a právní jistoty studentů, pedagogů a zaměstnanců VŠB. Zároveň bylo vyjádřeno přesvědčení, že svoboda tisku, vědeckého bádání, literárního a kulturního projevu, svoboda shromažďovací a další svobody jsou nezadatelná lidská práva.²⁰⁴ Také další studenti v Ostravě vyjadřovali svou nespokojenost s tím, jaký spád měl vývoj v Československu a na 19. – 21. 11. 1968 svolali třídní stávku. Tuto pak podpořili i některé významné ostravské průmyslové podniky. Stávka zároveň proběhla na všech vysokých školách v Čechách a na Moravě. V lednu pak, po upálení se Jana Palacha, probíhaly tiché protesty také v Ostravě průvodem studentů centrem města. Proti této tiché a pokojné demonstraci se postavily těžké nákladní vozy, aby zamezily vstupu studentů na náměstí v centru Ostravy. To vyvolalo velkou vlnu nevole mezi obyvateli města. Stejně tak uctění památky dalšího studenta, Jana Zajíce, doprovázel tichý, pokojný průvod studentů.²⁰⁵ Oproti tomu také druhá strana nelenila a svolávala aktivity a konference předválečných a zasloužilých komunistů, jejichž jedinou aktivitou bylo podpořit znění moskevských dohod, vyloučení představitelů reformního hnutí ze strany a jejich diskreditace, nastolení původního řádu, včetně normalizace ve sdělovacích prostředcích. Vzhledem k rostoucímu tlaku na stranické vedení se postupně ke konzervativní frakci přidávali další a další straníci a moc konzervativní KSČ opět sílila.²⁰⁶

Mnoho lidí využilo v roce 1968 situace, kdy byli na dovolené, a do Československa se nevrátili. Emigrovalo téměř 100 000 lidí a tito byli většinou v následujícím roce odsouzeni v nepřítomnosti za nezákonné opuštění republiky. Za což jim hrozilo až dva roky vězení a propadnutí majetku.

Občanská hrdost se opět zvedla po vítězných utkáních s týmem hokejistů SSSR na mistrovství světa v ledním hokeji ve Stockholmu v březnu roku 1969, které bylo v Porubě velmi oslavováno. Oproti konceptu kroniky, která uvádí, že lidé průvodem pokojně oslavovali vítězství týmu ČSSR, pamětnice vzpomíná: „*Vůbec to mi to nepřipadalo klidné,*

²⁰³ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: Spojené deníky Ostravska

²⁰⁴ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Třídenní akce studentů*. Nová svoboda, 19. 11. 1968.

²⁰⁵ JIŘÍK, Karel: *Demokratizační proces*...s. 14.

²⁰⁶ Tamtéž. s. 11-14.

*obrovské řady a řady aut jezdily po Lenince a troubily, všude vlály vlajky. Brácha byl napůl vystrčený z okna auta, řval a mával vlajkou tak, že málem vypadl...*²⁰⁷

Narůstající nátlak protireformní frakce na změnu politiky strany a odstranění Alexandra Dubčeka z vedení, dokonce vyústil ve snahu o puč, který se měl z Ostravy rozšířit po celém Československu. Odvolání A. Dubčeka bylo dokonáno na plenárním zasedání ÚV KSČ dne 17. dubna 1969, kdy ho ve funkci nahradil Gustáv Husák. V Ostravě tento akt vyvolal útok na redakci Nové svobody a byli odvoláni představitelé vedení deníku a redaktori, kteří se „neangažovali v politickém boji s pravicovými, protisocialistickými a protisovětskými silami...”²⁰⁸

V celém Československu se začaly objevovat provokace, které vedly ke zvýšenému zatýkání a odsuzování dalších osob. V Porubě byla jednou takovou provokací bitka mladíků, kteří údajně vyvolali bitku mezi Porubany a mladíky z dalších obvodů, když fackovali kolemjdoucí. Proti mladým lidem se postavila zásahová jednotka. Mnoho z nich zatkla. Ke konfliktu se teprve v srpnu vyjádřil novinový článek – *Lež má krátké nohy - Jak to bylo v dubnu v Porubě*, který přináší informace o dubnové události, při které, dle autora napadaly bandy chuligánů nevinné lidi na nedělní procházce. Zmiňuje obětavou práci veřejné bezpečnosti a dalších, včetně prokurátora, kteří se podíleli na identifikaci a potrestání útočníků. V článku je zmíněn také článek z Amerických listů z 2. 5. 1969, kde pod titulkem *Demonstrace – lidové milice a tuhá disciplína* zmiňuje jeho autor, že v Porubě došlo k protistalinské demonstraci a propaganda překrucuje skutečnost. Proti tomuto tvrzení se autor tvrdě vymezuje a dehonestuje Josefa Martínka a Ferdinanda Peroutku, redaktory Amerických listů.²⁰⁹ Plenární zasedání krajského výboru strany dne 16. 5. 1969 jako první v republice zrušilo svá usnesení z 21. srpna až 2. září 1968, jako netřídní a antisocialistická. Později se k nim přidaly další organizace národní fronty, jednotlivé národní výbory, společenské a zájmové organizace. V podstatě se tak otevřela cesta ke stranickým prověrkám a čistkám, které měly za úkol odstranit z veřejného života všechny podporovatele reform a znesnadnit jim a jejich rodinám i běžný život.

Na konci května 1969 vstoupila v platnost amnestie prezidenta republiky, která zaručovala beztrestnost těm lidem, kteří se z emigrace vrátí do republiky v termínu do 15. září,

²⁰⁷ Srov. Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 100, Koncepty obvodní kroniky.; VOZNIKOVÁ, Taťána, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 8. 10. 2023, zvukový záznam v držení autora práce.

²⁰⁸ JIŘÍK, Karel: *Demokratizační proces...*s. 16.

²⁰⁹ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Lež má krátké nohy – Jak to bylo v dubnu v Porubě*. Nová svoboda, 23. 8. 1969.

případně k tomuto datu svůj pobyt v cizině uvedou do souladu s příslušnými československými zákony.²¹⁰ V Porubě zůstalo po emigraci 41 volných bytů.

Na počátku července, 8. 7. 1969, se konal městský aktiv KSČ, který se nesl v duchu odvolání reformních snah a hájení nových, tvrdších postupů při prosazování zájmů KSČ. Kritizována byla především činnost obvodního výboru v Porubě, pro svou kritiku práce městského a krajského výboru strany a udržování reformního kurzu. Na aktivu byli odvoláni někteří členové, především předseda obvodního výboru Bílek, byly provedeny kádrové změny a ustanoven nový obvodní výbor strany, neboť všichni členové výboru na protest odstoupili ze svých funkcí.²¹¹

V den výročí okupace se konaly opět manifestace a protestní akce, které se na mnoha místech v Československu staly podnětem pro další zatýkání a perzekuce. Ze vzpomínek: „*Chodila jsem na brigády do VOKD, naproti ostravské radnice. Tramvaje ten den nejezdily, zůstaly stát pod Hulváckým kopcem. Všichni jsme museli pěšky, byl to takový smutný průvod. Měla jsem zapletené copy a v nich černé mašle, každý měl něco černého. Když jsem pak přišla do práce, v rohu u radnice seděli kluci s kytarama a hráli Kryla. Přišli na ně policajti a mlátili je obuškama...*“²¹²

Dne 13. 9. 1969 se konala obvodní konference strany, na které bylo zhodnoceno, že v Porubě měly po dlouhou dobu prostor pravicově oportunistické síly, které postupně ovládly celý obvodní výbor strany a negativně působily i na činnost ObNV. V rozporu s usneseními KSČ, s listopadovou rezolucí a realizačními směrnicemi byly záměrně vytyčovány jiné úkoly, které byly vydávány za místní politiku. To vedlo ke změnám ve vedení obvodního národního výboru.²¹³ Předsedkyně ObNV a nově vyloučená ze strany, Františka Novotná odešla na zdravotní dovolenou. Stejně tak tajemník ObNV Antoš. Mezi dalšími odvolanými a vyloučenými představiteli strany a Poruby byli dále pánové Turhanovský, Prokop, Hlaváč, Dvořák, Jirousková, Uchytíl, a další. Všichni byli perzekuováni za své postoje k srpnové okupaci Československa a označeni za oportunisty, protisocialisty a pravičáky. Paní Novotná vzpomíná: „*Po mém vyloučení bylo jen málo lidí, kteří se se mnou nebáli promluvit. Když mě někteří prověřeni straníci viděli jít po chodníku, raději přešli na protější stranu, aby se se mnou nemuseli potkat, natož mě*

²¹⁰ Rozhodnutí č. 52/1969 Rozhodnutí presidenta republiky o amnestii.

²¹¹ JIŘÍK, Karel: *Demokratizační proces*...s. 17.

²¹² VOZNÍKOVÁ, Taťána, Ostrava – Poruba, přepis rozhovoru ze dne 8. 10. 2023, zvukový záznam v držení autora práce.

²¹³ Srov. Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 100, Koncepty obvodní kroniky: Koncept kroniky 1969.; Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 65, inv. číslo 101, Novinové výstřižky: *Zdravé síly zvítězily. Porubská extempore*. Nová svoboda, 15. 7. 1969.; *Kádrové změny v Porubě*. Nová svoboda, 9. 7. 1969.

pozdravit. Časté byly i nadávky po telefonu nebo autobusech a tramvajích. Pod vlivem politického nátlaku, který na mě vyvíjelo nové vedení obvodního výboru KSČ, osobních útoků a pod tíhou urážek jsem koncem roku 1969 onemocněla, psychicky se zhroutila a musela být následně dva měsíce léčena na psychiatrickém oddělení v Opavě. Po uzdravení jsem podala rezignaci na svou funkci předsedkyně ObNV v Porubě, ta však nebyla přijata. Z funkce jsem byla odvolána počátkem roku 1970. odešla jsem do důchodu a už nikdy v žádných funkcích nepracovala.“²¹⁴

Na konci listopadu odvolalo plénum ObNV všechna svá usnesení z druhé poloviny roku 1968, včetně požadavku na úhradu způsobených škod. Vedení ObNV se po paní Novotné ujal Ing. Mojmír Strakoš.

V prosincovém čísle měsíčníku Poruba slovem i obrazem 69 je uveřejněno odvolání vydaného stanoviska k srpnové okupaci ze dne 30. 8. 1968 – *Odvoláváme stanovisko* s textem: „Redakce odvolává a ruší znění i smysl článku, ve kterém poslanci ObNV v Porubě na mimořádném zasedání vydali stanovisko k tehdejší situaci v republice, a kde v prvním bodu kromě jiného považují příchod spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy za protiprávní akt. Uplynulá doba, zveřejnění nových, předtím neznámých faktů o skutečné situaci v naší republice a odstup od emocemi poznamenaných okamžiků potvrzují, že stanovisko bylo nesprávné a redakce je dodatečně ruší jako neplatné.“²¹⁵

Život v Porubě pokračoval dál, někteří uvítali návrat k zaběhnutým zvyklostem a řádům, jiní si tajně a potichu zanáдали, ale mnoho síly změnit běh událostí neměli. Ve městě pokračovala výstavba a úpravy 7. a 8. obvodu, výstavba krajské nemocnice, areálu Vysoké školy báňské. Poruba rostla a vzkvétala. Objevovaly se stále stejné potíže, a taky stejné drobné radosti běžného života, ale v mnoha lidech zůstaly obavy a nejistota budoucího. Rokem 1969 dopady Pražského jara neskončily, a soudní procesy, vykonstruované a vylhané, perzekuce, pomsty a ústrky nadále pokračovaly ještě v sedmdesátých letech, kdy politická garnitura potřebovala s jejich pomocí upevnit svou moc a zastrašit každého, kdo by si jen pomyslel na změnu.

²¹⁴ NOVOTNÁ, Františka: *Po mém vyloučení z KSČ bylo jen málo lidí, kteří se se mnou nebáli promluvit*. In ŠMAJSTRLOVÁ, Věra - LEXA, Jiří.: *Paměť...s.* 156-157.

²¹⁵ Archiv města Ostravy: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960-1967, kart. 67, inv. číslo 102, Poruba slovem i obrazem: *Odvoláváme stanovisko*. Poruba slovem i obrazem 69, ročník III., č. prosinec. s. 1.

ZÁVĚR

Dvacet let prudkého rozvoje malé obce a její proměna ve významnou součást velkoměsta přinesla pro jeho obyvatele řadu velkých změn. Jak se proměňovala struktura obyvatelstva, a starousedlíky nahradili, či překryli nově příchozí, proměňovalo se také jejich zaměření, postoje, potřeby a požadavky, nároky na služby, vzdělávání a uspokojování kulturních a společenských potřeb. Mnohé z těchto požadavků byly dány tím, že Poruba a její výstavba se ve své době stala výstavní skříň socializmu a socialistické výstavby v Československu a bylo potřeba zdůraznit také péči o socialistického pracujícího člověka.

Na počátku sledovaného období byla Poruba jen malou vesnicí, jejíž obyvatelé se z velké části věnovali zemědělství. Část z nich dojížděla za prací do Ostravy a někteří byli zaměstnání v jediné porubské průmyslové továrně na výrobu nábytku. V malé obci se všichni znali, věděli, kam zajít pro vejce, mléko, kde se dělala domácí zabijačka, kam pro pomoc. Poválečný vývoj a nastavení priorit ekonomiky Československa přinesly do této obce řadu změn. S nárůstem počtu zaměstnanců v dolech a průmyslových podnicích v Ostravsko-karvinském revíru, vzrostla potřeba akutně vyřešit otázku bydlení pro tyto pracovníky. Proto bylo rozhodnuto o stavbách hornického sídliště a později Nové Ostravy na katastru obce Poruba.

Dostupnost bydlení přivedla do Poruby mnoho nových obyvatel. Šlo o pracovníky ze všech koutů republiky, a také ze všech společenských vrstev, kteří s sebou přinášeli odlišné postoje a životní hodnoty. Jednalo se především o mladé lidi, pracující v dělnických, hornických a dalších profesích, kteří zcela překryli původní zemědělské zaměření obce. Poruba se tak stala městem mladých dělníků a horníků. Věkový průměr obyvatel se velmi snížil a vyrovnával se jen pozvolna. Ještě na konci padesátých let byla v Porubě téměř polovina obyvatel do 15 let. S postupným rozšiřováním sídliště se v obvodech, které byly vystavěny mezi prvními, věková struktura obyvatel srovnávala, a naopak v nově vznikajících obvodech snižovala.

S nárůstem počtu obyvatel se vytratila sounáležitost vesnice, nahradila ji sounáležitost socialistického města, která spojovala v nadšeném budování republiky. V Ostravě, hornickém městě, se vždy razilo heslo „já jsem horník a kdo je víc“. To, že se Ostrava stala „ocelovým srdcem republiky“ a těžký průmysl a jeho rozvoj byl prvořadým ukazatelem růstu ekonomiky, vedlo k tomu, že byl kladem velký důraz na zvyšování počtu pracovních sil v těchto odvětvích. Horníci a hutníci měli vždy nejen slušné platové

podmínky, na rozdíl od pracujících v jiných odvětvích, ale s jejich prací se pojily také jiné výhody a benefity. Dbalo se na kvalitu bydlení, zabezpečení potřeb obyvatel, jako je zásobování potravinami, kulturní a společenské vyžití, možnosti sportovních aktivit. Dnes už můžeme říct, že ne všechna odvedená práce odpovídala svou kvalitou požadavkům, objevovaly se problémy v zásobování, v nedostatku materiálu, zabezpečení inženýrských sítí v dostatečné kapacitě a objemu, zajištění sítě služeb, a také například v úpravách okolního prostředí, a ačkoliv se plány dařilo splnit jen málokdy, rozvoj Poruby to urychlilo. Do Poruby se soustřeďovaly velké kapacity pro stavbu sídliště. Dostupnost bydlení a také velikost, kvalita a vybavení bytů byly v té době s jinými vznikajícími sídly nesrovnatelné. Ale nezapomínalo se na další občanskou vybavenost, a tak se i dnes může Poruba pochlubit nejen největším koupalištěm ve střední Evropě, ale také dalšími stavbami, které v té době nebyly zcela běžně zařazovány do této oblasti. Přesto je zřejmé, že budovatelské nadšení padesátých let vystřídal v průběhu let šedesátých kritický náhled na stavební práce ve městě a naplňování slibovaných projektů.

Ukázalo se, že lidé měli na své nové město mnohem vyšší nároky, než které by uplatňovali u měst jiných. Přesto v anketě, kterou pořádal obvodní národní výbor a obvodní výbor KSČ, v roce 1967 vyjádřila velká část dotazovaných občanů alespoň částečnou spokojenost s místem, kde žijí a negativně se vyjádřili k možnému návratu do původního bydliště. Pozitivně byla hodnocena především dostupnost bytů a jejich vybavenost. Kritiky se dočkalo především nenaplňování plánovaných projektů pro sportovní a kulturní vyžití obyvatel Poruby. To bylo dáno především tím, že byly plánovány často nesmyslné projekty, které byly předem určeny k nesplnění. Namátkou lze jmenovat například plánovaný vodní kanál v údolí Porubky a kolem něj plánované lesní přírodní divadlo a zoologická zahrada. Kriticky byla posuzována také vysoká koncentrace obyvatel v Porubě. V dostupnosti potravinářského a průmyslového zboží byla Ostrava, a s ní také Poruba, dobře zásobovaná. Ačkoliv se o Porubě tradovalo, že její obyvatelé jsou zkušení „frontovníci“, neboť na vše bylo potřeba vystát si frontu, nebylo to nic odlišného od jiných míst naší republiky, navíc zde bylo dostupné i zboží, které jinde nebylo k dostání.

V Porubě si, i přes všechna opatření, udržela poměrně velká část jejích obyvatel víru. Bylo to dáno především faktem, že se k nově vznikajícímu městu postupně přidávaly okolní malé obce, které byly podobného zaměření jako původní Poruba. Také v nich bylo mnoho lidí věřících a svou víru předávali svým potomkům.

Do života porubanů velmi negativně dopadla násilná kolektivizace zemědělství a s ní spojený nátlak a politické procesy. Obyvatelé, starousedlíci, se jen velmi těžce srovnávali

se zakládáním JZD a násilným předáváním svých polností a hospodářství do socialistického vlastnictví. Také je potřeba si uvědomit, že se v malé obci dříve všichni znali a fungovali na principu vzájemné pomoci. Nátlak a dehonestace největších hospodářů, ke kterým měli mnozí původní porubané velmi blízko, tak vyvolala negativní odezvu mezi obyvateli původní obce. Pohřeb hospodáře Bárty, který zemřel po nátlaku na předání svého statku, se pak stal tichou demonstrací nesouhlasu s nastolenými pořádky. Podobně se života v Porubě dotkly také události spojené s tzv. Pražským jarem a následná normalizace. Lze předpokládat, že v progresivní a mladé Porubě, byť obydlené převážně zástupci dělnické třídy, zasáhly důsledky politických procesů mnoho lidí.

Jsem si vědom toho, že celá práce vyznívá pozitivně, ačkoliv dějinné události poznamenaly řadu lidí v celém Československu, a v Porubě také. Naproti tomu, primárními zdroji mi byly obecní a městská kronika Poruby, které vznikaly v době, kdy nebylo možné kritizovat nastavené pořádky ve velkém a byly do velké míry poplatné době svého vzniku. Mnoho lidí přišlo do Poruby z mnohem nuznějším prostředím a honosnost nově vznikajícího města, dostupnost zboží a služeb, i když zpočátku také omezená, je jistě uchvátala. Proto se nadšeně zapojovali do budování a věřili v to, že jim budoucnost přinese jen dobré. Dnešní pohled krytý zkušenostmi z následných let ukazuje, jak mylné byly pro mnohé jejich představy.

Místo pro nové město bylo vybráno velmi dobře. Malá obec na pokraji rozrůstajícího se města měla a má vhodnou polohu. Neleží na poddolovaném území, v okolí nebyly a nejsou významné průmyslové podniky, které by mohly znečišťovat vzduch, zároveň větry zpravidla vanou opačným směrem, takže nepřináší znečištění nad Porubu. Nacházely se zde rozsáhlé parcely, na kterých mohlo vznikat sídliště a zároveň je to místo blízko k přírodě a možnostem odpočinku a rekreace.

Dnes patří Poruba stále k nejhezčím a nejvyhledávanějším místům k bydlení v Ostravě. Stále zde nejsou velké podniky, i když se rozvíjí průmyslové zóny na jejím okraji, je zde stále nejčistší vzduch v Ostravě. Okolí Poruby stále skýtá možnost rekreace v přírodě, protože je obklopena ze dvou stran lesními porosty, nachází se zde také přírodní rezervace Turkov, pěšky se z ní dá dostat zcela mimo město a kdo chce, stále ještě může najít místa, kde bude sám.

SOUHRN

Bakalářská práce je věnována období prudkého rozvoje malé obce Poruba, který je spojen s poválečným průmyslovým rozvojem Ostravsko-karvinského revíru. V důsledku stále se zvyšující potřeby pracovníků v odvětvích těžkého průmyslu v Ostravě, bylo potřeba zajistit jim kvalitní a dostupné bydlení. Právě dostupnost bydlení, slušné výdělků a další benefity přivedly do „ocelového srdce republiky“ Ostravy mnoho mladých lidí ze všech koutů Československa. Tito si s sebou přinesli své postoje a hodnoty, přání a potřeby, které se pomalu mísily s postoji, názory a hodnotami původně zemědělské obce a jejích obyvatel, až je zcela překryly.

Vývoj obce je sledován od konce 2. světové války do konce 60. let, kdy se obec nejvíce rozvíjela, jak do velikosti území, tak do počtu obyvatel. V průběhu několika málo let vyrostlo na území původní malé obce a polností, které byly kolem ní, město až pro 100 000 obyvatel. V bakalářské práci je popsán rozvoj v oblasti bytové výstavby nového města, a s ním spojeným rozvojem v oblasti školství, zdravotnictví, sociálních služeb, kulturních a sportovních možností vyžití obyvatelstva a dopravy, ale také postupně snižující se vývoj v oblasti zemědělství. S rozšiřujícím se městem ustupovalo původní zemědělské zaměření obce.

Rozvoj obce je sledován také na podkladě významných dějinných událostí, které, stejně jako na zbytek republiky dosáhly také do Poruby.

Cílem práce bylo popsat proces transformace malé zemědělské obce v moderní centrum velkoměsta a zodpovědět otázku, jakým vývojem prošla obec Poruba od svého počátku do konce sledovaných let. Dílčí otázky zkoumaly, jak se změnila demografická a sociální struktura obyvatel obce v době největšího rozvoje, a jak tento rozvoj ovlivnil specifika obce i její obyvatele. Práce byla zpracovaná především na podkladě místních kronik, archivních fondů zahrnujících úřední a pamětní knihy, zápisů místního národního výboru a obvodního národního výboru obce a dalších archiválií, novinových článků, a to jak historických, tak i současných, nemnoha knižních publikací, které jsou Porubě věnovány nebo na ní odkazují a na podkladě vyprávění pamětnic.

SUMMARY

The bachelor thesis is dedicated to the period of rapid development of the small village of Poruba, which is connected with the post-war industrial development of the Ostrava-Karvina region. As a result of the ever-increasing need for workers in heavy industry in Ostrava, it was necessary to provide them with quality and affordable living. It was the availability of housing, decent earnings and other benefits that brought many young people from all corners of Czechoslovakia to the "steel heart of the republic" of Ostrava. These brought with them their attitudes and values, wishes and needs, which slowly mixed with the attitudes, opinions and values of the originally agricultural community and its inhabitants, until they completely overlapped them.

The development of the village is monitored from the end of the Second World War to the end of the 1960s, when the village developed the most, both in terms of territory and number of inhabitants. In the course of a few years, a city with up to 100,000 inhabitants grew on the territory of the original small village and the fields that were around it. The bachelor thesis describes the development in the area of housing construction of the new city, and the associated development in the area of education, healthcare, social services, cultural and sports opportunities for the population and transport, but also the gradually decreasing development in the area of agriculture. As the town expanded, the original agricultural orientation of the village receded.

The development of the village is also monitored on the basis of important historical events which, like the rest of the republic, also reached Poruba.

The aim of the thesis was to describe the process of transformation of a small agricultural village into a modern center of a big city and to answer the question of what kind of development the village of Poruba went through from its beginning to the end of the monitored years. The sub-questions examined how the demographic and social structure of the population of the village changed during the period of greatest development and how this development affected the specifics of the village and its inhabitants. The work was prepared mainly on the basis of local chronicles, archival funds including official and memorial books, minutes of the local national committee and district national committee of the village and other archives, newspaper articles, both historical and contemporary, a few books publications dedicated to Poruba or they refer to it and on the basis of the accounts of female witnesses.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Primární zdroje – prameny

Archiv města Ostrava: fond Místní národní výbor Poruba (1945–1957(1959)):
Kronika obce Poruba. Online:
<https://badatelna.ostrava.cz/vademecum/SearchBean.action?searchType=basic>

Archiv města Ostrava: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960–1967:
Kronika města Poruba. Online:
<https://badatelna.ostrava.cz/vademecum/SearchBean.action?searchType=basic>

Archiv města Ostrava: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960–1967: kart. 61, evidenční číslo 82: Přehled půdy v Porubě, hospodářsko – technická úprava půdy, technicko-ekonomický rozbor zemědělské výroby a výstavby.

Archiv města Ostrava: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960–1967: kart. 62, evidenční číslo 86: Sociální péče všeobecně.

Archiv města Ostrava: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960–1967: kart. 63, evidenční číslo 94: Dům kultury OKD.

Archiv města Ostrava: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960–1967: kart. 64, evidenční číslo 97: Komplexní bytová a občanská výstavba, harmonogram.

Archiv města Ostrava: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960–1967: kart. 65, evidenční číslo 100: Koncepty obvodní kroniky.

Archiv města Ostrava: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960–1967: kart. 65, evidenční číslo 101: Novinové výstřižky.

Archiv města Ostrava: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960–1967: kart. 67, evidenční číslo 102: Poruba slovem i obrazem (noviny ONV Ostrava – Poruba).

Archiv města Ostrava: fond Obvodní národní výbor Ostrava – Poruba 1960–1967: kart. 67, evidenční číslo 103: Zpravodaj ONV v Porubě, číslo 7 a 9.

Použitá literatura

BAKALA, Jaroslav – JIŘÍK, Karel: *Dějiny Ostravy*. Ostrava: Sfinga, 1993.

BARTOŇ, Miloň: *Ostrava – Poruba, největší městské sídliště v ČSSR*. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města 2. Ostrava: Krajské nakladatelství v Ostravě, 1964

LEXA, Jiří: *Odkazy porubských kronik*. Ostrava: Městský obvod Poruba, Montanex, 2007.

MACH, Jindřich: *Z kroniky Poruby*. Ostrava: Občanský výbor, Poruba – ves, 1968.

NOUŠOVÁ, Jitka: *Ostrava. Sedm staletí města*. Ostrava: Národní výbor města Ostravy, 1975.

SIKULA, Petr: *Poruba*. Ostrava: Městský obvod Poruba, 2005.

STRNADEL, Josef – DOHNAL, Miloň: *Ostrava*. Martin: Osveta, 1978.

ŠMAJSTRLOVÁ, Věra – LEXA, Jiří.: *Paměť Poruby*. Ostrava: Statutární město Ostrava – městský obvod Poruba, 2019.

Internetové zdroje

BÁRTA, Jiří: 1934. In Paměť národa.cz. Online: <https://www.pametnaroda.cz/cs/barta-jiri-1934> [cit. 12. 9. 2023].

Encyklopedie Ostrava: *Události*. Online: <https://encyklopedie.ostrava.cz/home-mmo/?acc=udalosti> [cit. 12. 5. 2023].

FARNOST PORUBA: *O farnosti*. Online: <http://www.fporuba.cz/cs/o-farnosti/5/> [citováno 15. 4. 2022].

HRADY. *Kostel svatého Mikuláše*. Online: <https://www.hrady.cz/?OID=11486> [cit. 23. 12. 2021].

JIŘÍK, Karel: *Demokratizační proces v Ostravě v roce 1968 a jeho násilné potlačení*. In: Moderní dějiny.cz. Online: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/demokratizacni-proces-v-ostrove-v-roce-1968-a-jeho-nasilne-potlaceni/> [cit. 22. 10. 2023].

JUŘICA, Martin: *Ostrava od osvobození do počátku 50. let 20. století (1945-1952)*. In: Moderní dějiny.cz. Online: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ostrove-od-osvobozeni-do-pocatku-50-let-20-stoleti-1945-1952/> [cit. 12. 10. 2023].

JUŘICA, Martin: *Ostrava v době „tání“ (1953-1967)*. In: Moderní dějiny.cz. Online: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ostrove-v-dobe-tani-1953-1967/> [cit. 12. 9. 2023].

Konstrukční soustava VO – S. In: Panelaky.info.cz. Online: <https://panelaky.info/vos/> [cit. 12. 9. 2022].

KUDY Z NUDY: *Aktivity: Socialistický realismus v Ostravě – Porubě, čtvrt' podle sovětského vzoru*. Online: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/socialisticky-realismus-v-ostrove-porube-ctvrt-p> [cit. 23. 12. 2021].

MÍSTOPISY. *Poruba: historie obce Poruba*. Online: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/10641/poruba/historie/> [cit. 23. 12. 2021].

Oficiální stránky obce Poruba: O Porubě: *Historie*. Online: <https://poruba.ostrava.cz/cs/o-porube/historie> [cit. 22.3.2022].

Oficiální stránky obce Poruba: O Porubě: *Zajímavosti: Architektura*. Online: <https://poruba.ostrava.cz/cs/o-porube/zajimavosti/architektura> [cit. 22.3.2022].

OSTRAVA: *Připojení Poruby, Pustkovce, Třebovic a Svinova k Ostravě a vyčlenění obce Hrabová*. Online: https://encyklopedie.ostrava.cz/homemmo/?acc=profil_udalosti&load=190 [cit. 23. 12. 2021].

TICHÝ, Jan: 1947. In Paměť národa.cz. Online: <https://www.pametnaroda.cz/cs/tichy-jan-1947> [cit. 12. 9. 2023]

VŠB – TUO: *Univerzita: Historie VŠB – Technické univerzity Ostrava*. Online: <https://www.vsb.cz/cs/o-univerzite/historie/> [citováno 15. 5. 2022].

WIKIPEDIE: Otevřená encyklopedie: *Dům kultury Poklad*. Online: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=D%C5%AFm_kultury_Poklad&oldid=20594325 [citováno 18. 4. 2022].

ZÁMEK PORUBA. *Historie zámku*. Online: <http://www.zamekporuba.cz/historie-zamku/> [cit. 23. 12. 2021].

Novinové články

BERKA, Čestmír: *Jak zlepšit služby občanům – pět námětů pro městskou dopravu*. Nová svoboda, č. 68, 20. 3. 1957, ročník XIII.

BROULÍK, Petr: *Sorela dala městu atraktivní byty*. MF Dnes, č. 260, 7.11.2005, ročník 16.

BROULÍK, Petr: *Některé dokončené domy v Porubě vytápěly zpočátku parní lokomotivy*. MF Dnes, č. 260, 7. 11. 2005, [cit. 12.10.2023].

BROULÍK, Petr: *Sorela – brutální diktát i památka*. MF Dnes, č. 242, 17. 10. 2007, ročník 18.

Co nového na výstavbě vodních děl. Nová svoboda, č. 9, 10. 1. 1957, ročník XIII.

GABZDYL, Jiří: *Poruba – město pro budovatele*. MF Dnes, č. 10, 12. 1. 2017, ročník 28.

HAVLAS, Miloš: *Adaptované nebo nové kino?* Nová svoboda, č. 44, 20. 2. 1957, ročník XIII.

Kupředu za splnění akce 2.500.000 hodin výstavbě Ostravska. Nová svoboda, č. 11, 13. 1. 1952, ročník VIII.

Mají poradnu pro matky s dětmi. Nová svoboda, č. 61, 12. 3. 1957, ročník XIII.

NAVRÁTIL, Bohumil: *Poruba: z malé vesničky velkoměsto*. MS deník, č. 217, 16.9.2006, ročník 6.

PAVLICOVÁ, Cecílie: *Poruba příkladem*. Nová svoboda, č. 137, 29. 5. 1958, ročník XIV.

První zasedání ONV Ostrava – venkov. Nová svoboda, č. 125, 26. 5. 1957, ročník XIII.
Soutěž lidové tvořivosti. Nová svoboda, č. 55, 5. 3. 1952, ročník VIII.

Spojenými silami všech pracujících vybudujeme z Ostravska pevnost míru. Nová svoboda, č. 118, 20. 5. 1951, ročník VII.

Staví se nová tramvajová linka. Nová svoboda, č. 98, 25. 4. 1958, ročník XIV.

Škola je nádherná, ale jak do ní? Nová svoboda, č. 9, 23. 4. 1958, ročník XIV.

ŠVÁCHA, Miloš: *Nová Ostrava se stává skutečností*. Nová svoboda, č. 257, 31. 10. 1952, ročník VIII.

Tři o tramvaji. Nová svoboda, č. 61, 12. 3. 1957, ročník XIII.

TŘICÁTŇÍK, Václav: *A hudba v Porubě*. Nová svoboda, č. 138, 11. 6. 1958, ročník XIV.

Usnesení III. celostátního sjezdu jednotných zemědělských družstev. Nová svoboda, č. 73, 26. 3. 1957, ročník XIII.

V letošním roce zahájíme výstavbu nové socialistické Ostravy. Nová svoboda, č. 14, 17. 1. 1952, ročník VIII.

Zemědělec Malík se rozhodl pro JZD. Nová svoboda, č. 8, 9. 1. 1957, ročník XIII.

Změnila se mapa Ostravy. Nová svoboda, č. 125, 26. 5. 1957, ročník XIII.

Další zdroje

Osobní rozhovor s paní Ivou Vojkůvkovou, záznam v držení autora

Osobní rozhovor s paní Taťánou Vozníkovou, záznam v držení autora

ANOTACE

Jméno a Příjmení:	Jan Lažek
Katedra:	Katedra historie
Vedoucí práce:	PhDr. Karel Podolský
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Proces proměny obce v centrum moderního města: poválečná Poruba do konce 60. let
Název v AJ:	The process of transforming the municipality into the center of modern city: post-war Poruba until the end of the 1960s
Anotace práce:	Práce je věnována období největšího rozvoje obce Poruba od konce 2. světové války do konce 60. let. Sleduje rozvoj v oblasti výstavby nového města, školství, zdravotnictví, sociální péče o obyvatele, vývoj dopravní infrastruktury, zemědělství a průmyslu. Cílem práce je popsat transformaci původní zemědělské obce v centrum moderního města a sledovat, jak se změnila demografická struktura obyvatel, a jak prudký rozvoj obce ovlivnil specifika obce a její obyvatele. Práce je zpracovaná především na podkladě místních kronik, vzpomínek pamětníků a dostupné literatury.
Klíčová slova:	poválečný vývoj obce, padesátá léta v obci Poruba, šedesátá léta v obci Poruba, rozvoj školství, zemědělství, zdravotnictví, dopravy, sociální oblast
Anotace v AJ:	The work is devoted to the period of greatest development of the village of Poruba from the end of World War II. to the end of the 1960s. It monitors development in the area of new city construction, education, healthcare, social care for residents, development of transport infrastructure, agriculture and

	<p>industry. The aim of the thesis is to describe the transformation of the original agricultural village into the center of a modern city and to observe how the demographic structure of the population changed, and how the rapid development of the village affected the specifics of the village and its inhabitants. The work is prepared primarily based on local chronicles, memories of witnesses and available literature.</p>
Klíčová slova v AJ:	<p>post-war development of the village, the 1950s in the village of Poruba, the 1960s in the village of Poruba, development of education, agriculture, health care, transport, social area</p>
Přílohy vázané v práci:	<p>žádné</p>
Rozsah práce:	<p>86 stran</p>
Jazyk práce:	<p>český</p>